

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Zahraniční obchod a obchodní vztahy mezi EU a USA

Tamara Kayedová

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Tamara Kayedová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Zahraniční obchod a obchodní vztahy mezi EU a USA

Název anglicky

EU-US trade relations analysis

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analýza obchodních vztahů Evropské unie a Spojených států amerických. Diplomová práce bude rozdělena na dvě části. V první části budou konkretizovány hlavní cíle práce a metodika zpracování. Tato část práce se též bude věnovat relevantním teoretickým východiskům. Druhá část práce bude praktická a bude v ní analyzována současná podoba obchodních vztahů Evropské unie a Spojených států amerických. Součástí této analýzy bude stručný úvod do historie obchodních vztahů těchto celků, analýza vlivů, které mají dopad na současnou podobu obchodních vztahů a současná struktura zahraničního obchodu mezi těmito celky.

Metodika

Teoretická část diplomové práce bude zpracovávána na základě provedené literární rešerše. V praktické části diplomové práce bude využito deskriptivních, komparativních a statistických metod výzkumu.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 pages

Klíčová slova

zahraniční obchod, obchodní politika, komoditní struktura, nástroje obchodní politiky

Doporučené zdroje informací

CIVÍN, L. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2020. ISBN 9788021330627.

JANKŮ, M. *WTO a právo mezinárodního obchodu*. V Praze: C.H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-735-4.

SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

ŠTĚRBOVÁ, L. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4694-4.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 6. 1. 2022

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 25. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zahraniční obchod a obchodní vztahy mezi EU a USA" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. Ing. Mansooru Maitahovi, Ph.D. et Ph.D. za cenné rady a trpělivost při vedení této diplomové práce.

Zahraniční obchod a obchodní vztahy mezi EU a USA

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá analýzou a souhrnným vyhodnocením vývoje zahraničního obchodu a vzájemných obchodních vztahů Evropské unie a Spojených států amerických ve zvoleném období. Diplomová práce je členěna do dvou hlavních částí, do části teoretické a části praktické. Teoretická část je věnována relevantním teoretickým východiskům. Součástí teoretické části diplomové práce je definování zahraničního obchodu a mezinárodní obchodní politiky společně s objasněním souvisejících klíčových pojmů této problematiky. Úvod praktické části je věnován současné situaci zahraničního obchodu a obchodní politiky jak Evropské unie, tak Spojených států amerických. Dále je praktická část diplomové práce zaměřena na vývoj vzájemných obchodních vztahů a vývoj vzájemného zahraničního obchodu ve vybraném časovém období. Tyto jsou zachyceny společně s vývojem dlouholetého obchodního sporu Airbus-Boeing a s provedenými změnami v obchodní politice Spojených států amerických. Obě skutečnosti na současnou podobu vzájemných obchodních vztahů měly a mají významný vliv. Změny v obchodní politice, eskalace obchodních sporů a jejich dopad na vývoj zahraničního obchodu a vzájemných obchodních vztahů jsou sledovány společně se změnami ve finančním objemu obchodu s komoditami klasifikovanými dle Standardní klasifikace mezinárodního obchodu (SITC).

Klíčová slova: USA, EU, zahraniční obchod, obchodní vztahy, mezinárodní vztahy, obchodní politika, protekcionismus, clo, mezinárodní dohoda, vývoz, dovoz

EU-US trade relations analysis

Abstract

This thesis provides analysis and general assessment of EU and US international trade and trade relation development in a designated time period. The thesis is broken down into two main parts: theoretical and practical. The theoretical part is dedicated to relevant theoretical basis. The theoretical part features definition of international trade and international trade policies alongside clarification of key terminology of subject matter. Introduction to the practical part is dedicated to current state of international trade and trade policies of both EU and US. The practical part of the thesis further focuses on development of mutual trade relations and development of mutual international trade in a designated time period. These are then presented alongside the development of a long-running trade dispute of Airbus-Boeing and changes within US trade policy. Both of these occurrences have had a significant impact on mutual trade relations and continue to have said impact to this day. Changes in trade policies, escalation of trade wars and their impact on development of international trade and mutual trade relations is analyzed alongside changes in financial volume of commodity trade classified by Standard International Trade Classification (SITC).

Key words: USA, EU, international trade, trade relations, international relations, trade policy, protectionism, tariffs, international agreement, export, import

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Zahraníční obchod a mezinárodní obchodní politika.....	15
3.1 Definice zahraničního obchodu.....	15
3.2 Význam zahraničního obchodu pro ekonomiku země a jeho úlohy	16
3.3 Rizika zahraničního obchodu	18
3.4 Struktura zahraničního obchodu	20
3.5 Mezinárodní obchodní politika	22
3.5.1 Základní směry mezinárodní obchodní politiky	23
3.5.2 Nástroje obchodní politiky.....	23
3.6 Organizace mezinárodního obchodu.....	27
3.6.1 Světová obchodní organizace WTO	28
4 Obchodní politika a zahraniční obchod EU	31
4.1 Obchodní politika EU	31
4.2 Smluvní nástroje obchodní politiky EU	33
4.3 Autonomní nástroje obchodní politiky EU	36
4.4 Zahraniční obchod EU	38
5 Obchodní politika a zahraniční obchod USA	44
5.1 Obchodní politika USA.....	44
5.2 Smluvní nástroje obchodní politiky USA	45
5.3 Autonomní nástroje obchodní politiky USA.....	46
5.4 Zahraniční obchod USA.....	48
6 Vzájemné obchodní vztahy EU a USA	52
6.1 Úvod do vzájemných obchodních vztahů	52
6.2 Vývoj vzájemné obchodní politiky	54
6.2.1 Vztahy EU a USA za Baracka Obamy	54
6.2.2 Vztahy EU a USA za Donalda Trumpa	55
6.2.3 Vztahy EU a USA za Joe Bidena.....	57
6.2.4 Netarifní nástroje obchodní politiky	58
6.3 Vývoj vzájemného zahraničního obchodu	59
6.3.1 Vývoj exportu a importu zboží	60
6.3.2 Vývoj obrátu a bilance zahraničního obchodu	61
6.3.3 Komoditní struktura importu USA z EU	63

6.3.4	Komoditní struktura exportu USA do EU.....	67
6.3.5	Vzájemný obchod se zvolenými komoditami	72
7	Shrnutí a zhodnocení	79
8	Závěr.....	85
9	Seznam použitých zdrojů.....	87
10	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	92
10.1	Seznam obrázků	92
10.2	Seznam tabulek.....	92
10.3	Seznam grafů.....	92
Přílohy	94

1 Úvod

Mezinárodní ekonomické vztahy jsou podstatnou součástí mezinárodní spolupráce a celkové mezinárodní integrace. Mezinárodní obchod má příznivý dopad na ekonomiky jednotlivých států, a to především díky možnosti specializace zemí na výrobu a export produktů a služeb, v jejichž výrobě jsou oproti ostatním zemím zvýhodněné nebo alespoň nejméně znevýhodněné. Tímto způsobem může z mezinárodního obchodu prosperovat každá zapojená země a dosáhnout tak ekonomického růstu. Další výhodou vzájemného obchodování zemí je možnost rozšíření nabídky produktů a služeb, které vyvolává tlak na zvyšování kvality vyráběných produktů. Dostupnost většího množství kvalitních produktů zároveň přispívá k navýšení životní úrovně obyvatel. Vedlejším benefitem navazování partnerství v oblasti obchodu je, že může vést k větší stabilitě mezinárodních vztahů a menší hrozbě vypuknutí mezinárodních konfliktů. Vzhledem k množství výhod, které mezinárodní obchod jeho účastníkům přináší, dochází k vzájemnému uzavírání dohod a partnerství jak na bilaterální, tak na multilaterální úrovni. Tímto způsobem dochází k postupnému odbourávání cel a netarifních překážek obchodu.

Tématem této diplomové práce je zahraniční obchod a obchodní vztahy mezi Evropskou unií a Spojenými státy americkými. V současné době lze ekonomiky Evropské unie a Spojených států amerických řadit mezi největší ekonomiky světa. Evropská unie je pro Spojené státy nejvýznamnějším obchodním partnerem. Spojené státy jsou nejvýznamnějším partnerem Evropské unie v oblasti exportu, a druhým nejvýznamnějším partnerem v oblasti importu. Co se týká celkového obchodu, jsou druhým nejdůležitějším obchodním partnerem Evropské unie. Společně se EU a USA zasluhují o 1/3 světového obchodu. Ekonomická spolupráce mezi zeměmi dnešní Evropské unie a Spojenými státy americkými se formuje od konce 2. světové války. V průběhu let mezi celky došlo k nejrůznějším obchodním střetům, které zapříčinily oslabení transatlantického pouta. K eskalaci došlo v posledních 10 letech, a to především kvůli nevydařenému jednání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství TTIP, které bylo přerušeno a po nástupu Donalda Trumpa do funkce amerického prezidenta ukončeno. Trumpovo obchodně-politické směřování následně vzájemné vztahy ještě více poškodilo. Vítězství Joe Bidena v prezidentských volbách a jeho dosavadní působení jsou vnímány jako příležitost pro znovuoobnovení transatlantických vazeb.

Dojednané partnerství mezi těmito celky by posílilo jejich celkové postavení v mezinárodním obchodu. Nejen že by se jednalo o nejrozsáhlejší bilaterální dohodu z hlediska objemu obchodu, ale její podoba by mohla být základem pro jednotnou úpravu pravidel a norem v jednotlivých oblastech mezinárodního obchodu do budoucna. Sjednocení pravidel a norem by vedlo ke zjednodušení průběhu mezinárodní směny, ke snižování nákladů a k navýšení obchodu s třetími zeměmi. Uzavření transatlantického partnerství by tak mohlo být přínosné nejen pro smluvní partnery, ale také pro světovou ekonomiku.

Silné transatlantické vazby jsou také stěžejní pro „západní civilizaci“, která funguje na principech demokracie, rovnosti, prosazování lidských práv, respektu k životnímu prostředí a na základě dalších, pro současnou společnost důležitých, hodnot. Obnovení a posílení partnerství těchto celků by mohlo napomoci k šíření a následnému prosazení těchto hodnot i v dalších oblastech světa.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnocení vývoje zahraničního obchodu a vzájemných obchodních vztahů Evropské unie a Spojených států amerických ve zvoleném časovém období. Dílčím cílem této diplomové práce je zachycení vývoje zahraničního obchodu a obchodních vztahů v souvislosti s měnící se obchodní politikou posledních tří prezidentů Spojených států amerických a v souvislosti s vývojem událostí týkajících se dlouholetého sporu Airbus-Boeing, jelikož tyto události mají na současnou podobu vzájemných obchodních vztahů a zahraničního obchodu významný vliv. Dalším dílčím cílem práce je zachycení vývoje zahraničního obchodu a vzájemných vztahů společně se změnami finančního objemu obchodu s komoditami klasifikovanými do úrovně dle Standardní klasifikace mezinárodního obchodu SITC.

2.2 Metodika

Teoretická část této diplomové práce je zpracována na základě studia odborné literatury a dalších vhodných zdrojů. Součástí teoretické části je objasnění pro tuto práci důležitých pojmů zahraniční obchod a mezinárodní obchodní politika. Pojem zahraniční obchod je vysvětlen společně s jeho významem a postavením v ekonomikách států, s riziky, která může představovat, včetně členění jeho struktury na teritoriální a komoditní. Pojem mezinárodní obchodní politika a modifikace tohoto pojmu jsou vymezeny v kontextu s jeho využíváním v praxi. Dále jsou v této části vymezeny dva známé základní směry mezinárodní obchodní politiky – liberalismus a protekcionismus. Obsahem navazující části je členění nástrojů obchodní politiky do dvou skupin, první definovanou skupinou jsou nástroje smluvní, druhou definovanou skupinou jsou nástroje autonomní. Součástí části pojednávající o mezinárodní obchodní politice je také možné dělení organizací mezinárodního obchodu, včetně uvedení příkladů organizací stěžejních pro rozvoj mezinárodních obchodních vztahů. Zde je podstatná část věnována Světové obchodní organizaci WTO.

Na teoretickou část navazuje část praktická. Praktická část této diplomové práce je zpracována na základě rešerše internetových zdrojů a práce s dostupnými daty. Pro aktuálnost práce a možnost zahrnutí vlivu odlišných směřování obchodní politiky USA je práce zaměřena na období 2012-2021, přičemž jsou v jednotlivých částech zpracovávána

nejaktuálnější dostupná data. Předmětem analýzy je vzájemný obchod se zbožím. Součástí praktické části práce jsou nejprve kapitoly zaměřené na deskripci současného stavu zahraničního obchodu a obchodní politiky obou sledovaných celků. Pro popis zahraničního obchodu Evropské unie byla využita nejaktuálnější data poskytnutá statistickým úřadem Evropské Unie (Eurostat). Pro popis zahraničního obchodu USA byla využita nejnovější data poskytnutá vládními organizacemi Spojených států americký United States Census Bureau a United States Bureau of Economic Analysis (BEA). Na tyto kapitoly navazuje úvod do vzájemných obchodních vztahů a podkapitola zaměřená na vývoj vzájemné obchodní politiky. Dále se práce věnuje analýze vývoje vzájemného zahraničního obchodu. Zde byla využita data poskytnutá vládní organizací Spojených států amerických United States Census Bureau. Analýza vývoje komoditní struktury byla provedena za použití dat UNCTAD (Konference OSN o obchodu a rozvoji) dostupných z databáze UNCTADstat. Pro analýzu komoditní struktury vzájemného obchodu sledovaných celků byla využita data o komoditách odpovídající Standardní klasifikaci mezinárodního obchodu (SITC), konkrétně 1. a 3. úroveň. Poslední část praktické práce se zabývá analýzou vzájemného obchodu s vybranými komoditami, které byly předmětem navýšení cel. Za účelem vysledování vlivu cel navýšených na jednotlivé položky, byla využita data poskytnutá vládní organizací USITC (United States International Trade Commission). Pro zachování jednotné metodiky v celé práci byla i v této části využita Standardní klasifikaci mezinárodního obchodu, konkrétně její 5. úroveň.

Data jsou zpracovávána za pomoci výpočtů vycházejících ze statistických metod a za využití metody komparace, pomocí které jsou zachyceny rozdíly mezi jednotlivými sledovanými obdobími. Vždy dochází ke komparaci dat pocházejících ze stejných zdrojů a získaných stejnou metodou. Pro účely komparace a analýzy bylo vypracováno množství datových tabulek a grafů, které jsou v rámci interpretace doplněny o komentář.

V závěru práce je provedena syntéza analýzou zjištěných závěrů a souhrnné zhodnocení.

3 Zahraniční obchod a mezinárodní obchodní politika

3.1 Definice zahraničního obchodu

Mezinárodní obchod lze definovat jako systém, který země využívají k vývozu a dovozí zboží, služeb a kapitálu.¹ Zastává významnou roli ve vnějších ekonomických vztazích jednotlivých zemí a zároveň ekonomiky zúčastněných zemí propojuje.

Existence mezinárodního obchodu je determinována hned několika faktory. Prvním faktorem je rozdílnost ve vybavenosti výrobními faktory, kterou lze doplnit o rozdílnost ve výrobních podmínkách. Tyto rozdíly mohou být představovány odlišnou dostupností přírodních zdrojů nebo odlišnými klimatickými a přírodními podmínkami v jednotlivých zemích. Druhou důležitou determinantou mezinárodního obchodu jsou rozdíly ve výrobních nákladech. V této oblasti uvažujeme především náklady na pracovní sílu (např. hodinová mzda). Dále je mezinárodní obchod podněcován i rozdílnými preferencemi spotřebitelů v jednotlivých zemích.²

Zmíněné determinanty zároveň představují důvody, proč je pro země přínosné mezinárodního obchodu se účastnit. Účast v mezinárodním obchodu poskytuje zemím příležitost specializovat se na výrobu a vývoz produktů a služeb, jež jsou schopny vyrobit či zajistit výhodněji než ostatní země. Specializace zároveň napomáhá k efektivnější alokaci zdrojů a minimalizaci plýtvání jimi. Dalším přínosem mezinárodního obchodu je možnost rozšíření nabídky produktů a služeb, které mají spotřebitelé k dispozici. Rozšíření této nabídky vede nejen ke zvyšování životní úrovně obyvatel, ale také k nárůstu tlaku na kvalitu vyráběných produktů v důsledku zvýšené konkurence.³

Neméně důležitým argumentem v prospěch mezinárodního obchodu, je existence principů vycházejících z dvou ekonomických teorií – teorie absolutní výhody a teorie komparativní výhody. Autorem teorie absolutní výhody je skotský ekonom Adam Smith. Podle Adama Smithe má země absolutní výhodu ve výrobě ve chvíli, kdy je schopna zboží vyrobit za vynaložení nižších nákladů než jiné země. Země se specializuje na to, v čem je nejlepší.⁴

¹ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., *Ekonomie*. 2013, str. 339.

² Tamtéž.

³ CIVÍN, L., *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 10.

⁴ KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 48.

Teorie absolutní výhody využil britský ekonom David Ricardo, který jí rozpracoval a doplnil o teorii komparativní (poměrné) výhody. Ve své teorii zohledňuje existenci možnosti, že některé země nebudou žádný produkt vyrábět nejlevněji než země jiné. Podle Ricardovy teorie je účast v mezinárodním obchodu přínosná opravdu pro všechny. David Ricardo tvrdí, že každá země bude mít z mezinárodního obchodu užitek, pokud se bude specializovat na výrobu a vývoz produktů, které má možnost vyrobit za vynaložení relativně nižších nákladů než ostatní země. Naopak ty produkty, na jejichž výrobu by vynaložila relativně vyšší náklady, by měla země dovážet. Pokud nastane situace, že má jedna země absolutní výhodu u výroby více druhů zboží, měla by se soustředit na výrobu a vývoz toho zboží, u kterého je její absolutní výhoda nejvyšší. Naopak pokud země nedosahuje absolutní výhody u žádného vyráběného zboží, měla by se soustředit na výrobu a vývoz takového zboží, při jehož výrobě je znevýhodněna nejméně.⁵

3.2 Význam zahraničního obchodu pro ekonomiku země a jeho úlohy

Význam zahraničního obchodu pro ekonomiky jednotlivých zemí a postavení zahraničního obchodu v jejich ekonomikách je možné sledovat za pomoci několika ukazatelů. Jedním z ukazatelů, který vypovídá o významu zahraničního obchodu v ekonomice zvolené země je vyjádřen vztahem mezi objemem výroby (vyrobený společenský produkt) a objemem spotřeby (užitý společenský produkt) ve stanoveném časovém období. Tento vztah je možné zapsat takto:

$$\text{Vyrobený společenský produkt} = \text{užitý společenský produkt} - \text{dovoz} + \text{vývoz}$$

Toto schéma se dá považovat za znázornění transformační funkce zahraničního obchodu, která je níže v této kapitole charakterizována.

O postavení zahraničního obchodu v ekonomice země vypovídá i to, jak je země schopná vývozem pokrýt dovozní potřeby země, a to pomocí tohoto vztahu:

$$\text{vývoz/dovoz} \times 100$$

⁵ VARADZIN, F., Mezinárodní ekonomie jako teorie světového hospodářství. 2013, str. 245.

Pokud je výsledná hodnota tohoto ukazatele vyšší než 100, jedná se obvykle o země s aktivní obchodní bilancí. Postavení zahraničního obchodu v ekonomice země lze sledovat také pomocí vztahu dovozu vůči devizovým rezervám.⁶

Dále je možné sledovat ukazatel vyjadřující objem zahraničního obchodu, který vypovídá o tom, jaké postavení zaujímá daná země v mezinárodním obchodu a ve světové ekonomice.⁷

Intenzitu zahraničního obchodu měří ukazatelé míra otevřenosti ekonomiky a exportní výkonnost ekonomiky. Míru otevřenosti ekonomiky vyjadřuje následující vztah:

$$\text{Míra otevřenosti ekonomiky} = \frac{\text{export}}{\text{hrubý domácí produkt}} \times 100 (\%)$$

Při využívání tohoto vztahu je důležité brát v potaz zjištěnou souvislost mezi velikostí ekonomiky, její vyspělostí a její otevřeností. Srovnatelně velké ekonomiky s různou vyspělostí budou do mezinárodního obchodu zapojeny odlišně. Čím je ekonomika vyspělejší, tím intenzivněji bude zapojená. Čím je ekonomika větší, tím bude její průměrné zapojení do mezinárodního obchodu menší. Tyto závislosti je možné aplikovat i opačně.⁸

Exportní výkonnost ekonomiky měří objem exportu na jednoho obyvatele a vyjadřuje tak produktivitu ekonomiky v zahraničním obchodě. Je vyjádřena vztahem:

$$\text{Exportní výkonnost} = \frac{\text{export}}{\text{počet obyvatel}}$$

Tento ukazatel je vhodné používat při komparaci srovnatelných ekonomik.⁹

Význam zahraničního obchodu lze vymezit také pomocí tří hlavních funkcí, které plní: funkce transformační, funkce transmisní a funkce růstové. Principem transformační funkce je směna částí na domácím trhu vyrobených produktů a služeb za produkty a služby jiné, a to ty, které byly ve výsledku spotřebovány. Transformační funkce umožňuje rozšíření variant uspokojování potřeb spotřebitelů. Tato funkce vynikne především u malých ekonomik, které

⁶ SVATOŠ, M. a kolektiv, *Zahraniční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 24.

⁷ Tamtéž.

⁸ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 248.

⁹ Tamtéž, str. 249.

by mohly strádat např. v důsledku nedostatku vlastních výrobních zdrojů, nerovnosti přírodních podmínek a jiných znevýhodnění. Napomáhá tomu, aby byly uspokojovány potřeby spotřebitelů ve všech ekonomikách, nezávisle na jejich velikosti nebo limitovaných možnostech.¹⁰ Transformační funkci doplňuje funkce transmisní. Ta poskytuje možnost učení se ve vztahu k zahraničí, čímž je myšleno zejména přejímání norem, implementace nových technologií nebo porozumění zvyklostem okolních zemí. Výsledkem přenosů informací z vnějšího prostředí do domácího prostředí je především schopnost flexibilní reakce na změny vnějšího prostředí, schopnost budování vnitrostátních struktur tak, aby docházelo k rozvoji ekonomického potenciálu a prosperitě státu.¹¹ Dalšími benefity, které tato funkce přináší je například zvyšování kvality vyrobených produktů a zlepšení jejich konkurenceschopnosti v mezinárodním prostředí. Růstovou funkci zahraničního obchodu způsobuje možnost dovozu výrobků, které se levněji vyrobí v druhé zemi a možnost orientace vlastní výroby na oblast, ve které jsou vynaloženy menší náklady. Díky těmto možnostem si země vytváří vlastní specializační profil. Výsledným efektem je celková úspora národní práce a vyšší tempo růstu národní ekonomiky.¹²

Zahraněční obchod je významný také pro budování pevných vztahů mezi jednotlivými zeměmi. Vzájemná provázanost zemí vede k větší stabilitě, která je klíčová pro minimalizaci rizika vzniku konfliktů ve světě.¹³

3.3 Rizika zahraničního obchodu

I přes mnoho pozitiv, které mezinárodní obchod ekonomikám zúčastněných zemí přináší, se při mezinárodním obchodování setkáváme s nejrůznějšími druhy rizik. Ta spolu velice často souvisí a objevují se zároveň. Rizika je důležité vnímat a hodnotit uceleně, jelikož snaha eliminovat jedno riziko by mohla vést k nárůstu rizika jiného.

Obecně lze určit několik druhů rizik, se kterými se podnik při mezinárodním obchodování setkává nejčastěji. Jedná se o rizika tržní, komerční, přepravní, teritoriální a měnová. Tržní rizika připouštějí situaci, ve které podnik nedosáhne očekávaných výsledků, nebo se dokonce dostane do stavu ztráty. Mohou být způsobena nepředpokládaným vývojem situace na trhu v podobě změny poptávky po určitém zboží, změny nabídky klíčových dodavatelů, změny v nákupním chování odběratelů, sezónnosti a dalšími. Tyto změny

¹⁰ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 7.

¹¹ Tamtéž, str. 9.

¹² NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 240.

¹³ SVATOŠ, M. a kolektiv, *Zahraněční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 21.

mohou vést k nutnosti snížení stanovených cen a k nárůstu nákladů. Tomuto riziku lze předcházet například sjednáním tzv. klouzavé cenové doložky. Ta může být jednostranná (cena je upravována pouze ve chvíli, kdy dojde k navýšení nákladů) nebo dvoustranná (cena je upravována, i v případě, že dojde ke snížení nákladů).¹⁴

Komerční rizika jsou spojována se situací, ve které jedna ze smluvních stran nedostojí svým závazkům. Následkem naplněných komerčních rizik bývá buď nedokončený obchod, nebo výsledek, jehož hodnota neodpovídá předpokladu. Komerční rizika lze mírnit výběrem vhodného obchodního partnera a právním zajištěním v podobě kvalitně sjednaných smluvních podmínek.¹⁵

Přepravní rizika souvisí s možným poškozením či ztrátou obchodovaného zboží. Taková situace poškodí toho, kdo nese za zboží odpovědnost v okamžiku, kdy k poškození či ztrátě dojde. Riziku jde do jisté míry předejít výběrem spolehlivého dopravce, sjednáním dodacích podmínek (začlenění doložky INCOTERMS do kupní smlouvy) a sjednáním pojistné smlouvy.¹⁶

Teritoriální rizika představují v podstatě všechny nové situace, které mohou nepříznivě ovlivnit průběh mezinárodních transakcí. Příkladem mohou být rizika způsobená změnami v politickém směřování země, zaváděním nežádoucích opatření nebo přírodní katastrofou. Jelikož tato rizika nejsou snadno předvídatelná, je těžké jim předcházet. Často je v souvislosti s teritoriálními riziky využíváno pojistných služeb.¹⁷

Mezi měnová rizika se řadí rizika vyplývající z volatility měnových kurzů, změn výše úrokových sazeb, inflace a další. Měnová rizika však mohou výsledek transakce ovlivnit i pozitivně. Příkladem může být dosažení zisku v důsledku měnění se kurzu měny. Negativní vlivy plynoucí z kurzových změn lze omezit využitím tzv. finančních derivátů, díky kterým dojde k fixaci podmínek, za kterých obchod proběhne.¹⁸

Je nutné počítat s tím, že většinu rizik není možné eliminovat. Je ale možné míru podstupovaných rizik řídit. Procesem řízení rizik rozumíme identifikaci jednotlivých rizik, jejich analýzu, měření a následné vyhodnocení. Na základě výsledků je možné postupovat podle přístupu označovaného jako 4T: Take, Treat, Transfer a Terminate. Podstatou tohoto

¹⁴ MACHKOVÁ, H. a kolektiv. *Mezinárodní obchodní operace*. 2014, str.183.

¹⁵ Tamtéž, str.185.

¹⁶ Tamtéž, str.187.

¹⁷ Tamtéž, str.187.

¹⁸ Tamtéž, str.188-192.

přístupu je rozhodnout o tom, která rizika podstoupit, která omezit, která přenášet na jiné a kterým se vyhnout úplně.¹⁹

3.4 Struktura zahraničního obchodu

Sledování statistik mezi zeměmi probíhajícího obchodu je důležitou činností, jelikož získaná data slouží jako důležitý zdroj informací pro instituce reprezentující veřejný i soukromý sektor na národní i mezinárodní úrovni. Nejsledovanějšími ukazateli jsou dovoz, vývoz a charakter dováženého zboží či služeb.

Pro zachycení pohybu zboží z jedné země do druhé je možné využít dva způsoby: teritoriální a dle metody statistiky národních účtů. Teritoriální sledování obchodu se může řídit podle dvou různých systémů: všeobecného obchodního systému a zvláštního obchodního systému. Tyto systémy se liší v rozdílnosti chápání pojmu statistické území, kdy ve všeobecném obchodním systému je tento pojem širší (zahrnuje celní sklady, prostor pro zušlechťovací styk, svobodná pásma, oblast volného oběhu) a ve zvláštním obchodním systému definice tohoto pojmu zahrnuje pouze oblast volného obchodu. Jako příklad lze uvést EU, která využívá oba systémy. Všeobecný obchodní systém využívá při vykazování obchodu se zeměmi v rámci EU, kdežto u obchodování se zeměmi mimo EU se podoba vykazování blíží zvláštnímu obchodnímu systému. Při sledování obchodu dle statistiky národních účtů se bere v potaz chvíle, kdy dojde k přechodu vlastnického práva z rezidenta na nerezidenta a naopak. K importu zboží dojde ve chvíli, kdy se stane vlastníkem rezident. K exportu dojde ve chvíli, kdy se stane vlastníkem nerezident.²⁰

Při popisu podoby zahraničního obchodu jednotlivých zemí bývá nejčastěji používán popis jeho teritoriální a komoditní struktury. Tyto prvky jsou součástí statistické analýzy mezinárodního obchodu.²¹

Teritoriální struktura mezinárodního obchodu sleduje, jaké mají jednotlivé země postavení, co se týká objemu exportu a importu. Pro sledování teritoriální struktury obchodu bývá využíváno rozdělení světa do následujících regionů: Severní Amerika, Střední a Jižní Amerika, Evropa, Asie spolu s Austrálií a Oceánií, Střední Východ, Afrika, Společenství

¹⁹ MACHKOVÁ, H. a kolektiv. *Mezinárodní obchodní operace*. 2014, str. 193-194.

²⁰ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 18.

²¹ Tamtéž, str. 21.

nezávislých států²². Využíváno bývá také rozdělení světa na základě vyspělosti jednotlivých ekonomik. Země jsou členěny do tří skupin: země s rozvinutými ekonomikami, země s rozvojovými ekonomikami a nejméně rozvinuté země.²³

Komoditní struktura sleduje charakter obchodovaného zboží. Pro účely hodnocení komoditní struktury mezinárodního obchodu existuje hned několik různých typů klasifikace zboží.

Nejjednodušší a nejobecnější dělení komoditní struktury obchodu je následující:

- 1) Paliva a produkty těžebního průmyslu
- 2) Zemědělské produkty
- 3) Výrobky zpracovatelského průmyslu

Pro účely porovnávání zemí a jednotlivých časových období z hlediska exportu a importu zemí je používána tzv. Standardní klasifikace mezinárodního obchodu (SITC). Tato klasifikace byla zavedena Organizací spojených národů (OSN) a v současné době je používána její čtvrtá verze.²⁴ SITC člení zboží do celkem pěti úrovní SITC1 – SITC5. Každá položka má přiřazený vlastní kód. Podoba členění dle SITC (SITC1) do 10 hlavních tříd („sections“) viz Tabulka 1 níže.

Tabulka 1: Standardní klasifikace mezinárodního obchodu, 4. revize

SITC – 4. revize	
0	Potraviny a živá zvířata
1	Nápoje a tabák
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu
7	Stroje a dopravní prostředky
8	Průmyslové spotřební zboží
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: Standardní mezinárodní klasifikace zboží, 4. revize. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20551095/60011111j02_c.pdf/659d2649-c69d-4ffa-aaf1-741169332ce2?version=1.0

²² Společenství nezávislých států má 9 členů: Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán a Uzbekistán.

²³ CIVÍN, L. Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu. 2020, str. 26-27.

²⁴ Tamtéž, str. 22.

Dalším používaným standardizovaným systémem využívaným při sledování komoditní struktury obchodu je tzv. Harmonizovaný popis komodit a číselný systém pro klasifikaci produktů, zkráceně HS. Tento systém byl vytvořen Světovou celní organizací (WCO), která ho každých 5 let aktualizuje. Nová verze vejde v platnost v roce 2022. Tato klasifikace je založena na principu rozdělení zboží do cca 5000 komoditních skupin. Každá skupina má přidělené unikátní šestimístné číslo. HS využívají jak subjekty státního a veřejného sektoru, tak mezinárodní organizace. Je prostředkem pro sběr statistických údajů a jednotlivé subjekty z něj vychází při tvorbě svých celních sazebníků.²⁵

Dále je analyzována i struktura obchodu se službami. Zde lze využít kategorizaci dle Mezinárodního měnového fondu (MMF) nebo kategorizaci dle CPC (součást Centrální klasifikace produktů dle OSN).²⁶

3.5 Mezinárodní obchodní politika

Mezinárodní obchodní politiku je možné vymezit jakou souhrn aktivit, nástrojů a institucí, pomocí kterých jednotlivé vlády států regulují rozsah a strukturu obchodu s ostatními zeměmi. Zjednodušeně lze říci, že jejím hlavním cílem je zajištění rostoucí a dlouhodobé prosperity země, plynoucí z efektivního zapojení do mezinárodní dělby práce. Vhodným užitím nástrojů mezinárodní obchodní politiky je však možné plnit i dílčí, krátkodobé, cíle, kterými může být například ovlivnění vývoje obchodní bilance či ochrana subjektů působících na domácím trhu před zahraniční konkurencí.²⁷

Mezinárodní obchodní politiku (dříve také zahraničně obchodní politika atp.) státu je možné vnímat jako součást jeho obchodní politiky, která je uplatňována na vnější ekonomické vztahy s ostatními státy, a to sice tak, že stanovuje obecně platná pravidla a zásady, kterými se potenciální partneři v oblasti obchodu řídí.²⁸ Lze ji vnímat také jako průnik hospodářské politiky a zahraniční politiky státu, přičemž hospodářská politika je soustředěna na dosahování stanovených cílů ve vnitřním ekonomickém prostředí státu a zahraniční politika ovlivňuje průběh mezinárodního obchodu.²⁹

²⁵ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 22.

²⁶ Tamtéž, str. 25.

²⁷ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 192.

²⁸ KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 92.

²⁹ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 60.

Je důležité zmínit, že rozlišování těchto pojmů v praxi se stává z důvodu uvolňování mezinárodních obchodních vztahů a celkové globalizace stále složitější a téměř se nevyužívá.³⁰

3.5.1 Základní směry mezinárodní obchodní politiky

V průběhu let vývoje mezinárodního obchodu došlo k vymezení dvou základních směrů, kterými se země mohou v oblasti obchodní politiky vydat, těmito směry jsou liberalismus a protekcionismus. Tyto směry jsou pouze teoretickými koncepcemi, které se samostatně nevyskytují.

Liberální ekonomická politika klade důraz na minimální zásahy států do vnějších ekonomických vztahů země. Vyznává tzv. volný obchod, který je možné chápat jako odstranění veškerých tarifních i netarifních překážek.³¹ Součástí liberálního přístupu k mezinárodnímu obchodu je také omezení veškerých podpor ze strany státu a zpřístupnění vnitřního trhu přílivu konkurence ze zahraničí.³²

Protekcionismus je, na rozdíl od liberalismu, soustředěn na ochranu domácí ekonomiky státu před negativními vnějšími vlivy. Identifikace těchto negativních vlivů bývá často subjektivní. Aby stát ekonomiku ochránil, využívá nástrojů obchodní politiky a do ekonomiky musí relativně často vstupovat. Tyto vstupy v podobě zavádění protekcionistických opatření nebývají obvykle z dlouhodobého hlediska prospěšné.³³ Protekcionistickou politiku lze však využít i při hájení jiných státních zájmů (svoboda, kultura), než jsou ty ekonomické.³⁴ Prvky protekcionistické politiky můžeme nalézt např. v obchodní politice USA.³⁵

3.5.2 Nástroje obchodní politiky

Pomocí jednotlivých nástrojů obchodní politiky je státu umožněno prosadit své záměry a realizovat předem stanovené cíle. Nástroje obchodní politiky je možné rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou nástroje smluvní (kooperační), druhou skupinou jsou nástroje autonomní. Smluvní nástroje lze rozdělit na bilaterální (uzavřené mezi dvěma

³⁰ KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 92.

³¹ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 60.

³² KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 93.

³³ Tamtéž, str. 94.

³⁴ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D., *Ekonomie*. 2013.

³⁵ SVATOŠ, M. a kolektiv, *Zahraniční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 26.

stranami), plurilaterální (vícestranné, např. v rámci regionu) a multilaterální (uzavřené mezi mnoha stranami, např. v rámci WTO). Autonomní nástroje lze rozdělit na nástroje tarifní a nástroje netarifní. V literatuře můžeme narazit i na rozšířené dělení nástrojů obchodní politiky, ve kterém figuruje i třetí skupina tzv. konfliktních nástrojů.³⁶

Smluvní nástroje obchodní politiky ovlivňují podobu mezinárodního obchodu mezi dvěma a více státy a zároveň vyplývají z vzájemné dohody těchto států. Za smluvní nástroje obchodní politiky považujeme obchodní smlouvy, obchodní dohody a také povinnosti, které vycházejí ze závazného členství v mezinárodních organizacích (např. WTO – Světová obchodní organizace).³⁷

Obecně lze pojem „smlouva“ definovat jako dvou/vícestranné jednání, kterým zúčastnění vyjadřují vůli k vytvoření dvou/vícestranného závazku, který budou respektovat, a kterým se budou řídit. Obchodní smlouva vymezuje práva a povinnosti smluvních stran – států, v oblasti importu a exportu zboží a ve všech otázkách s touto oblastí spojených. Obchodní smlouvy se uzavírají dlouhodobě, obvykle jsou formulovány jako tzv. doložky. Existuje několik druhů doložek. Nejvýznamnějšími a nejčastěji uzavíranými jsou:

- Doložka nejvyšších výhod

Smluvní země se zavazují k tomu, že si vzájemně budou poskytovat všechny výhody, které v minulosti poskytly nebo v budoucnu poskytnou zemi třetí. Dodržení závazků vyplývajících z této doložky je závazné pro všechny smluvní země GATT (Všeobecná dohoda o clech a obchodu).³⁸ V souvislosti s doložkou nejvyšších výhod je vhodné zmínit tzv. status trvalých normálních obchodních vztahů. Toto označení používá USA pro volný obchod s ostatními zeměmi. Znamená to, že poskytnutí výše uvedených výhod se vztahuje na všechny země, kromě těch, kterým byl status v zákoně odepřen.³⁹

- Doložka reciproční

Z této doložky vyplývá pro smluvní země právo a povinnost obdržet a vzájemně si poskytnout stejné nebo alespoň rovnocenné výhody v oblasti obchodu. Reciprocita

³⁶ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 63.

³⁷ KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 100-101.

³⁸ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 193.

³⁹ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 71.

může mít podobu dodržení stejných postupů obou států v určité oblasti, ale i podobu poskytnutí rovnocenných výhod v oblastech rozdílných. Opět záleží na preferencích a dohodě smluvních stran.⁴⁰

- Doložka paritní (tzv. režim národního zacházení)

Účelem této doložky je odstranění diskriminace způsobené rozdílným zacházením s občany nebo se zbožím druhého státu. Smluvní strany se zavazují k rovnému zacházení, které poskytují vlastním občanům a vlastnímu zboží.⁴¹

Obchodní smlouvy bývají doplňovány obchodními dohodami (někdy nazývané zbožovými dohodami). Smyslem obchodních dohod je specifikovat podobu obchodního vztahu v stanoveném časovém úseku (většinou se jedná o období jednoho roku). Obvykle upravují strukturu a objem výměny zboží. V přílohách obchodních dohod také nalezneme tzv. zbožové listiny. Ty mohou být buď kontingentní nebo bezkontingentní. Kontingentní zbožové listiny stanovují konkrétní množství jednotlivých obchodovaných komodit. Státy se zavazují, že do hranice tohoto stanoveného množství nebudou importu či exportu těchto komodit bránit. Bezkontingentní zbožové listiny obsahují výčet pouze těch komodit, se kterými mohou státy obchodovat.⁴²

Na rozdíl od smluvních nástrojů obchodní politiky je o použití autonomních nástrojů obchodní politiky rozhodováno pouze jednostranně. Pokud je však stát smluvní stranou v některých z mnohostranných obchodních dohod, může tyto nástroje použít pouze omezeně a pouze se souhlasem Světové obchodní organizace WTO. Za pomoci autonomních nástrojů může stát například omezit dovoz a chránit tak subjekty na domácím trhu před konkurenčními výrobky ze zahraničí, nebo podpořit vývoz výrobků domácího trhu. Jak již bylo zmíněno výše, autonomní nástroje obchodní politiky dělíme na tarifní a netarifní.⁴³

Do tarifních nástrojů obchodní politiky patří cla. Cla je možné definovat jako poplatek, který je vybírán za zboží pohybující se přes celní hranici. Samotná cla dále dělíme do několika skupin. Podle směru pohybu zboží přes hranice cla dělíme na dovozní, vývozní a tranzitní. Podle výpočtu výše cla rozlišujeme cla valorická, specifická, smíšená a diferenciovaná. Dále cla můžeme dělit, podle účelu jejich zavedení, na cla fiskální

⁴⁰ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 193.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž, str. 194.

a ochranná. Fiskální cla jsou zaváděna s účelem navýšení příjmů státního rozpočtu. Ochranná cla jsou především nástrojem protekcionistické obchodní politiky a řadíme mezi ně např. negociační cla, vyrovnávací cla, antidumpingová cla, kompenzační cla, odvetná cla, prohibitivní cla nebo preferenční cla. Nakonec cla můžeme rozdělit i podle rozsahu platnosti, a to na cla autonomní a smluvní. Informace o používaných typech cel a jejich výši je možné nalézt v tzv. celním sazebníku daného státu. Celní sazebník obsahuje pravidelně aktualizovaný seznam veškerého zboží, z kterého daný stát vybírá clo.⁴⁴

Netarifními nástroji mezinárodní obchodní politiky rozumíme veškerá politická opatření a právní předpisy, kterými státy upravují podobu své mezinárodní politiky. Některé netarifní nástroje státy úmyslně využívají k vytváření bariér v mezinárodním obchodě, pomocí některých naopak mezinárodní obchod podporují. Netarifních nástrojů je opět několik typů. Jedním z nich jsou tzv. kvantitativní restrikce, jejichž účelem je stanovit/omezit dovážené nebo vyvážené množství daného výrobku v určitém časovém období. Dalším netarifním nástrojem jsou paratarifní překážky představující poplatky, které jsou vybírány v souvislosti s procesem celního řízení. Netarifními nástroji jsou také technické překážky (TBT), ty je možné rozdělit na přirozené (mohou vycházet z kultury dané země) a umělé (hygienické předpisy, veterinární předpisy...)⁴⁵ Světová obchodní organizace WTO a Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) využívají klasifikaci NTMs (Non-Tariff Measure). V té jsou netarifní nástroje rozděleny do dvou skupin – na technická opatření a na netechnická opatření. O technických opatřeních pojednávají kapitoly A-C, o netechnických opatřeních pojednávají kapitoly D-P. Základní podobu této klasifikace představuje Tabulka 2.⁴⁶

⁴⁴ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 198-199.

⁴⁵ Tamtéž, str. 200.

⁴⁶ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 66-67.

Tabulka 2: Klasifikace NTMs podle UNCTAD

TECHNICKÁ OPATŘENÍ	Kapitola A	Sanitární a fytosanitární opatření (SPS)
	Kapitola B	Technické překážky obchodu (TBT)
	Kapitola C	Kontrola před odesláním a další formality
NETECHNICKÁ OPATŘENÍ	Kapitola D	Podmíněné obchodní ochranné opatření
	Kapitola E	Neautomatické licence, kvóty, zákazy a regulace množství
	Kapitola F	Kontrolní cenová opatření, včetně dodatečných daní a poplatků
	Kapitola G	Finanční opatření
	Kapitola H	Opatření ovlivňující soutěž
	Kapitola I	Investiční opatření související s obchodem
	Kapitola J	Distribuční omezení
	Kapitola K	Omezení post-prodejní servis
	Kapitola L	Dotace
	Kapitola M	Vládní omezení zakázek
	Kapitola N	Duševní vlastnictví
Kapitola O	Pravidla původu	
Kapitola P	Opatření související s vývozem	

Zdroj: Vlastní zpracování dle: CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 66-67.

Konfliktními nástroji obchodní politiky rozumíme aktivity představující nátlak, prostřednictvím kterého země dosáhne svých politických a ekonomických zájmů. V praxi se setkáme se dvěma typy těchto nástrojů, s retorsí a represí. Retorse je reakce na autonomní opatření státu, které narušuje vlastní zájmy státu druhého. Jedná se o zásah, který není nezákonný, ale přesto má negativní účinky, jejichž cílem je přimět konkrétní stát vzdát se zavedených opatření. Represe je, na rozdíl od retorse, nezákonným jednáním, které má přinutit druhou zemi ustoupit od zavedených nezákonných opatření.⁴⁷

3.6 Organizace mezinárodního obchodu

Mezinárodní organizace je obecně možné definovat jako instituce, které svými aktivitami působí na území více států. Vznikají sdružením tří a více států za účelem dosažení společně vytyčených cílů. Rozlišujeme dva typy mezinárodních organizací – mezinárodní

⁴⁷ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 74-75.

vládní organizace a mezinárodní nevládní organizace. Mezinárodní vládní organizace byly vytvořeny na základě rozhodnutí reprezentantů vlád suverénních států. Mezinárodní nevládní organizace se liší tím, že nemají právní subjektivitu a sdružují samostatné fyzické a právnické osoby.

Organizací, které jsou pro mezinárodní obchod důležité, je mnoho. Některé jsou pro regulaci a podporu mezinárodního obchodu přímo zřízeny, některé na něj působí pouze nepřímo. Není pochyb, že v současné době je nejvýraznější organizací mezinárodního obchodu Světová obchodní organizace WTO. Té bude věnována samostatná kapitola. Příkladem dalších významných mezinárodních vládních organizací mohou být organizace spadající pod OSN, a to sice Konference OSN o obchodu a rozvoji UNCTAD, Evropská hospodářská komise OSN, Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo UNCITRAL, Mezinárodní obchodní centrum ITC (společná organizace OSN a WTO) a další. Organizací podporující politiky přispívající k prosazování celospolečenských zájmů je Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj OECD. Nepřímý, avšak neméně důležitý, vliv na mezinárodní obchod mají finanční organizace, zejména Skupina Světové banky WBG, což je uskupení 5 mezinárodních organizací, které v rámci své činnosti podporují méně vyspělé země prostřednictvím nabídky výhodných půjček, a Mezinárodní měnový fond MMF, který podporuje globální měnovou spolupráci, finanční stabilitu a ekonomický růst.⁴⁸

Příkladem vlivné nevládní organizace je Mezinárodní obchodní komora ICC. Do činností ICC spadá vytváření standardizovaných vzorů smluv chránících zájmy zúčastněných stran, vytváření a aktualizace mezinárodních pravidel INCOTERMS, vydávání osvědčení o původu zboží, pomoc při řešení mezinárodních obchodních sporů prostřednictvím Mezinárodního rozhodčího soudu, a další.⁴⁹

3.6.1 Světová obchodní organizace WTO

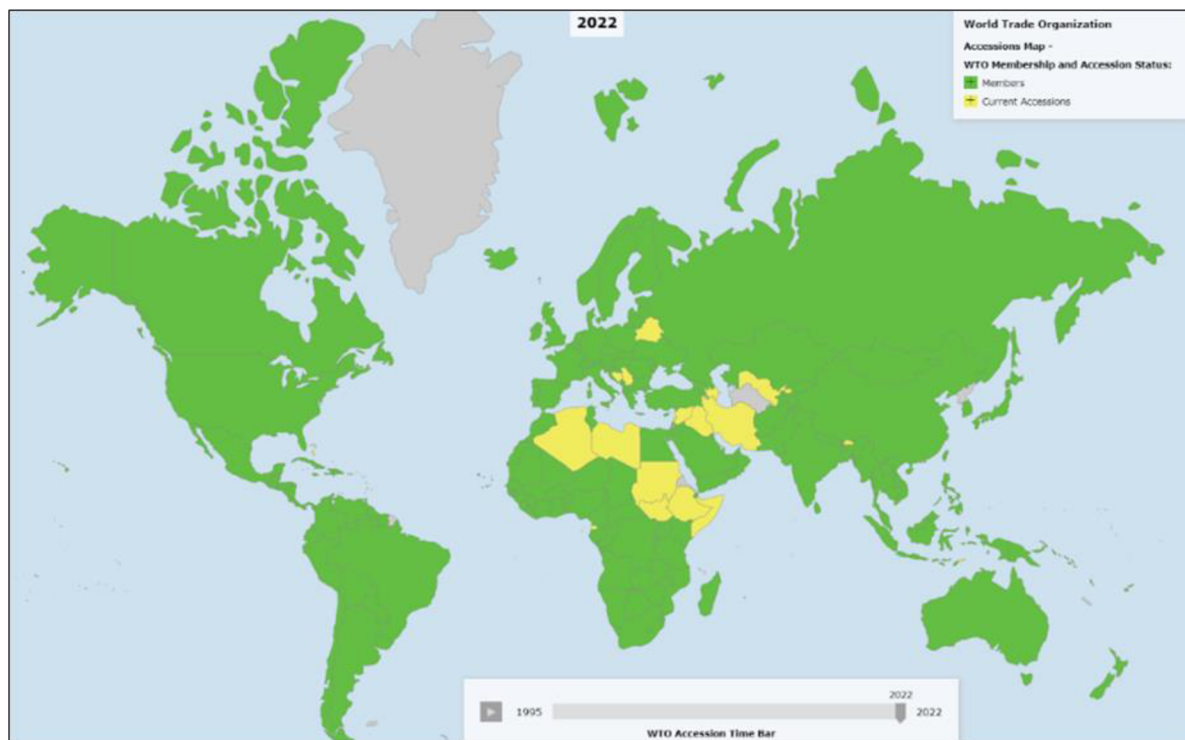
Světová obchodní organizace WTO vznikla k 1.1.1995, jejím hlavním cílem je podporovat rozvoj mezinárodních obchodních vztahů podle stanovených pravidel. Sídlo WTO se nachází v Ženevě. Počet členských zemí se neustále mění. Dle informací uvedených na oficiální webové stránce WTO měla organizace k roku 2016 164 členů. Několik dalších zemí má v tuto chvíli tzv. pozorovatelský status, který členství předchází.

⁴⁸ CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 85-88.

⁴⁹ Tamtéž, str. 93-94.

Současný stav je zobrazen na Obrázku 1, kde jsou členské země vyznačeny zelenou barvou a země s pozorovatelským statutem žlutou barvou. Členské země WTO se společně podílejí na mezinárodním obchodu z více než 90 %.⁵⁰

Obrázek 1: Členské země Světové obchodní organizace

Zdroj: About WTO. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/acc_map_e.htm

WTO navazuje na principy Všeobecné dohody o clech a obchodu GATT, která byla uzavřena v roce 1947. Jednalo se o několik dočasných mnohostranných dohod uzavřených ve snaze uvolnit napětí a svázanost mezinárodních obchodních vztahů po skončení 2. světové války. Jejich předmětem bylo zejména snižování vysokých cel a zrušení stanovených omezení (kvót). Po vytvoření WTO byla smlouva GATT implementována do základních dokumentů, na základě kterých WTO funguje.⁵¹

Obchodní dohody a dokumenty, které tvoří stavební kámen pro fungování organizace, jsou zaměřeny na obchod se zbožím (GATT) a se službami (Všeobecná dohoda o obchodu ve službách GATS), na investice (Dohoda o investičních opatřeních souvisejících s obchodem TRIMS), na práva k duševnímu vlastnictví (Dohoda o duševním vlastnictví v oblasti obchodu TRIPS) a na řešení obchodních sporů a na obchodní politiky jednotlivých

⁵⁰ SVATOSĚ, M. a kolektiv, *Zahraniční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 60.

⁵¹ KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 103.

členských zemí. Součástí jsou také obecná ujednání o zřízení organizace. Dále WTO stanovuje několik základních pravidel, kterými je třeba se při účasti v mezinárodním obchodě řídit. Těmito pravidly jsou nediskriminace (viz princip doložky nejvyšších výhod a princip národního zacházení), reciprocita, uzavírání závazných a vymahatelných závazků, transparentnost a předvídatelnost a možnost zavádění pojistných ventilů (omezení obchodu za účelem ochrany životního prostředí či veřejného zdraví). WTO zároveň stanovuje případy, ve kterých je možné se od stanovených pravidel odchýlit, patří mezi ně např. opatření za účelem dosažení neekonomických cílů nebo zasahování do obchodu z ekonomických důvodů.⁵²

Nejvyšším orgánem WTO je Konference ministrů. O stupeň níže je Generální rada. Ta funguje jako Orgán pro řešení sporů a Kontrolní orgán pro sledování obchodní politiky. Generální radě jsou podřízeny Rada pro obchod se zbožím, Rada pro obchod se službami a Rada pro duševní vlastnictví. Na úrovni pod nimi jsou výbory, které se zabývají konkrétními smlouvami ve vymezených oblastech.⁵³ Činnosti jednotlivých orgánů jsou administrativně podporovány sekretariátem WTO.⁵⁴

⁵² CIVÍN, L. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 2020, str. 88.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Základní informace k WTO a DDA. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/svetova-obchodni-organizace/zakladni-informace/zakladni-informace-k-wto-a-dda--7894/>.

4 Obchodní politika a zahraniční obchod EU

Počátky vzniku Evropské unie je možné sledovat do roku 1956, kdy bylo založeno Evropské hospodářské společenství (EHS). Zakládajícími zeměmi EHS bylo šest zemí – Belgie, Lucembursko, Nizozemí, Francie, Itálie a Německo. Evropská unie, jak ji známe dnes, byla založena podpisem Maastrichtské smlouvy, která vešla v platnost 1.11.1993, a je považována za zakládající smlouvu Evropské unie. Od 31.1.2020 má Evropská unie celkem 27 členů. Můžeme ji označit největším integrovaným trhem na světě. Evropská unie je členem Světové obchodní organizace WTO.

4.1 Obchodní politika EU

Na obchodní politiku EU je možné nahlížet dvěma způsoby. Lze se zaměřit na vnitřní obchodní politiku, která je uplatňována na vzájemné mezinárodní vztahy členských zemí EU, ale také na obchodní politiku uplatňovanou na vnější ekonomické vztahy, tedy při obchodování EU s třetími zeměmi.⁵⁵

Jelikož je tato práce zaměřena na mezinárodní obchod mezi EU a USA, bude se tato kapitola zabývat obchodem v rámci EU pouze okrajově, větší pozornost bude věnována vnějším obchodním vztahům EU.

Integrace trhů evropských zemích probíhá již od padesátých let minulého století. Důležitými milníky pro formování dnešní podoby trhu EU jsou například uzavření celní unie v roce 1968, podpis Schengenské smlouvy v roce 1985 a konečně podpis Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Důležitým krokem, který vedl k usnadnění přeshraničního obchodu v rámci EU, bylo vytvoření společné měny – eura. K vytvoření společné měny došlo v roce 2002, kdy bylo euro zavedeno ve 12 státech.⁵⁶ I přes jistou míru heterogenity lze trh EU označit za jednotný. Funguje na základě čtyř hlavních pilířů. Těmito pilíři jsou volný pohyb zboží a volný pohyb služeb, se kterými je spjat volný pohyb kapitálu. Čtvrtým pilířem je volný pohyb osob. Cílem ekonomických svobod je integrace všech členských zemí a odstranění bariér mezi nimi. Svobody podporují takové prostředí trhu, které vytváří vhodné podmínky pro spravedlivou konkurenci, díky které se zvyšuje úroveň kvality

⁵⁵ SVATOŠ, M. a kolektiv, *Zahraníční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 55.

⁵⁶ Základní data o EU. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/historie-eu/zakladni-data-o-eu/>.

zboží a služeb. Jejich cílem je prospívání ekonomik jednotlivých zemí, ale také vysoká kvalita života obyvatel členských států.⁵⁷

V prostředí mezinárodního obchodu vystupuje Evropská unie jednotně. Jednotné vystupování ve vztahu k nečlenským zemím je umožněno pouze díky procesu postupného budování společné obchodní politiky (SOP), kterým EU prošla. Cíle a principy společné obchodní politiky byly stvrzeny Maastrichtskou smlouvou. K jejímu rozšíření o služby se službami a práva duševního vlastnictví došlo prostřednictvím Amsterodamské smlouvy (1997). Nedostatky ohledně kompetencí společné obchodní politiky byly odstraněny následným přijetím smlouvy z Nice (2000). Úpravu společné obchodní politiky dále v roce 2010 významně ovlivnila Lisabonská smlouva. Ta pozměňuje Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o fungování Evropské unie. Prostřednictvím článku 207 Smlouvy o fungování Evropské unie do kompetencí EU přenesla uzavírání smluv o ochraně investic. Dále z Evropského parlamentu učinila účastníka procesu uzavírání mezinárodních obchodních smluv. Také stanovila, že se společná obchodní politika stane předmětem jednání Výboru pro zahraniční věci a zařadila ji pod vnější činnosti EU. Celkově je možné právní ukotvení SOP najít v článku 206 a 207 Smlouvy o fungování EU.⁵⁸

„Společnou obchodní politiku EU lze charakterizovat jako soubor principů a opatření, při jejichž uplatňování se členské země EU rozhodly postupovat jednotně, přičemž delegovaly pravomoci týkající se daných principů a opatření na orgány EU.“⁵⁹ Orgány, které EU zastupují v jednání s nečlenskými zeměmi a uplatňují společnou obchodní politiku, jsou Rada EU, Parlament EU, Komise a Výkonný výbor. Uplatňování společné obchodní politiky se vztahuje na stanovení jednotných celních tarifů pro importované zboží do EU, na jednotném odstraňování bariér a uzavírání bilaterálních a multilaterálních obchodních dohod v rámci liberalizace obchodu, zavádění jednotných nástrojů na ochranu vnitřního trhu, nebo sjednocení postojů k preferenčnímu zacházení.⁶⁰

Cílem společné obchodní politiky je nejen propojení a stabilizace vnitřního trhu, která přispívá k ekonomické stabilitě jednotlivých zemí, ale také získání silnějšího postavení při

⁵⁷ Obchod a mezinárodní vztahy. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/uredni-deska/statni-sluzba/2016/11/44---Obchod-a-mezinarodni-vztahy.pdf>.

⁵⁸ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 212.

⁵⁹ Tamtéž, str. 214.

⁶⁰ SVATOS, M. a kolektiv, *Zahraniční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 88.

vyjednávání.⁶¹ Evropská unie také přispívá k harmonickému rozvoji obchodních vztahů ve světě a k postupnému odstraňování bariér v mezinárodních obchodních vztazích.⁶²

V rámci své obchodní politiky Evropská unie uplatňuje nástroje smluvní i autonomní. Tyto nástroje budou blíže popsány v následujících kapitolách.

4.2 Smluvní nástroje obchodní politiky EU

Smluvními nástroji, kterých EU využívá, jsou smlouvy uzavírané na bilaterální a multilaterální úrovni (např. v rámci členství ve WTO). EU uzavírá smlouvy, které jsou charakteristické poskytováním preferencí nad rámec podmínek plynoucích z doložky nejvyšších výhod (tzv. preferenční dohody), která je závazná pro všechny členské země WTO. Tato zvýhodnění jsou poskytována formou preferenčních cel nebo kvót na import konkrétního zboží z vybraných zemí. Příklady uzavíraných typů smluv/dohod mohou být následující:

- Smlouva o evropském hospodářském prostoru (EHP)
- Asociační smlouvy
 - Stabilizační asociační dohoda (SAA)
 - Smlouva o vytvoření zóny volného obchodu (FTA)
 - Smlouva o hospodářském partnerství (EPA)
 - Smlouva o celní unii (CU)
- Dohoda o partnerství a spolupráci (PCA)
- Standardní obchodní smlouvy
- Jednostranně poskytované preference⁶³

Smlouva o evropském hospodářském prostoru (EHP) upravuje vztahy EU se zeměmi patřícími do Evropského sdružení volného obchodu ESVO⁶⁴. Předmětem smlouvy EHP je prohloubení spolupráce se zeměmi ESVO jejich začleněním do jednotného vnitřního trhu EU. Smlouva byla podepsána 2. května roku 1992 a kromě uplatňování 4 svobod se vztahuje

⁶¹ SVATOS, M. a kolektiv, *Zahraniční obchod teorie a praxe*. 2009, str. 89.

⁶² NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 213.

⁶³ Tamtéž, str. 215.

⁶⁴ ESVO vzniklo v roce 1960 za účelem vytvoření oblasti volného obchodu. Současnými členskými zeměmi jsou Norsko, Island, Lichtenštejnsko a Švýcarsko. Na rozdíl od EU není celní unií a nemá společnou obchodní politiku, tzn. v jednání s třetími zeměmi vystupují členské státy samostatně.

na spolupráci v oblasti výzkumu a vývoje, statistiky, vzdělání, sociální politiky, životního prostředí, ochrany spotřebitele, turistického ruchu, malého a středního podnikání, kultury, informačních služeb a audiovizuálních služeb. Byla přijata všemi státy kromě Švýcarska.⁶⁵

Obchodní vztahy se Švýcarskem jsou zaopatrěny dohodou o volném obchodu, která je doplněna dalšími bilaterálními obchodními dohodami týkajícími se například volného pohybu osob, letecké dopravy, pozemní dopravy, vědy a výzkumu, zemědělství a dalších.⁶⁶

Dalším typem smluv, které EU s třetími zeměmi uzavírá, jsou tzv. asociační smlouvy, které tvoří rámec smluvní spolupráce mezi signatáři. Asociační smlouva může být uzavřena s předpokladem pozdějšího vstupu do EU, jako tomu bylo u Evropských dohod, které EU uzavírala se zeměmi východní a střední Evropy (např. Rumunsko, Chorvatsko, Česká republika). Po přijetí jednotlivých států do EU platnost těchto dohod zaniká. Dále EU uzavřela tzv. Euro-středomořské asociační smlouvy s Alžírskem, Marokem, Tuniskem, Egyptem, Jordánskem, Libanonem, Palestinou i Izraelem.⁶⁷

Smlouvy o vytvoření zóny volného obchodu pro smluvní země znamenají odstranění bariér omezující vzájemný obchod. Evropská unie je uzavřela například se Singapurem, Jižní Koreou a Vietnamem.⁶⁸

Cílem stabilizačních asociačních dohod je navázání obchodních vztahů a odstranění bariér obchodu se zbožím v přechodném období. V minulosti byly tyto dohody uzavřeny i s potenciálními budoucími členy EU (např. Chorvatsko). Dále tyto dohody EU uzavřela s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Kosovem, Černou Horou, Srbskem a Severní Makedonií.⁶⁹

Celní unie funguje na bázi vzájemného volného obchodu a společného celního sazebníku, který zúčastněné země uplatňují na vnější ekonomické vztahy. EU tvoří celní unii s Tureckem (vztahuje se pouze na průmyslové výrobky), San Marinem a Andorrou. Součástí celní unie je také Monako.⁷⁰

Smlouvy o hospodářském partnerství jsou přizpůsobené podmínkám určitých regionů a mívají přesah v podobě rozvojové pomoci a asistence. Tato smlouva vznikla mezi EU a celkem 79 zeměmi v Africe, Karibiku a Tichomoří (tzv. AKT země/ACP countries).

⁶⁵ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 215-216.

⁶⁶ KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 2010, str. 139.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

Zemím AKT je otevřen evropský trh zcela, naopak zemím EU je otevřen trh zemí AKT pouze částečně.⁷¹

Evropská unie poskytuje jisté preference také jednostranně, a to sice prostřednictvím tzv. Všeobecného systému preferencí GSP. Cílem GSP je odstranění dovozních cel a jiných opatření na zboží importované z vybraných rozvojových zemí.⁷²

V současné době Evropská unie jedná o vzájemných obchodních dohodách s Austrálií, Čínou, Indonésií, Novým Zélandem a Filipínami. Zároveň je účastníkem mnoha pozastavených jednání, včetně jednání s USA (TTIP).⁷³ Tato situace bude podrobněji rozebrána v kapitole věnující se vzájemným obchodním vztahům EU a USA.

V rámci Světové obchodní organizace se EU účastní na jednání o Dohodě o obchodu se službami TiSA. Jednání započalo v roce 2013 a je do něj zapojeno celkem 23 členských zemí, které společně zajišťují 70 % obchodu se službami ve světě. Tato dohoda rozšiřuje stávající dohodu GATS. Dále se od roku 2014 účastní jednání o Dohodě o environmentálním zboží EGA. Do této dohody je zapojeno 14 členských zemí WTO a jejím cílem je snížení celních tarifů na zboží podporující ochranu životního prostředí a regulaci dopadů klimatických změn.⁷⁴

Problematika smluvních vztahů Evropské unie je velice rozsáhlá, a proto není jednoduché obsáhnout veškeré podoby těchto vztahů v rámci jedné kapitoly. Na Obrázku 2 je vyobrazena mapa, na které jsou přehledně zobrazeny obchodní vztahy EU s třetími zeměmi. Barevně jsou odlišena tato území:

- Země EU
- Země EHP a celní unie
- Země s platnými dohodami
- Země, u kterých jsou práva a povinnosti vyplývající z uzavřených smluv novelizovány a ratifikovány

⁷¹Economic partnerships. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/>.

⁷² Generalised Scheme of Preferences (GSP). Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>.

⁷³ Negotiations and agreements. Dostupné z: https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/?fbclid=IwAR2RFYw3QuoZ1WvCOTpUviFa9xsT5Bd15zqCs9R03o8-bHEIK1ohM1N09uM#_on-hold.

⁷⁴ Základní informace k WTO a DDA. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/svetova-obchodni-organizace/zakladni-informace/zakladni-informace-k-wto-a-dda--7894/>.

- Země, se kterými je úprava obchodních vztahů teprve předmětem jednání
- Země, se kterými bylo vyjednávání pozastaveno
- Země, se kterými EU nemá žádné platné dohody

Obrázek 2: Mapa obchodních vztahů EU s třetími zeměmi

Zdroj: Negotiations and agreements. Dostupné z: https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/?fbclid=IwAR2RFYw3QuoZ1WvCOTpUviFa9xsT5Bd15zqCs9R03o8-bHEIK1ohM1N09uM#_on-hold.

4.3 Autonomní nástroje obchodní politiky EU

Autonomní nástroje obchodní politiky EU představují všechna jednostranná opatření zasahující do importu a exportu zboží, která jsou uplatňována na obchod se třetími zeměmi a nejsou předmětem smluvních vztahů. Autonomní nástroje EU lze rozdělit na tarifní a netarifní. Využíváno je také dělení nástrojů na defenzivní a ofenzivní. Jelikož je EU členem Světové obchodní organizace, musí být zaváděná opatření v souladu s jejími principy a pravidly.⁷⁵

⁷⁵ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 217.

Mezi tarifní nástroje společné obchodní politiky EU se řadí společná cla. Typy a výše uplatňovaných cel, jsou uvedeny ve společném celním sazebníku EU. Zboží uvedené ve společném celním sazebníku je uspořádáno pomocí tzv. Kombinované nomenklatury, která spadá pod Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží. Dále EU využívá například celních kvót a celních stropů. Celní kvóty způsobují automatické odvedení cla při překročení stanoveného povoleného množství dovezeného zboží. Celní stropy fungují podobně. Rozdílem je, že cla nejsou uplatňována automaticky, ale rozhoduje o nich Evropská komise na základě aktuální situace, ve které se trh nachází.⁷⁶

Do skupiny netarifních nástrojů spadají kvantitativní omezení společně s autolimitačními dohodami a dohodami o technických překážkách. Kvantitativní omezení mají podobu stanovených dovozních kvót. Ve velké míře byly nahrazeny autolimitačními dohodami, ve kterých dochází ze strany dovozce k dobrovolnému omezení množství dováženého zboží. Dohody o technických překážkách jsou uzavřeny v rámci WTO. EU dbá na to, aby bylo dovážené zboží v souladu s technickými normami a stanovenými standardy. Dále EU klade důraz na správnost stanovení původu zboží. V tomto případě je pro EU důležité, aby na její trh bez opodstatnění nebylo dovezeno zboží ze země s vyššími celními tarify přes zemi, na kterou se vztahují nižší celní tarify.⁷⁷ Třemi nejčastěji využívanými netarifními nástroji dle klasifikace NTMs jsou stanovené požadavky na označení zboží, požadavky na vlastní prohlídku importovaného zboží (např. materiál) a požadavky na kvalitu a výkonnost zboží. Všechna tato opatření spadají do technických opatření, konkrétně do kapitoly B.⁷⁸

Defenzivní nástroje EU uplatňuje za účelem ochrany vlastních zájmů a zachování spravedlivého obchodu. Používání těchto nástrojů opět podléhá pravidlům WTO. EU využívá:

- Antidumpingová cla
- Vyrovnávací cla
- Množstevní kvóty

Antidumpingová cla se využívají v případě, že cena výrobků dovážených do EU klesne pod cenu, za kterou se výrobky prodávají v zemi výrobce. Vyrovnávací cla jsou uplatňována

⁷⁶ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 217.

⁷⁷ Tamtéž, str. 218.

⁷⁸ European Union Non-Tariff Measure (NTM) Summary. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/tariff/non-tariff-measures/en/country/EUN>.

v případě, že výrobci v třetích zemích při výrobě dosahují nižších výrobních nákladů (např. vlivem vládních dotací). V důsledku nižších výrobních nákladů dochází i ke snížení ceny, což vede ke snížení konkurenceschopnosti domácích výrobců, kteří vyrábí totožné výrobky a prodávají je za vyšší ceny. Konečné rozhodnutí o zavedení antidumpingových i vyrovnávacích cel po provedeném šetření vydává Rada EU. V případě, že dovoz některých výrobků způsobuje pokles produkce některého odvětví uvnitř EU, lze vůči členům WTO zavést množstevní restrikce. Poté je možné dovážet dané výrobky pouze s dovozní licencí.

Mezi ofenzivní nástroje patří mechanismus obrany před nedovolenými překážkami obchodu TBR. Ten je vytvořen za účelem odstraňování bariér a diskriminačního chování v obchodních vztazích s třetími zeměmi.⁷⁹

Ke konci roku 2020 byl počet aktivních opatření zavedených za účelem ochrany obchodu o 10 vyšší než v roce 2019. Celkový počet činil 150 aktivních opatření, přičemž ve 128 případech se jednalo o antidumpingová opatření, v 19 případech byla zavedena antisubvenční opatření (vyrovnávací clo) a ve 3 případech šlo o ochranná opatření. Největší počet těchto opatření, a to 99, se týkal Číny. Dále byla opatření směřována na Rusko, Indii a USA.⁸⁰

4.4 Zahraniční obchod EU

EU je společně s USA a Čínou nejvýznamnějším aktérem mezinárodního obchodu. V roce 2020 byla EU druhým nevýznamnějším světovým vývozcem zboží a nejdůležitějším obchodním partnerem pro zhruba 80 zemí. Generuje zhruba 16 % světového hrubého domácího produktu. Obrat zahraničního obchodu se zbožím (s třetími zeměmi) dosahoval v roce 2020 částky zhruba 3 650 miliard EUR. V roce 2021 obrat zahraničního obchodu se zbožím činil 4 292 miliard EUR, čímž byla překonána hodnota, které extra-obchod dosáhl v roce předchozím.⁸¹ V obou letech bilance dosahovala kladných hodnot, což znamená, že EU více exportovala, než importovala. V roce 2020 bilance činila 215,8 miliard EUR, v roce 2021 pouze 68,9 miliard EUR.⁸²

⁷⁹ NEZVAL, P., MAJEROVÁ, I., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 2011, str. 219-220.

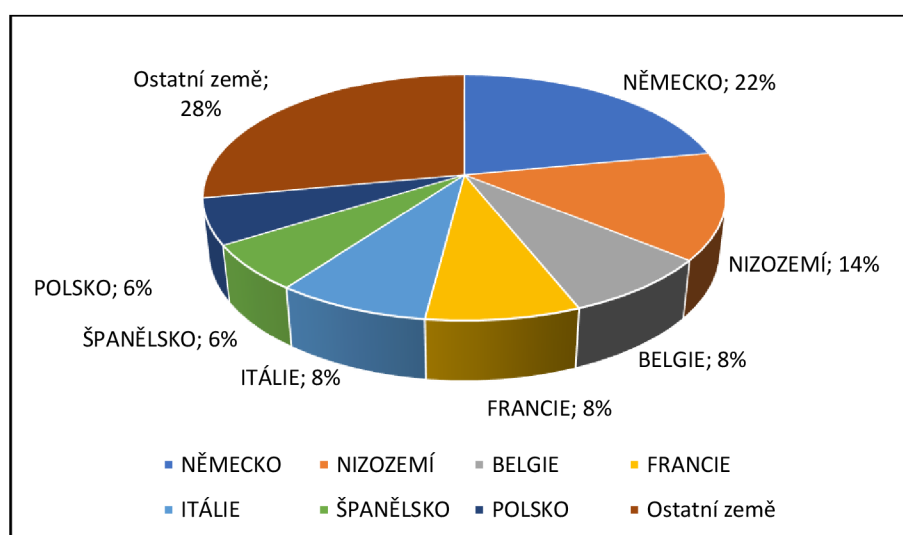
⁸⁰ EU v roce 2020 navýšila počet opatření na ochranu obchodu, nejvíce se jich týkalo Číny. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/eu-v-roce-2020-navysila-pocet-opatreni-na-ochranu-obchodu-nejvice-se-jich-tykalo-ciny/>.

⁸¹ Latest Eurostat data on international trade. Dostupné z: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf.

⁸² Tamtéž.

Zahraniční obchod EU, lze opět rozdělit na vnitřní (tzv. intra obchod) a vnější (tzv. extra obchod). Vnitřním obchodem se rozumí obchod s členskými zeměmi EU. V roce 2020 bylo největším exportérem zboží v rámci EU Německo, jehož podíl na exportu zboží do ostatních členských zemí činil 22 % a dosahoval hodnoty 0,9 miliard EUR. Na druhém místě za Německem se umístilo Nizozemí (14 %), na třetím místě se společně umístily Belgie (8 %), Francie (8 %) a Itálie (8 %). Tyto země společně se Španělskem, Polskem, Českou republikou a Rakouskem tvoří přes 80 % celkové hodnoty exportu v rámci EU. Nejméně se na exportu podílely Kypr, Malta a Lotyšsko.⁸³ Podíly nejvýznamnějších exportérů v rámci EU zobrazuje Graf 1.

Graf 1: Podíl členských zemí EU na exportu v rámci Unie v roce 2020 (%)

* nejnovější kompletní dostupné údaje v době zpracování

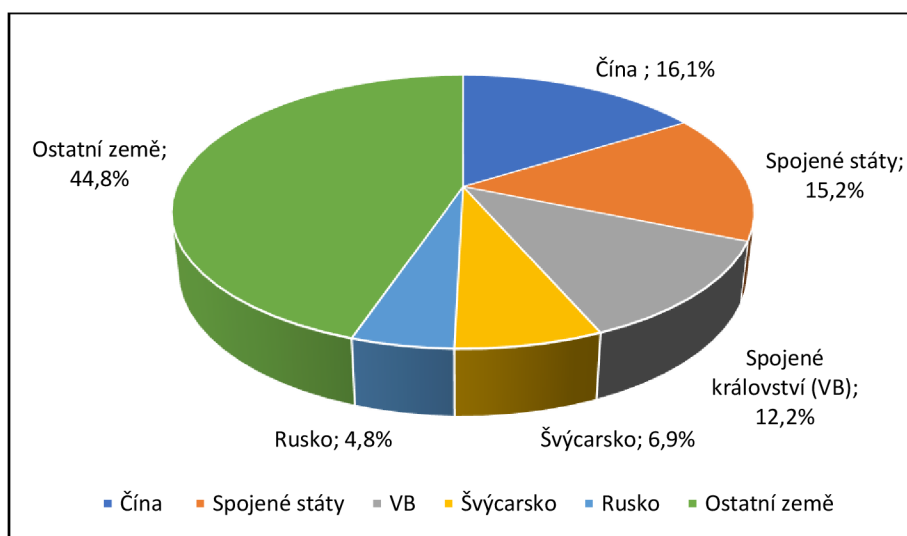
Zdroj: Vlastní zpracování na základě: International trade in goods.

Vnější obchodem je označován obchod s třetími zeměmi. Pět nejdůležitějšími partnery EU v oblasti obchodu se zbožím je Čína, USA, Spojené království, Švýcarsko a Rusko. Podíl těchto zemí na extra obchodu Evropské unie v roce 2020 a 2021 zobrazuje Graf 2 (2020) a Graf 3 (2021). V obou letech zůstávají nejvýznamnější partneři stejní a změny jejich podílu na extra obchodě EU jsou minimální. Pokles podílu můžeme zaznamenat u USA, Velké Británie a Švýcarska, jedná se však o pouhé desetiny procentního bodu. Nárůst podílu o 1 p.b. můžeme sledovat u Ruska. Nejvýznamnějším partnerem v oblasti exportu zboží se staly USA, do kterých EU v roce 2020 vyvezla zboží v hodnotě

⁸³International trade in goods. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods.

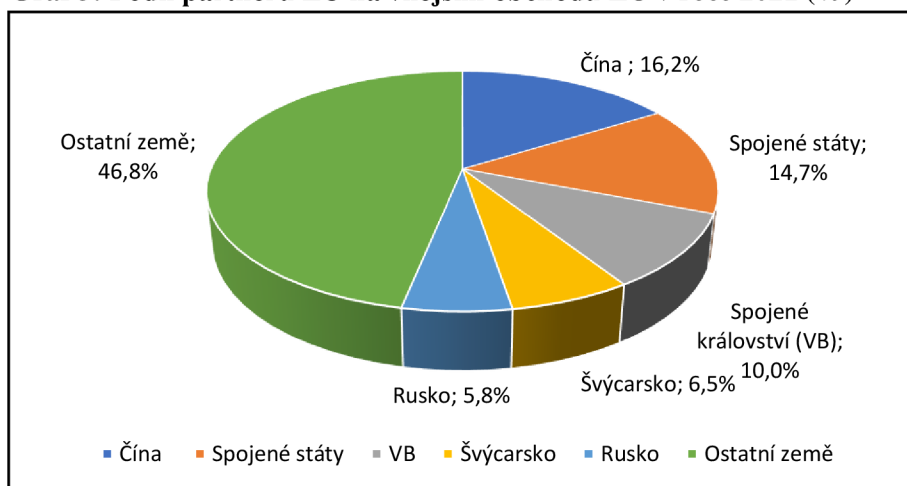
353 miliard EUR a v roce 2021 zboží v hodnotě 399 miliard EUR, což znamená nárůst o 13 %. Nejvýznamnějším partnerem v oblasti importu zboží se stala Čína, ze které EU importovala v roce 2020 zboží v hodnotě 383 miliard EUR a v roce 2021 zboží v hodnotě 472 miliard EUR. Zde můžeme zaznamenat nárůst o 10 %.⁸⁴ Dalšími významnými obchodními partnery Evropské unie jsou Turecko, Japonsko, Norsko, Jižní Korea a Indie. V oblasti obchodu se službami jsou nejvýznamnějšími partnery EU USA, Spojené království a Švýcarsko.⁸⁵

Graf 2: Podíl partnerů EU na vnějším obchodu EU v roce 2020 (%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: Latest Eurostat data on international trade.

Graf 3: Podíl partnerů EU na vnějším obchodu EU v roce 2021 (%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: Latest Eurostat data on international trade.

⁸⁴ Latest Eurostat data on international trade. Dostupné z: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf.

⁸⁵ Evropská unie a její obchodní partneři. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/160/evropska-unie-a-jeji-obchodni-partneri>.

Teritoriální struktura zachycuje obchod mezi světovými regiony. Jak již bylo zmíněno v první části této diplomové práce, nejčastěji se využívá rozdělení světa do následujících regionů: Severní Amerika, Střední a Jižní Amerika, Evropa, Asie, Austrálie a Oceánie, Blízký Východ, Afrika (a občas také SNS). Evropská unie rozdělení regionů vnímá odlišně a samostatně sleduje obchod s integračními uskupeními a následujícími oblastmi:

- státy AKT (anglickým označením ACP): státy Afriky, Karibské státy, Tichomořské státy
- Andské státy
- MERCOSUR: označení pro zónu volného obchodu, která byl založena Argentinou, Brazílií, Uruguayí a Paraguayí. Dalšími členy jsou Venezuela, Kolumbie, Chile, Ekvádor, Peru, Surinam a Guyana.
- Státy Střední Ameriky
- ASEAN: sdružení národů jihovýchodní Asie, jehož členy jsou Brunej, Filipíny, Indonésie, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar, Singapur, Thajsko a Vietnam.
- Středoasijské státy
- Státy Euro-středomořského partnerství
- Státy Perského zálivu (Gulf region)
- Státy západního Balkánu

Mezinárodní obchod mezi EU a sledovanými oblastmi je znázorněn v Tabulce 3. Ze zohledněných oblastí mají pro EU v oblasti obchodu největší význam státy ASEAN, které se na extra-obchodu s EU podílí z 5,2 %. Při započítání Turecka by první místo obsadily státy Euro-středomořského partnerství, jelikož by se celkový podíl této oblasti zvýšil na téměř 8 %. Nejméně se na extra-obchodu EU podílely státy spadající do Střední Ameriky (0,3 %), Andské státy ležící v Jižní Americe (0,6 %) a Středoasijské státy (0,6 %).

Mezi samostatné státy, které se nejvíce podílejí na extra-obchodu EU, patří Čína, USA, Spojené království, Švýcarsko, Rusko, Turecko, Japonsko, Norsko, Jižní Korea a Indie. Těchto 10 států společně tvoří zhruba 63 % celkového vnějšího obchodu EU.⁸⁶

⁸⁶ Top Trading Partners 2020 – Trade Statistics. Dostupné z: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf.

Tabulka 3: Teritoriální struktura extra-obchodu EU v roce 2020

	Import (milion EUR)	Export (milion EUR)	Celkový podíl (%)
Státy patřící do AKT	60 406	67 148	3,5
Andské státy	11 773	9 231	0.6
MERCOSUR	33 149	35 512	1.9
Státy Střední Ameriky	5 850	4 871	0.3
ASEAN	120 303	69 217	5.2
Středoasijské státy	13 221	9 131	0.6
Státy Euro- středomořského partnerství (zde uvedeno se Sýrií a bez Turecka)	57 968	91 407	4,2
Státy Perského zálivu	29 658	67 649	2.7
Státy Západního Balkánu	21 318	29 263	1.4

* nejnovější kompletní dostupné údaje v době zpracování

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: Top Trading Partners 2020 – Trade Statistics.

Co se týká komoditní struktury mezinárodního obchodu EU, v roce 2020 4/5 vyváženého zboží tvořily zpracovatelské produkty. Nejvíce obchodovaným zbožím byly stroje a dopravní prostředky (třída 7). Jejich export činil zhruba 39 % a import asi 34 % celkového obchodu s nečlenskými zeměmi EU. Komoditní strukturu extra-obchodu EU dle Standardní klasifikace mezinárodního obchodu (SITC) zobrazuje Tabulka 4.

Tabulka 4: Podíl jednotlivých tříd zboží na celkovém vývozu a dovozu EU v roce 2020 (%)

Kód	Třída	Podíl na exportu (%)	Podíl na importu (%)
0	Potraviny a živá zvířata	6,8	6,1
1	Nápoje a tabák	1,8	0,5
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	2,4	4
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	3,3	13
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,3	0,7
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	21,3	13,6
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	10,6	11,2
7	Stroje a dopravní prostředky	39,3	34,2
8	Průmyslové spotřební zboží	11,8	14,7
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	2,3	2,1

* nejnovější kompletní dostupné údaje v době zpracování

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: DG Trade Statistical Guide – August 2021.

Komoditní struktura obchodu EU se za posledních 5 let téměř nezměnila. Došlo pouze ke kolísání hodnot určitých kategorií. V oblasti exportu došlo od roku 2015 k nárůstu vývozu chemikálií o 3,8 p.b. a k poklesu vývozu strojů a dopravních prostředků o 3,4 p.b. V oblasti importu došlo k nárůstu dovozu strojů a dopravních prostředků o 3,3 p.b. V ostatních kategoriích došlo pouze k nepatrným změnám.⁸⁷

⁸⁷ International trade in goods. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods.

5 Obchodní politika a zahraniční obchod USA

Vznik Spojených států amerických (dále také Spojené státy nebo USA) sahá do 70. let 18. století, kdy byla vytvořena nejprve Konfederace států, ve které každému státu zůstala vlastní vnitřní politika. Konfederace se přeměnila na Federaci v 80. letech 18. století. V roce 1791 nabyla platnosti tzv. Listina práv Spojených států amerických, která tvoří celkem 10 dodatků Ústavy. V současné době Spojené státy sdružují 50 států a 1 Distriktu – District of Columbia, kde leží hlavní město USA, Washington D.C. USA se v roce 1949 staly členem Všeobecné dohody o clech a obchodu GATT. Členem Světové obchodní organizace WTO je od jejího založení v roce 1995.⁸⁸

5.1 Obchodní politika USA

Obecně by se dalo říci, že současná mezinárodní obchodní politika USA vychází jak z historických událostí, tak z principů, které kopírují celé její politické a ekonomické prostředí. I přes to, že jsou USA členem Světové obchodní organizace a opírá se o principy demokratického liberalismu (z ekonomického hlediska se jedná o volný obchod, svobodu podnikání a ochranu soukromého vlastnictví), můžeme v zahraniční politice USA najít také výrazné prvky protekcionismu. To, do jaké míry mají být USA zapojeny do mezinárodní spolupráce a to, do jaké míry má být jejich zahraniční politika orientována výlučně na ochranu svých vlastních zájmů jsou při její tvorbě stále aktuální otázky.⁸⁹

Důležité je také zohlednit fakt, že se směřování mezinárodní obchodní politiky USA mění podle toho, kdo obhájí místo v prezidentském křesle. Příkladem mohou být rozdílné přístupy k zahraniční politice za funkčního období Baracka Obamy a Donalda Trumpa. Za funkčního období Baracka Obamy bylo zahájeno vyjednávání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství TTIP, které mělo v zjednodušit a posilnit obchodní vztahy EU a USA. Poté, co se do výkonu funkce dostal Donald Trump, došlo ke kritice projednávaného TTIP, ale i dalších, například tehdejší Severoamerické dohody o volném obchodu NAFTA. Už v prvním roce funkčního období Donalda Trumpa bylo zavedeno

⁸⁸ KOZÁK, Kryštof a kol. *ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA NA ZAČÁTKU 21. STOLETÍ*. Dostupné také z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf.

⁸⁹ Tamtéž.

o 18,2 % více opatření tvořících bariéry obchodu než v prvním roce funkčního období Baracka Obamy.⁹⁰

Spojené státy americké jsou federativní prezidentskou republikou a vystupují ve vnějších ekonomických vztazích jednotně. Tato skutečnost je ukotvena v Ústavě spojených států amerických, konkrétně v Oddílu 8 a Oddílu 10.⁹¹

5.2 Smluvní nástroje obchodní politiky USA

Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, Spojené státy jsou členem WTO, což znamená, že jsou součástí i některých mnohostranných dohod v rámci organizace. Také s ostatními členskými zeměmi obchodují podle principu doložky nejvyšších výhod a principu národního zacházení. Uzavírají však dohody i mimo WTO, i když samozřejmě v souladu s jejími pravidly. Typy smluv, které USA nejčastěji uzavírá, jsou následující:

- Smlouva/dohoda o vytvoření zóny volného obchodu (FTA)
- Smlouva/dohoda o obchodu a investicích (TIFA)
- Dvoustranná investiční smlouva (BIT)

Platné smlouvy o vytvoření zóny volného obchodu mají Spojené státy s 20 zeměmi, a to sice s Austrálií, Kanadou, Mexikem, Guatemalou, Salvadorem, Hondurasem, Nikaragou, Kostarikou, Panamou, Dominikánskou republikou, Kolumbií, Chile, Peru, Jordánském, Izraelem, Marokem, Bahrajnem, Ománem, Koreou a Singapurem.⁹² Za zmínku také stojí Dohoda USA-Mexiko-Kanada USMCA, která v roce 2020 nahradila Severoamerickou dohodu o volném obchodu NAFTA z roku 1994. Motivací k nahrazení původní dohody bylo omezení přesunu automobilových montážních linek z USA do Mexika, dohoda se však dotýká i dalších odvětví. Zvláštností této dohody je, že primárně nepodporuje rozvolnění obchodu mezi signatářskými státy, ale spíše obchod v jednotlivých oblastech obchodu regulovat a do jisté míry omezit.⁹³

⁹⁰ PARK, June a Troy STANGARONE. Trump's America First Policy in Global and Historical Perspectives: Implications for US–East Asian Trade.

⁹¹ TINDALL, George B. a David E. SHI., *USA Dějiny států*, str. 792–804.

⁹² Free Trade Agreements. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements>.

⁹³ USMCA: Dohoda o méně volném obchodu. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-obchod-dle-teritorii/severni-a-jizni-amerika-a-karibik/usmca-dohoda-o-mene-volnem-obchodu--256376/>.

Smlouvy o obchodu a investicích stanovují rámec spolupráce v těchto oblastech. I když se názvy jednotlivých smluv mohou lišit, jejich společným cílem zůstává především příležitost pro společný dialog. Kromě mapování společných zájmů v oblasti obchodu a investic jsou aktuálními tématy diskuse také přístup na trh práce, životní prostředí nebo ochrana práv duševního vlastnictví. Spojené státy tyto smlouvy uzavírají se státy s různě vyspělými ekonomikami ze všech světových regionů.⁹⁴

Cílem dvoustranných investičních smluv je především snaha o ochranu soukromých investic, ve kterých nejsou práva investorů dostatečně chráněna prostřednictvím existujících dohod. Dále je jejich cílem rozvíjet v partnerských zemích tržně orientovanou politiku a celkově podpořit export USA. V současnosti je se státy různých světových regionů uzavřeno 42 platných dohod tohoto typu.⁹⁵

V rámci Světové obchodní organizace se USA, stejně jako Evropská unie, podílejí na vyjednávání Dohody o obchodu se službami TiSA a Dohody o environmentálním zboží EGA (viz Smluvní nástroje obchodní politiky EU).⁹⁶

5.3 Autonomní nástroje obchodní politiky USA

Tarifní nástroje v podobě zaváděných cel jsou neodmyslitelnou součástí obchodní politiky Spojených států odjakživa. V posledních letech jsou Spojené státy spojovány se zaváděním dovozních cel a celkovým protekcionistickým směřováním obchodní politiky především kvůli krokům tehdejšího prezidenta Donalda Trumpa (funkční období v letech 2017-2020). Tato cla jsou označována jako Trumpova cla (přeloženo z anglického termínu Trump's tariffs).

Rozhodnutí tehdejšího prezidenta bylo determinováno především údajnou nespravedlností nastavení obchodních vztahů USA s obchodními partnery, která měla zapříčinit deficit běžného účtu platební bilance. Na začátku roku 2018 (leden – březen) byla zavedena cla na dovoz solárních panelů a praček, oceli a hliníku a na celkem přes 1300 výrobků z Číny (např. televize, zbraně, součástky k výrobě letadel, baterie atp.). Pro některé státy, včetně EU, Kanady a Mexika, cla začala platit až od 1.6.2018. Do té doby byl státům poskytnut prostor pro vyjednání obchodní dohody. Výše cla a partnerské státy, jejichž dovoz

⁹⁴ Trade & Investment Framework Agreements. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/trade-investment-framework-agreements>.

⁹⁵ Bilateral Investment Treaties. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/bilateral-investment-treaties>.

⁹⁶ Other Initiatives. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/other-initiatives>.

cla ovlivnila, zobrazuje Tabulka 5. Dále bylo zvažováno zavedení cla na dovoz automobilů a automobilových součástí.⁹⁷

Tabulka 5: Cla zavedená Donaldem Trumpem v roce 2018

Uplatněno na:	Produkt	Výše cla
Všichni obchodní partneři	Solární panely a pračky	20–30 %
Všichni obchodní partneři kromě Argentiny, Austrálie, Brazílie a Korea (kvóty)	Ocel a hliník	25 % a 10 %
Čína	1333 čínských výrobků	25 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle BENECKÁ, Soňa. Protekcionistická opatření USA a dopad na světové obchodní vztahy.

Většina států na zavedená cla reagovala odvetnými cly. V souvislosti se vztahy USA a Číny je užíván termín „obchodní válka“. Ke změně situace pro severoamerické státy došlo při dojednání USMCA, která nahradila původní, podle Trumpa pro USA nevýhodnou, NAFTA. Pro Evropskou unii se situace částečně zlepšila v srpnu roku 2020, kdy se podařilo dojednat dohodu, jejímž předmětem odstranění bylo některých cel na obou stranách.⁹⁸ V říjnu 2021 došlo mezi EU a USA k dohodě, ve které se USA zavazují, že do jistého množství oceli a hliníku nebudou cla na toto zboží uplatňovat.⁹⁹ Co se týká obchodních vztahů s Čínou, obchodní válka pokračuje. I když na konci funkčního období Donalda Trumpa došlo ke snížení cel, nový prezident Joe Biden zatím původně zavedená cla zcela nezrušil.¹⁰⁰ Důkazem toho, že USA na uplatňování dovozních cel nešetří, může být také to, že za prvních 11 měsíců roku 2021 USA získala na zavedených clech více než kterýkoliv jiný rok v celé historii.¹⁰¹

Netarifními nástroji, které USA využívají, jsou například Sanitární a fytosanitární opatření SPS (kapitola A), technické překážky TBT (kapitola B), kontrola před odesláním (kapitola C), kvóty (kapitola E), kontrolní cenová opatření (kapitola F) a opatření související

⁹⁷ BENECKÁ, Soňa. Protekcionistická opatření USA a dopad na světové obchodní vztahy. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Protekcionisticka-opatreni-USA-a-dopad-na-svetove-obchodni-vztahy>.

⁹⁸ Joint Statement of the United States and the European Union on a Tariff Agreement. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_1512.

⁹⁹ EU-US negotiations on trade on steel and aluminium. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_5722.

¹⁰⁰ LOBOSCO, Katie. Why Biden is keeping Trump's China tariffs in place.

¹⁰¹ ROBERTS, Ken. It's Official: Trump Loses 'Tariff Man' Crown To Biden, 2021 Data Shows.

s vývozem (kapitola P).¹⁰² Třemi nejčastějšími opatřeními jsou stanovené požadavky na označení zboží, na kvalitu a výkonnost zboží a na procesy využití při produkci. Tato opatření patří dle klasifikace NTMs do technických opatření, konkrétně do kapitoly B (Technické překážky obchodu TBT).¹⁰³

5.4 Zahraniční obchod USA

Jak již bylo zmíněno v kapitole věnující se zahraničnímu obchodu EU, i USA patří mezi tři nejvýznamnější účastníky mezinárodního obchodu. V roce 2020 Spojené státy generovaly téměř 16 % světového hrubého domácího produktu. V roce 2020 se USA staly 3. největším exportérem zboží a na světovém exportu zboží se podílely zhruba z 8 %. Co se týká importu zboží, v roce 2020 obsadily Spojené státy 1. místo a na světovém importu zboží se podílely téměř ze 14 %.¹⁰⁴ Celková částka zohledňující import a export zboží dosáhla v roce 2020 výše 3 761 miliard USD (cca 3 280 miliard EUR při 1 USD = 0,87 EUR).¹⁰⁵ V roce 2021 obrat zahraničního obchodu se zbožím dosáhl částky 4 588 miliard USD (cca 4 022 miliard EUR při 1 USD = 0,87 EUR). V obou letech bilance Spojených států dosahovala záporných hodnot. Bilance zahraničního obchodu se zbožím za rok 2020 je – 911 056 milionů USD, za rok 2021 dokonce – 1 078 368 milionů USD. Záporná bilance značí, že co se týká obchodu se zbožím, import Spojených států převažuje nad exportem.¹⁰⁶

V oblasti obchodu se službami USA v roce 2020 exportovaly služby v hodnotě 706 miliard USD a importovaly služby v hodnotě 460 miliard USD.¹⁰⁷ V roce 2021 exportovaly služby v hodnotě téměř 767 miliard USD a importovaly služby v hodnotě 535 miliard USD.¹⁰⁸ Bilance zahraničního obchodu se službami je, na rozdíl od bilance obchodu se zbožím, kladná.

Největšími obchodními partnery Spojených států za rok 2020 a 2021, zohledníme-li jednotlivé státy, byly Čína, Mexiko, Kanada, Japonsko a Německo. V obou letech nejvíce

¹⁰² Data on non-tariff measures. Dostupné z: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/non-tariff-measures/NTMs-data>.

¹⁰³ United States Non-Tariff Measure (NTM) Summary. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/tariff/non-tariff-measures/en/country/USA>.

¹⁰⁴ SABANOGLU, Tugba. U.S. Trade – Statistics & Facts. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/1308/trade-in-the-us/#dossierKeyfigures>.

¹⁰⁵ U.S. International Trade Data. Dostupné z: <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0004.html>.

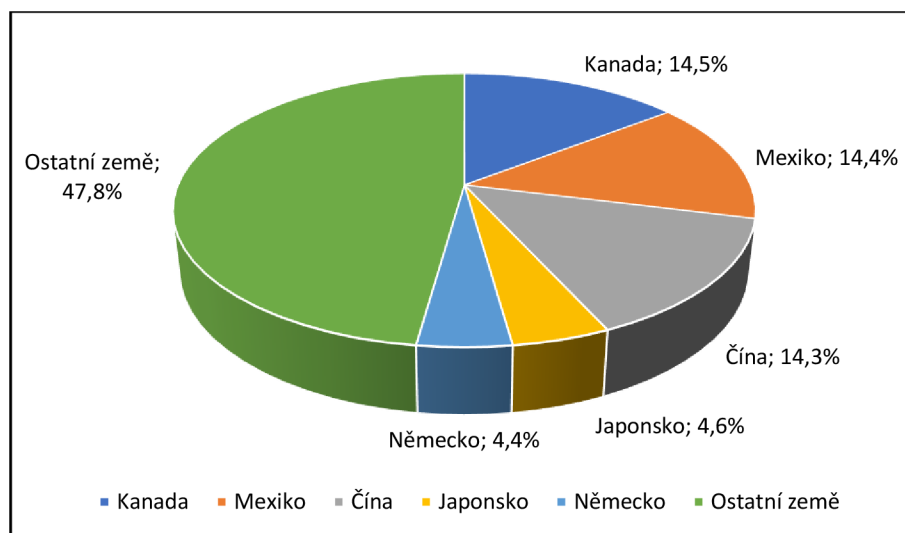
¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ International Services (Expanded Detail). Dostupné z: <https://www.bea.gov/data/intl-trade-investment/international-services-expanded>.

¹⁰⁸ Tamtéž.

zboží Spojené státy importovaly z Číny (v hodnotě 435 miliard dolarů v roce 2020 a v hodnotě 506 miliard dolarů v roce 2021), nejvíce zboží exportovaly do Kanady (v hodnotě 255 miliard dolarů v roce 2020 a v hodnotě 308 miliard dolarů v roce 2021). Podíl jednotlivých států na celkovém zahraničním obchodu USA znázorňuje Graf 4.

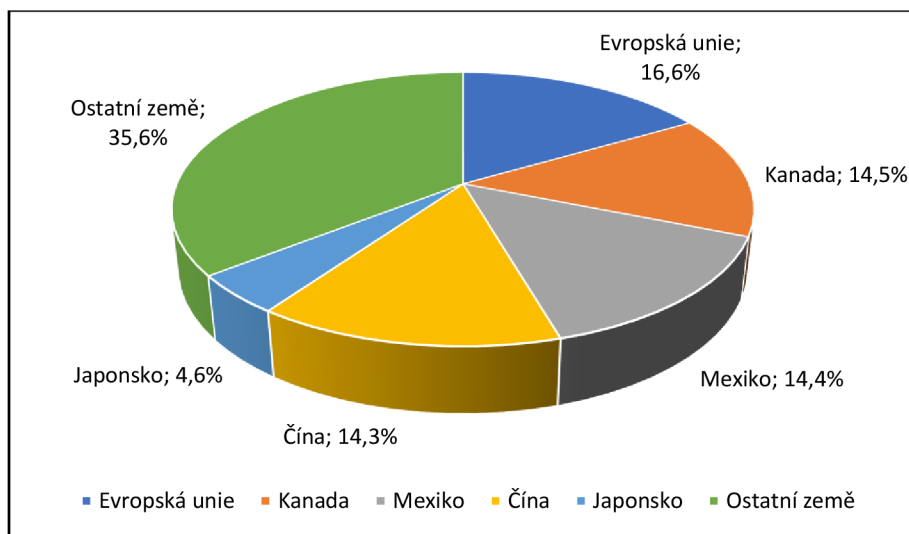
Graf 4: Podíl partnerů USA na celkovém mezinárodním obchodu USA za rok 2021 (%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: MONTHLY U.S. INTERNATIONAL TRADE IN GOODS AND SERVICES.

Zohledníme-li i obchod s Evropskou unií, zjistíme, že v roce 2021 byla nejvýznamnějším obchodním partnerem USA právě ona. USA do EU v roce 2021 exportovala zboží v hodnotě 271 miliard dolarů a z EU importovala zboží v hodnotě 491 miliard dolarů. To z EU dělá třetího nejvýznamnějšího partnera v oblasti exportu (po Kanadě a Mexiku) a druhého nejvýznamnějšího partnera v oblasti importu (po Číně). Od roku 2020 si EU v oblasti exportu pohoršila o jednu příčku, v oblasti importu se její umístění nezměnilo. Na celkovém obchodu USA se zbožím se EU podílí z více než 16 %. Podíl partnerů USA na celkovém obchodu zohledňující EU zobrazuje Graf 5.

**Graf 5: Podíl partnerů USA na celkovém mezinárodním obchodu USA za rok 2021
zohledňující obchod s EU (%)**

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: MONTHLY U.S. INTERNATIONAL TRADE IN GOODS AND SERVICES.

Teritoriální struktura je prostřednictvím vybraných regionů znázorněna Tabulkou 6. Při rozdělení světa do následujících regionů USA obchodovala nejvíce s Asií (39,2 %), se sousedními státy v Severní Americe (28,9 %) a s Evropou (23,2 %). Nejmenší podíl na obchodu USA měla Austrálie a Oceánie (1,1 %).

Tabulka 6: Teritoriální struktura zahraničního obchodu USA v roce 2021

	EXPORT (MILION USD)	IMPORT (MILION USD)	CELKOVÝ PODÍL (%)
Severní Amerika	584 070	741 865	28,9
Střední a Jižní Amerika	174 619	120 997	6,4
Evropa	386 088	680 033	23,2
- z toho EU	271 614	491 256	16,6
Afrika	26 669	37 562	1,4
Asie	552 105	1 244 462	39,2
Austrálie a Oceánie	30 987	17 914	1,1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: MONTHLY U.S. INTERNATIONAL TRADE IN GOODS AND SERVICES.

Komoditní strukturu zahraničního obchodu USA dle Standardní klasifikace mezinárodního obchodu (SITC) zobrazuje Tabulka 7. Z tabulky a grafu je patrné, že exportu i importu zboží USA dominují stroje a dopravní prostředky. Ty se podílejí na exportu z 31 % a na importu téměř ze 40 %. Dalšími významnými třídami zboží jsou chemikálie a příbuzné

výrobky, průmyslové spotřební zboží, tržní výrobky tříděné podle materiálu nebo minerální paliva, maziva a příbuzné materiály.¹⁰⁹

Tabulka 7: Podíl jednotlivých tříd zboží na celkovém vývozu a dovozu USA v roce 2021 (%)

Kód	Třída	Podíl na exportu (%)	Podíl na importu (%)
0	Potraviny a živá zvířata	8,4	5,0
1	Nápoje a tabák	0,4	1,1
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	6,5	1,7
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	15,9	7,6
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,2	0,3
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	16,8	11,4
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	7,3	11,5
7	Stroje a dopravní prostředky	31,0	39,7
8	Průmyslové spotřební zboží	8,1	16,9
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	5,2	4,9

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: MONTHLY U.S. INTERNATIONAL TRADE IN GOODS AND SERVICES.

¹⁰⁹ MONTHLY U.S. INTERNATIONAL TRADE IN GOODS AND SERVICES. Dostupné z: https://www.census.gov/foreign-trade/Press-Release/current_press_release/ft900.pdf.

6 Vzájemné obchodní vztahy EU a USA

Následující kapitola je věnována analýze vzájemných obchodních vztahů a vzájemného zahraničního obchodu Spojených států amerických a Evropské unie v letech 2012 až 2021. Součástí této kapitoly je nejprve stručný úvod do vzájemných vztahů, na který navazuje popis vzájemné obchodní politiky. Vzájemné obchodní vztahy budou zachyceny v kontextu s měnící se obchodní politikou tří posledních prezidentů Spojených států, Baracka Obamy, Donalda Trumpa a Joe Bidena, jelikož jejich rozdílné směřování v této oblasti do vzájemných obchodních vztahů v posledních letech významně zasáhlo. Na tuto část navazuje analýza vývoje vzájemného zahraničního obchodu. Součástí této analýzy je také komoditní struktura vzájemného obchodu. V závěru této kapitoly dochází ke sledování změn hodnoty obchodu s vybranými komoditami v posledních letech.

6.1 Úvod do vzájemných obchodních vztahů

Pouto mezi USA a evropskými zeměmi se začalo výrazněji formovat v období po konci 2. světové války. Významnými milníky v budování vzájemných vztahů jsou například vytvoření Marshallova plánu (také Plán evropské obnovy), rozvíjení spolupráce prostřednictvím členství v Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj OECD (původně Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci OEEC) nebo navázání kontaktu USA s Evropským společenstvím uhlí a oceli (státy Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko, Nizozemí). USA a několik evropských zemí také začaly spolupracovat v oblasti bezpečnosti v rámci vzniku Severoatlantické aliance NATO v roce 1949. K dalšímu významnějšímu vývoji vzájemných vztahů došlo až v 90. letech 20. století, kdy v roce 1990 byla podepsána tzv. Transatlantická deklarace, kterou lze považovat za první oficiální dokument upravující vzájemné vztahy a definující společné cíle. Na Transatlantickou deklaraci v roce 1995 navázala tzv. Nová transatlantická agenda a později tzv. Společný akční plán EU a USA.¹¹⁰

Spolupráci v oblasti obchodu můžeme sledovat již od roku 1947, kdy byla USA a některými Evropskými zeměmi podepsána GATT. Další ekonomická spolupráce, na bilaterální úrovni, byla stvrzena až uzavřením Transatlantického ekonomického partnerství v roce 1998. V průběhu let došlo mezi EU a USA k několika sporům

¹¹⁰ Spojené státy. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/vnejsi-vztahy/nejdulezitejsi-staty/spojene-staty/>.

(např. Banánová válka), které zapříčinily, že v sobě celky spatřovaly více konkurenci než partnery. EU i USA jsou nyní členy Světové obchodní organizace WTO a jejich vzájemný obchod probíhá dle doložky nejvyšších výhod (nepreferenční zacházení). Průměrné clo na americké služby a zboží se pohybovalo okolo 1 %. Průměrné clo na zboží a služby dovážené z Evropy dosahovalo zhruba 1,9 %.¹¹¹ V letech 2013-2016 probíhalo jednání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství TTIP¹¹², ale po nástupu Donalda Trumpa do funkce bylo pozastaveno a následně v roce Evropskou komisí 2019 úplně zrušeno. K dalšímu zhoršení vzájemných obchodních vztahů došlo díky zavedeným clům (tzv. Trump's tariffs) v roce 2018. Celkové situaci nepomohl ani vývoj několik let trvajícího sporu, ve kterém došlo k vzájemnému obvinění z nedovoleného dotování letadel Airbus ze strany EU a nedovoleného dotování letadel Boeing ze strany USA. Spor byl řešen prostřednictvím WTO. Ta dala za pravdu oběma stranám. V roce 2019 povolila zavedení odvetných cel Spojeným státům, později povolila zavedení odvetných cel Evropské unii.¹¹³ Tímto způsobem vzájemné spory vyústily v obchodní válku. Závažnost situace byla zmírněna prostřednictvím dohody uzavřené v srpnu roku 2020, jejíž předmětem bylo vzájemné odstranění některých cel.¹¹⁴ V říjnu roku 2020 WTO povolila v rámci sporu Airbus-Boeing Evropské unii uvalení cel na americké zboží, což vedlo k další konfrontaci mezi EU a USA.

Po nástupu Joe Bidena do funkce došlo k uvolnění napětí. V červnu roku 2021 se konal summit EU-USA, na kterém došlo k vytvoření rámce pro budoucí spolupráci hned v několika oblastech. Dalším výstupem této spolupráce by mělo být ukončení dlouhodobých sporů. V návaznosti na výstupy summitu byla v říjnu roku 2021 uzavřena dohoda, která od 1.1.2022 umožňuje EU dovážet určité množství oceli a hliníku do Spojených států, aniž by na ně byla uplatněna cla. Poslední vývoj událostí napovídá, že postupně dochází k opatrné nápravě vzájemných neshod posledních let.¹¹⁵

¹¹¹ Vývoj obchodního sporu EU a USA a možné dopady na ČR. Dostupné z: <https://euroskep.cz/2018/08/20/vyvoj-obchodniho-sporu-eu-a-usa-a-mozne-dopady-na-cr/>.

¹¹² Dohoda je známá také jako Transatlantická zóna volného obchodu TAFTA.

¹¹³ BENECKÁ, Soňa. Protekcionistická opatření USA a dopad na světové obchodní vztahy. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Protekcionisticka-opatreni-USA-a-dopad-na-svetove-obchodni-vztahy>.

¹¹⁴ Joint Statement of the United States and the European Union on a Tariff Agreement. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_1512.

¹¹⁵ EU a USA učinily krok k ukončení celní války v oblasti oceli a hliníku z Trumpovy éry. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/eu-a-usa-ucinily-krok-k-ukonceni-celni-valky-v-oblasti-oceli-a-hliniku-z-trumpovy-ery/>.

6.2 Vývoj vzájemné obchodní politiky

Jak již byla řečeno výše, podoba vzájemných vztahů EU a USA je v posledních letech zásadně ovlivňována obchodní politikou Spojených států. Směřování obchodní politiky je závislé na působení prezidenta USA, jeho administrativy a na preferencích jeho podporovatelů. Z toho důvodu budou významné události posledních 10 let sledovány v souvislosti s tím, kdo v daném období zastával prezidentskou funkci. Ve zvoleném desetiletém období se ve funkci amerického prezidenta vystřídali Barack Obama, Donald Trump a Joe Biden. Barack Obama byl americkým prezidentem v letech 2009 až 2017 (v této práci budou sledovány roky 2012 až 2017), Donald Trump byl americkým prezidentem v letech 2017 až 2020 a Joe Biden působí ve funkci amerického prezidenta od ledna roku 2021, jeho funkční období stále trvá.

6.2.1 Vztahy EU a USA za Baracka Obamy

Nejdůležitější událostí v oblasti vzájemných vztahů, ke které došlo v období, kdy byl Barack Obama prezidentem, je zahájení vyjednávání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství TTIP. V rámci vyjednávání proběhlo celkem 15 kol. První kolo vyjednávání se uskutečnilo v červenci roku 2013 ve Washingtonu D.C. Poslední kolo se uskutečnilo v říjnu roku 2016 v New Yorku. Předmětem dohody mělo být vzájemné prohloubení spolupráce v oblasti obchodu a investic a celková liberalizace vzájemných obchodních vztahů, s důrazem na odstraňování netarifních bariér obchodu. Ve spojitosti s TTIP se mluvilo o nejvýznamnější dojednané bilaterální dohodě. Odhadovanými přírůsky bylo navýšení HDP EU do roku 2027 o 0,5 % a navýšení HDP USA do roku 2027 o 0,4 %. Evropská komise dále odhadovala navýšení exportu EU do USA zhruba o 28 %. Dohoda měla být přínosná i pro světovou ekonomiku. Zde se očekával nárůst světového blahobytu o 1,6 %. Dále toto partnerství mohlo položit základy pro celosvětové sjednocení nejrůznějších technických norem, což by přispělo k zefektivnění a nárůstu mezinárodního obchodu i s ostatními zeměmi.¹¹⁶

Finální dokument měl být rozdělen celkem do 24 kapitol řazených do 4 hlavní částí:

1. Přístup na trh
2. Spolupráce v oblasti regulace

¹¹⁶ Transatlantická dohoda o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP). Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/transatlanticka-dohoda-o-obchodu-a-investicich-mezi-eu-a-usa-ttip/>.

3. Obchodní pravidla
4. Institucionální, obecné a závěrečné ustanovení¹¹⁷

Jednou z nejvíce kritizovaných aspektů TTIP byla skutečnost, že po přistoupení EU na dané podmínky, by se dovoz ze Spojených států vyhnul evropským regulacím v oblasti zdraví, bezpečnosti a životního prostředí. Pomalý průběh jednání byl ale důsledkem odlišných názorů na každou projednávanou oblast.¹¹⁸ I když byl kladen důraz na uzavření dohody před koncem funkčního období Baracka Obamy, který uzavření tohoto partnerství podporoval, zástupci Evropské unie se nechali slyšet, že nejsou ochotní pod tlakem ustoupit ze svých požadavků a přistoupit na neférové podmínky. Před koncem funkčního období Baracka Obamy nakonec vyjednávání TTIP nebylo dovedeno do úspěšného konce.¹¹⁹

6.2.2 Vztahy EU a USA za Donalda Trumpa

Donald Trump hlasitě kritizoval mezinárodní obchodní dohody Spojených států již v průběhu své prezidentské kampaně v roce 2016. Kritice se nevyhnulo ani vyjednávání o TTIP. Podle Trumpa bylo nastavení obchodních vztahů s ostatními zeměmi příčinou záporné obchodní bilance USA. Po nástupu Trumpa do prezidentské funkce bylo vyjednávání TTIP pozastaveno.

Je sice pravdou, že ani do vítězství voleb Donaldem Trumpem nebylo mezi EU a USA uzavřeno žádné partnerství, které by vzájemné obchodní vztahy posilňovalo, ale počínání Donalda Trumpa vzájemné vztahy dokázalo ještě více poškodit. I když obchod mezi EU a USA probíhal na základě doložky nejvyšších výhod (dle pravidel a členství celků ve WTO), rozhodl se Trump v březnu roku 2018 v zájmu státní bezpečnosti uvalit cla dovoz hliníku a oceli podle sekce 232 zákona o obchodní expanzi. Tento krok byl součástí Trumpova nového politického směřování, které je spojováno se sloganem „America first“. Jednou z motivací k novému směřování v oblasti obchodní politiky, a tudíž i k uvalení cel, byl Trumpův slib týkající se snížení deficitu zahraničního obchodu USA. Některým obchodním partnerům, včetně EU, byla udělena výjimka, která měla sloužit jako příležitost pro vyjednání obchodní dohody. V případě EU k přijetí žádné společné obchodní dohody nedošlo, proto se od 1.6.2018 dodatečná cla začala vztahovat i na ni. Na to EU okamžitě

¹¹⁷ EU negotiating texts in TTIP. Dostupné z: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230>.

¹¹⁸ SIMS, Alexandra a Jon STONE. TTIP has failed – but no one is admitting it, says German Vice-Chancellor Sigmar Gabriel.

¹¹⁹ BALL, Sam. After years of negotiations, is TTIP dying a slow death?.

zareagovala. Téhož dne podnikla právní kroky v rámci WTO a podala žádost o zahájení konzultací týkajících se projednání dané situace. Dále se rozhodla pro uplatnění vyrovnávacích cel. Zavedení vyrovnávacích cel WTO umožňuje v rámci dohody o ochranných opatřeních a je tedy plně v souladu s pravidly WTO. Vyrovnávací cla nabyla platnosti 22.6.2018, byla uplatněna na dovoz 180 amerických výrobků v celkové hodnotě 2.8 miliard USD. Zavedená cla se týkala např. bourbonu, pomerančového džusu, mouky, ocelových a hliníkových částek, make-upu, lodí, motocyklů a oděvů.¹²⁰ Na odvetné kroky ze strany EU Trump reagoval hrozbou týkající se zvýšení cel na dovoz automobilů a automobilových dílů ve výši 25 %, což by ovlivnilo zhruba 1/3 vyvezených automobilů z EU.¹²¹ Tato cla nikdy uplatněna nebyla.

Další eskalaci vzájemných vztahů ve funkčním období Trumpa způsobilo vyvrcholení sporu Airbus-Boeing (respektive dvou paralelních sporů), který probíhá od roku 2004. V roce 2019 bylo potvrzeno, že nepovolené dotování „domácích“ výrobců probíhá na obou stranách. V roce 2019 WTO povolila Spojeným státům uvalit cla ve výši 10 % na evropskou výrobu letadel Airbus a 25 % na širokou škálu zemědělských produktů od sýrů přes olivy po víno, whisky. Seznam zboží, na které se cla vztahují, má 15 částí a několik z nich se dotýká pouze vybraných členských států Evropské unie. Nejvíce zasaženými zeměmi je Německo a Spojené království (whisky), které se objevují na 14 částech z 15. Dále je výrazně zasaženo Španělsko (olivy, olivový olej) a Francie (letadla, víno). Celkem se jednalo o zavedení cel na roční export (import USA) zboží ve výši 7,5 miliardy USD.¹²² V prosinci roku 2019 WTO povolila navýšení zavedených cel nebo uplatnění nových cel na vyšší množství produktů dovážených z EU. Spojené státy situace využily a na začátku roku 2020 a původně 10 % cla navýšily na 15 %. V srpnu roku 2020 došlo k částečnému oslabení intenzity sporů prostřednictvím dohody, ve které se EU zavázala k odstranění cel na zmražené výrobky z humra a USA přislíbila snížení cel o 50 %, a to z hotových jídel, výrobků z křišťálu, zapalovačů a dalších.¹²³ V říjnu roku 2020 se zpožděním WTO dala ve sporu Airbus-Boeing

¹²⁰ HARTE, Roderick. US tariffs: EU response and fears of a trade war. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623554/EPRS_ATA%282018%29623554_EN.pdf.

¹²¹ BENECKÁ, Soňa. Protekcionistická opatření USA a dopad na světové obchodní vztahy. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Protekcionisticka-opatreni-USA-a-dopad-na-svetove-obchodni-vztahy>.

¹²² Federal Register / Vol. 84, No. 202. Dostupné z: https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/84_FR_55998.pdf.

¹²³ Joint Statement of the United States and the European Union on a Tariff Agreement. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_1512.

za pravdu i Evropské unii, které povolila zavést odvetná cla na dovoz amerického zboží do výše 4 miliard USD. Na seznamu zveřejněném Evropskou unií se nachází, podobně jako na seznamu vydaném Spojenými státy, letadla, nápoje, potraviny a zemědělské produkty.¹²⁴ Evropská unie, s úmyslem celý spor ukončit, vyzvala USA k odstranění cel. K tomu však za funkčního období Donalda Trumpa nedošlo. Všechna zavedená cla v souvislosti se sporem Airbus-Boeing byla oboustranně pozastavena na období 4 měsíců dne 11.3.2021 a 15.6.2021 bylo toto pozastavení prodlouženo na následujících 5 let.¹²⁵

6.2.3 Vztahy EU a USA za Joe Bidena

Vítězství Joe Bidena v prezidentských volbách bylo mnohými vnímáno jako příležitost ke znovuoobnovení zpřetrhaných vazeb mezi EU a USA. I za pouhý rok působení Bidena ve funkci amerického prezidenta lze zaznamenat příznivý vývoj vzájemných vztahů.

V červnu roku 2021 se konal summit EU-USA. Červnový summit byl prvním společným summitem od roku 2014 a bývá označován jako začátek obnovení transatlantického partnerství. Nejdůležitější výstupy summitu mohou být shrnuty do tří hlavních bodů:

1. Přislíbení vytvoření podmínek spolupráce v oblasti civilních letadel v rámci řešení předešlých obchodních sporů (Airbus-Boeing)
2. Zahájení jednání o clech uplatňovaných na dovoz hliníku a oceli spolu s nalezením řešení tohoto sporu do konce roku 2021
3. Založení Rady EU-USA pro obchod a technologie TTC za účelem znovuoobnovení bilaterálních obchodních vztahů bez zavádění nežádoucích technických a dalších překážek obchodu

Zástupci EU (předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyenová a předseda Evropské rady Charles Michel) a zástupce USA (prezident Joe Biden) se zároveň zavázali k pravidelnému setkávání. Součástí řešené agendy bylo také nastavení rámce spolupráce v následujících oblastech: podpora v boji proti COVID-19, spolupráce za účelem reformy Světové zdravotnické organizace WHO a Světové obchodní organizace WTO, ochrana životního prostředí, mír a bezpečí a další.¹²⁶

¹²⁴ ZHANG, Ganyi. US-EU tariff lists: Food and agricultural sector trade on the front line.

¹²⁵ Průlom ve kauze Airbus/Boeing: Pozastavení cel. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-obchod-dle-teritorii/severni-a-jizni-amerika-a-karibik/prulom-ve-kauze-airbus-boeing-pozastaveni-cel--260039/>.

¹²⁶ Summit EU–USA [online]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2021/06/15/#>.

Závazek uvedený v druhém bodě byl splněn v říjnu roku 2021, kdy bylo na summitu zemí G20 oznámeno, že EU a USA našly řešení sporu týkajícího se uplatňování 10 % cel na dovoz hliníku a 25 % cel na dovoz oceli z EU do USA. Dle nové dohody od začátku roku 2022 nebude předem stanovené množství hliníku a oceli podléhat dodatečným clům dle sekce 232. Dohoda je v tuto chvíli uzavřena s platností 2 let. Kvóta je vypočítána na základě dovozu oceli v letech 2015-2017 a dovozu hliníku v letech 2018-2019. EU by tak mělo být umožněno bez dodatečného uplatnění cel do USA exportovat 4,4 milion tun oceli a 384 tisíc tun hliníku. Součástí dohody je také osvobození americké whisky a dalších produktů od odvetných cel zavedených v červnu roku 2018 (viz předchozí část).¹²⁷

6.2.4 Netarifní nástroje obchodní politiky

V současné době Evropská komise eviduje celkem 27 opatření, která ovlivňují vývoz Evropské unie do Spojených států amerických.

Většinu zavedených opatření lze řadit do technických bariér obchodu. Velkou část z nich je možné zařadit do kapitoly A, která se týká sanitárních a fyto-sanitárních opatření (SPS). Příkladem mohou být následující:

- Omezení dovozu jehněčího a kozího masa na americký trh (Sheep and goat meat market access to the USA)
- Restrikce týkající se dovozu jablek a hrušek na americký trh (USA import restrictions on apples and pears)
- Restrikce týkající se dovozu skotu a hovězích produktů z důvodu zachování veřejného zdraví (Import restrictions on bovine animals and products)
- Restrikce ohledně dovozu drůbeže a vajec ze strachu o zdravotní stav zvířat (Import restrictions on poultry meat and egg products)

Všechny tyto restrikce jsou v současné chvíli platné.¹²⁸

Do technických bariér, které USA hojně využívá, dále řadíme opatření spadající pod kapitolu B (technické překážky obchodu – TBT) a kapitolu C (kontrola před odesláním a další formality).

¹²⁷ EU a USA učinily krok k ukončení celní války v oblasti oceli a hliníku z Trumpovy éry. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/eu-a-usa-ucinily-krok-k-ukonceni-celni-valky-v-oblasti-oceli-a-hliniku-z-trumpovy-ery/>.

¹²⁸ Trade barriers. Dostupné z: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/barriers/results?isSps=false&countries=US#explanation>.

6.3 Vývoj vzájemného zahraničního obchodu

Evropská unie i Spojené státy jsou významnými aktéry vystupující v mezinárodních obchodních vztazích. Společně určují vývoj podoby globální ekonomiky a pro většinu zemí zauímají pozici nejdůležitějšího obchodního partnera. Společně jsou zodpovědné za téměř třetinu světových obchodních toků.

Evropská unie je nejvýznamnějším partnerem Spojených států v oblasti importu. Co se týká exportu USA, předběhla Evropskou unií Kanada a Mexiko. Když se zohlední podíl Evropské unie na celkovém obchodu USA, Evropská unie je stále jejím nejvýznamnějším partnerem.

Spojené státy americké jsou nejvýznamnějším partnerem Evropské unie v oblasti exportu a druhým nejvýznamnějším partnerem v oblasti importu, ve které je předběhla Čína. Když je zohledněn podíl jednotlivých států na vnějším zahraničním obchodě Evropské unie, patří Spojeným státům americkým 2. místo.

To, jak se vyvíjí podíl EU na zahraničním obchodu USA a jak se vyvíjí podíl USA na zahraničním obchodu EU lze vysledovat z Tabulky 8. Vzájemný podíl se u obou sledovaných celků se zvyšuje do roku 2019. V roce 2020 došlo ke snížení podílu EU na celkovém zahraničním obchodu USA z 20,59 % na 17,2 %. V roce 2021 podíl EU na obchodu USA opět klesá, tentokrát na 16,63 %. Nepatrný pokles podílu USA na vnějším zahraničním obchodu EU lze zaznamenat až v roce 2021, kdy podíl klesá z 15,25 % na 14,70 %. Podíl USA na zahraničním obchodu EU roste v průměru o 2,33 % ročně. Podíl EU na zahraničním obchodu USA zaznamenal pokles v průměru o 0,2 % ročně. Po celé sledované období je podíl EU na zahraničním obchodu USA vyšší než podíl USA na zahraničním obchodu EU. Nejvíce se Evropská unie na celkovém zahraničním obchodu USA podílela v roce 2019 a to z více než 20,5 %. Spojené státy měly největší podíl na celkovém zahraničním obchodu EU v roce 2020, kdy tvořily více než 15 % celkové hodnoty.

Tabulka 8: Vzájemné podíly EU a USA na celkové hodnotě zahraničního obchodu druhého celku v jednotlivých letech (%)

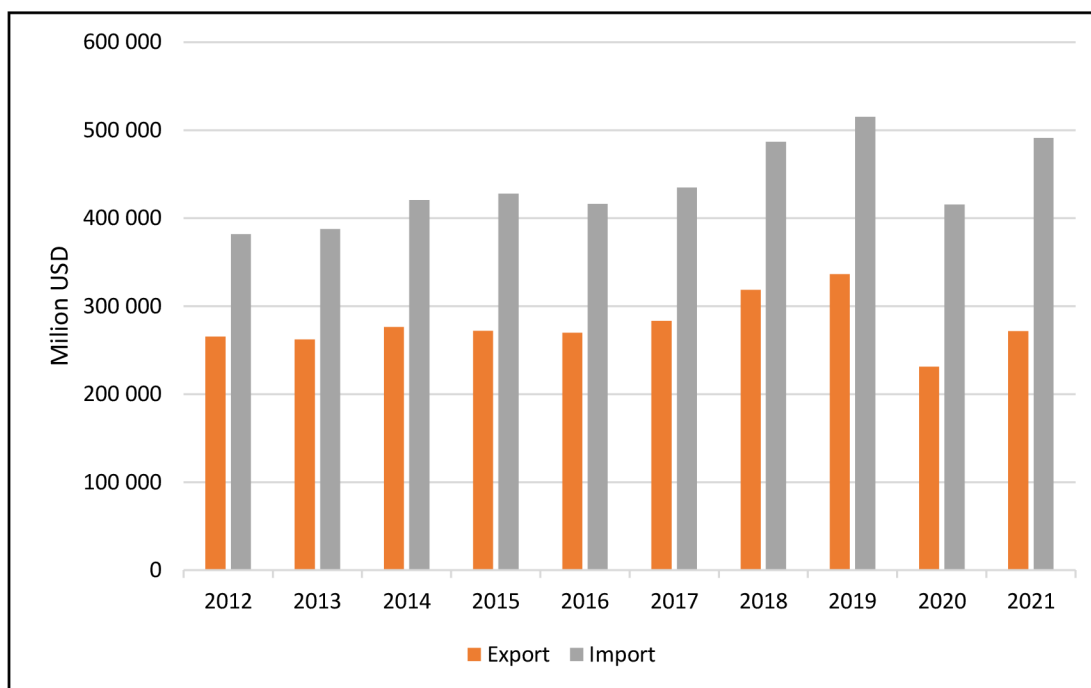
Rok	Podíl EU na ZO USA (%)	Podíl USA na ZO EU (%)
2012	16,93	11,95
2013	16,89	12,05
2014	17,52	12,71
2015	18,65	14,42
2016	18,85	14,59
2017	18,48	13,99
2018	19,17	14,25
2019	20,59	15,23
2020	17,20	15,25
2021	16,63	14,70

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: United States Census Bureau a Eurostat.

6.3.1 Vývoj exportu a importu zboží

Roční hodnoty exportu a importu zboží mezi EU a USA z pohledu USA ve sledovaném období zobrazuje Graf 6. Tabulka hodnot, na základě které byly vypracovány tyto grafy a vypočítány dále uvedené hodnoty se nachází v Příloze 1. Hodnoty jsou uvedeny v milionech USD. Z grafu je patrné, že v celém sledovaném období převyšovala hodnota dovozu Spojených států hodnotu vývozu Spojených států do Evropské unie.

Graf 6: Export a import mezi EU a USA z pohledu USA v letech 2012-2021

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: United States Census Bureau.

Co se týká importu, nejnižší hodnota z celého sledovaného období byla zaznamenána v roce 2012, kdy USA importovaly z EU zboží v hodnotě 381 755 miliard USD. Nejvyšší hodnota byla zaznamenána v roce 2019, kdy USA z EU importovaly zboží v hodnotě 515 079 miliard USD. Nejvyšší meziroční nárůst lze sledovat v roce 2021, kdy hodnota importu byla o 18 % vyšší než jeho hodnota v předchozím roce. Nejvýraznější meziroční pokles hodnot lze zaznamenat v roce 2020, kdy hodnota importu dosáhla pouze 81 % hodnoty předchozího období. Průměrná míra růstu importu ve sledovaném období byla 2,84 %.

Maximální hodnota exportu byla zaznamenána v roce 2019, kdy USA do EU vyvezly zboží v hodnotě 336 487 miliard USD. Naopak minimální hodnota patří roku 2020, kdy USA vyvezly do EU zboží o hodnotě 231 223 miliard USD. K nejvyššímu meziročnímu nárůstu v oblasti exportu došlo v roce 2021 a to o více než 17 %. K nejvýraznějšímu meziročnímu poklesu hodnot došlo v roce 2020, kdy byl zaznamenán pokles o 31 % oproti předchozímu období. Průměrná míra růstu exportu dosáhla pouze 0,26 %.

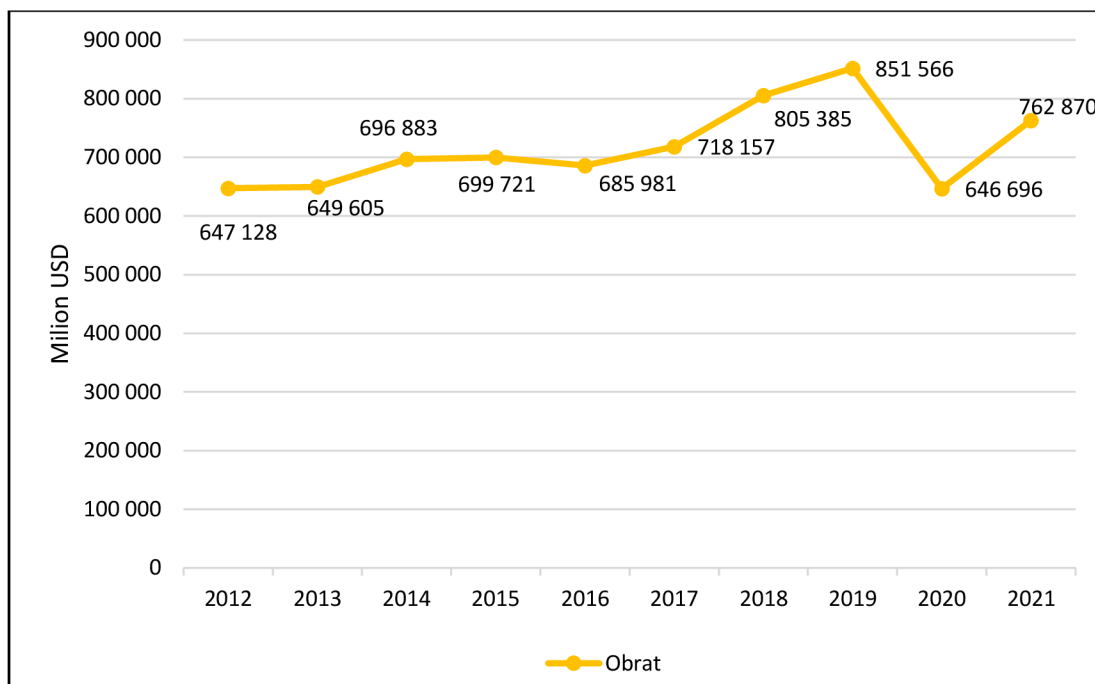
Pokles finančního objemu obchodu mezi EU a USA v roce 2020 lze připisovat také vlivu pandemie COVID19.

6.3.2 Vývoj obratu a bilance zahraničního obchodu

Vývoj obratu a bilance zahraničního obchodu ve sledovaném období sleduje Graf 7 a Graf 8. Hodnoty jsou uvedeny v milionech USD.

Z Grafu 7 je patrné, že na nejnižší hodnotu se obrat zahraničního obchodu dostal v roce 2020, kdy jeho hodnota činila 646 696 miliard USD. Nejvyšší hodnoty obratu bylo dosaženo v roce 2019, kdy dosáhla celkem 851 566 miliard USD. Nejvýraznější pokles hodnoty obratu zahraničního obchodu nastal mezi roky 2019 a 2020, což bylo způsobeno poklesem exportu zboží Spojených států do Evropské unie (hodnota vývozu byla o 105 264 miliard USD nižší než v roce 2019) a poklesem importu zboží z Evropské unie (hodnota dovozu klesla o 99 606 miliard USD). Obrat zahraničního obchodu v roce 2020 činil pouze necelých 76 % obratu zahraničního obchodu předchozího roku. Naopak nárůst hodnoty lze zaznamenat mezi roky 2020 a 2021, kdy je hodnota obratu z roku 2021 o 18 % vyšší než hodnota předchozího období. Druhý nejvyšší meziroční nárůst nastal v roce 2018, kdy byla hodnota obratu o 12 % vyšší oproti hodnotě předchozího roku.

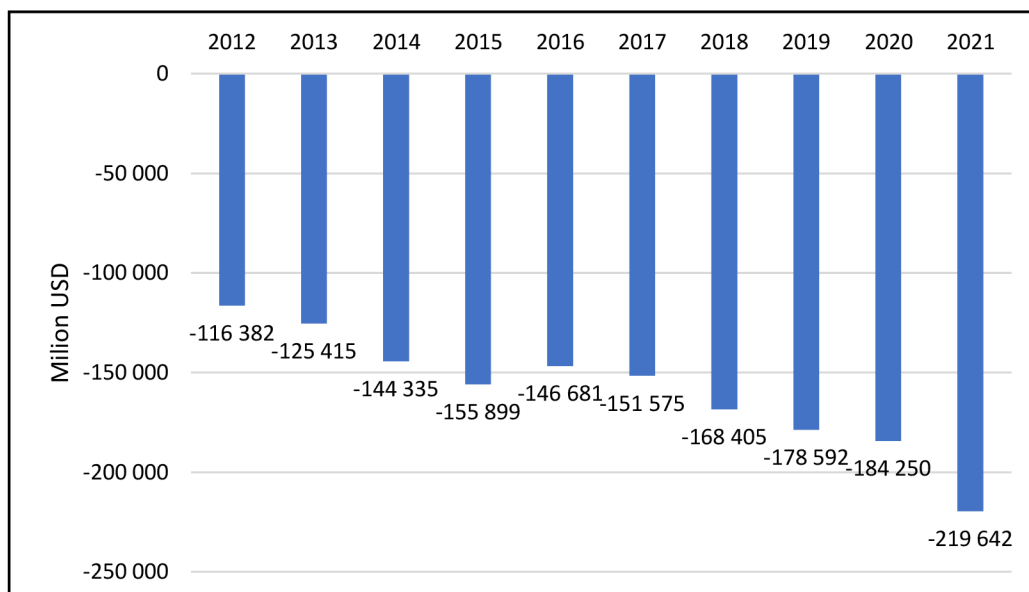
Graf 7: Obrat zahraničního obchodu EU a USA z pohledu USA v letech 2012-2021

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: United States Census Bureau.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím je z pohledu USA po celé sledované období záporná, což vypovídá o tom, že hodnota dovozu zboží z Evropské unie je vyšší než hodnota vývozu zboží do Evropské unie. Až na nepatrné snížení záporné hodnoty v roce 2016 se hodnota bilance zahraničního obchodu navyšuje v prospěch Evropské unie.

Graf 8: Bilance zahraničního obchodu EU s USA z pohledu USA v letech 2012-2021

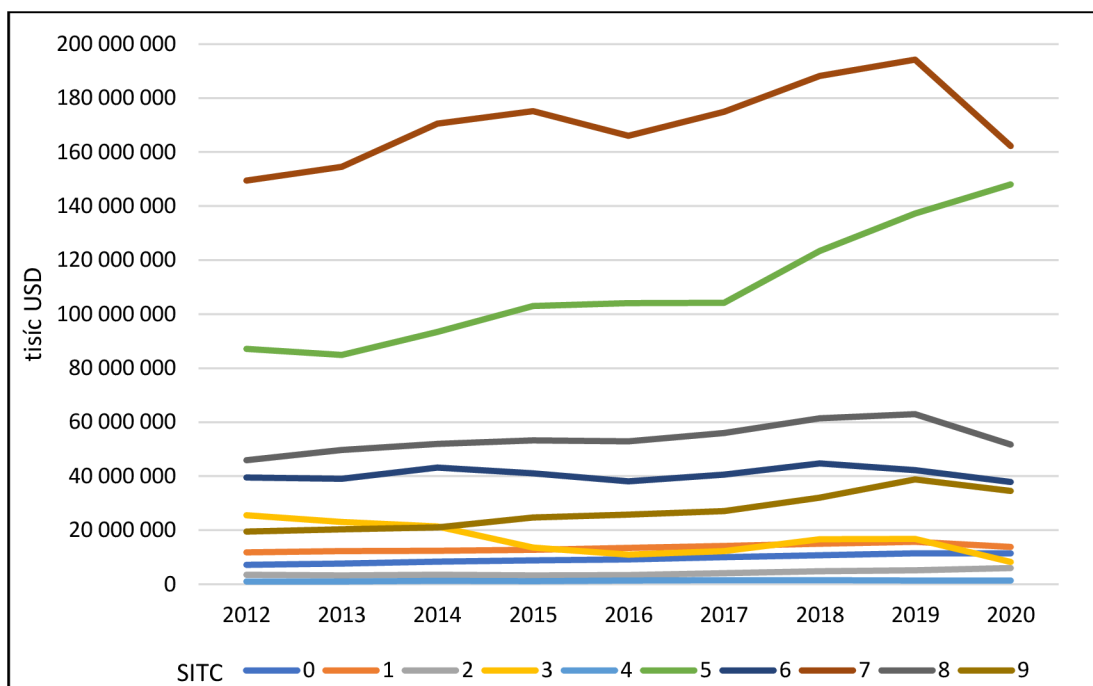

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: United States Census Bureau.

6.3.3 Komoditní struktura importu USA z EU

Následující graf (Graf 9) sleduje vývoj importu jednotlivých komoditních tříd dle SITC ve vybraném období. Hodnoty, na základě kterých byl tento graf zpracován, jsou součástí Přílohy 2.

Graf 9: Vývoj importu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (tisíc USD)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: UNCTADStat.

Z grafu je na první pohled patrné, že nejvyšších hodnot v oblasti importu po celé sledované období dosahuje komoditní třída 7 – Stroje a dopravní prostředky. Nejvyšší hodnoty importu tato komoditní třída dosahovala v roce 2019, kdy bylo importováno zboží v hodnotě přesahující 194 miliard USD. Minimální hodnotu měl import této komoditní třídy v roce 2012, kdy bylo do USA importováno zboží v hodnotě 149 miliard USD. První pokles hodnot od začátku sledovaného období je možné zaznamenat v roce 2016, kdy hodnota importu této komoditní třídy klesla o 5,17 % oproti předchozímu období. Od té doby import komodit této třídy opět narůstá. Další pokles lze zaznamenat v roce 2020, kdy hodnota importu této komoditní třídy klesla o 16,46 % oproti předchozímu roku. Vývoj importu této komoditní třídy lze označit za nepravidelný.

Druhých nejvyšších hodnot dosahuje komoditní třída 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené. Finanční objem importu komodit této komoditní třídy od roku 2013 narůstá. Mezi roky 2017 a 2018 hodnota importu těchto komodit stoupla až o 18 %.

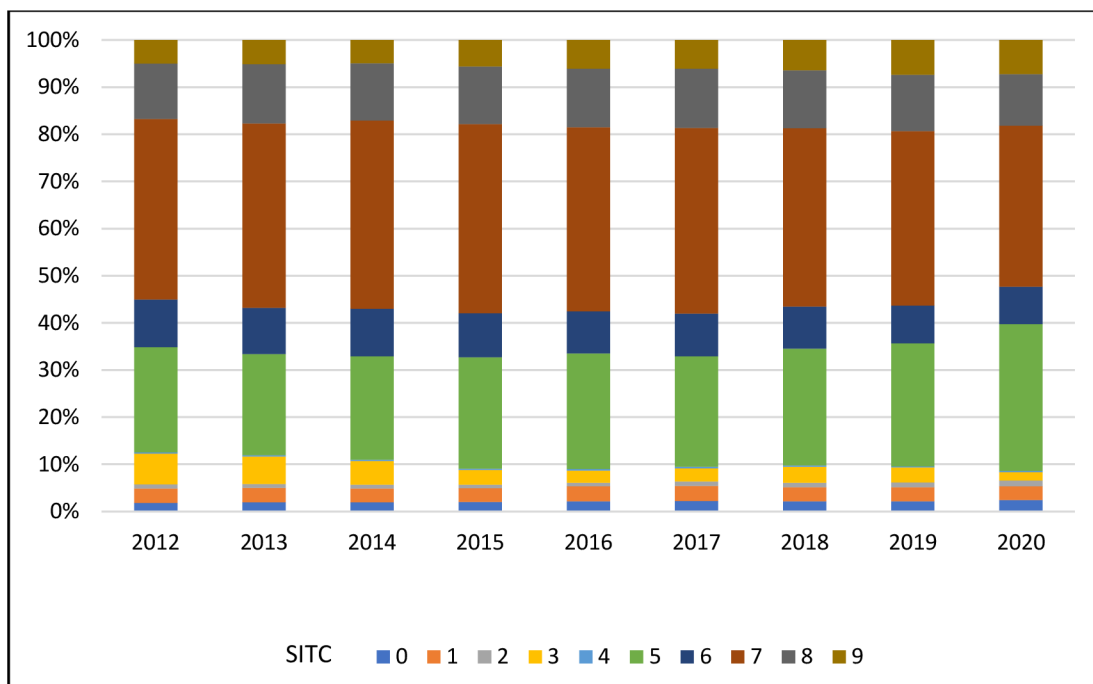
Také se jedná o jednu ze dvou skupin, u které můžeme mezi roky 2019 a 2020 zaznamenat růst hodnoty importu. Tento růst je způsoben především navýšením obchodu s léčivými a dalšími farmaceutickými produkty (SITC skupina 541 a 542).

Třetí a čtvrtou třídou, které dosahují nejvyšších hodnot v oblasti importu, jsou komoditní třída 8 - Průmyslové spotřební zboží a komoditní třída 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu. U obou těchto skupin hodnoty v rámci celého období kolísají, nejedná se však o významné výkyvy.

U komoditní třídy 9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné lze od začátku sledovaného období do roku 2019 sledovat rostoucí trend. U komoditní třídy 3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály je tomu naopak. První výrazný pokles hodnot je možné zaznamenat v roce 2015, kdy hodnota importu této komoditní třídy dosáhla pouze 63 % hodnoty předchozího roku. K nejvýraznějšímu poklesu hodnot importu této třídy došlo v roce 2020, kdy hodnota importu dosáhla necelé poloviny (48,9 %) hodnoty předchozího roku.

Nejméně se na importu USA podílí komoditní třídy 0 - Potraviny a živá zvířata, 1 - Nápoje a tabák, 2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv a 4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky. Import komoditních tříd 0 a 1 má rostoucí tendenci po celé sledované období. Hodnoty importu komoditní třídy 2 jsou v první polovině sledovaného období stabilní, v druhé polovině sledovaného období mají rostoucí tendenci. Komoditní třída 2 je druhou komoditní třídou, u které lze mezi roky 2019 a 2020 zaznamenat nepatrný růst. Tato skupina se však na celkové hodnotě importu podílí zanedbatelně. Hodnoty importu komoditní třídy 4 jsou po celé sledované období stabilní. Celkový podíl této skupiny na importu dosahuje v celém sledovaném období zhruba 0,3 % a je v porovnání s hodnotami importu ostatních komoditních tříd zanedbatelný.

Graf 10: Podíl komoditních tříd dle SITC na importu zboží do USA z EU (%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: UNCTADStat.

Graf 10 zobrazuje, jaké podíly měly jednotlivé komoditní třídy v daných letech na celkovém importu zboží z EU do USA. Největší podíl na dovozu zboží do USA v celém sledovaném období má jednoznačně třída 7 – Stroje a dopravní prostředky. Největší hodnoty její podíl dosahoval v roce 2015 a to přes 40 % celkové hodnoty importu USA. Nejmenší podíl ze sledovaných let tato třída tvoří v roce 2020 a to 34 % celkové hodnoty exportu USA. Pokles podílu této třídy na celkové hodnotě importu lze zaznamenat poprvé v roce 2018, kdy tvořil pouze necelých 38 % a pokračuje do roku 2019, kdy se dostal pod hranici 37 %. V rámci této komoditní třídy USA importuje z EU nejvíce následující skupiny komodit (dle úrovně SITC3): 781 - Motorová auta a motorová vozidla, 728 – Ostatní stroje a zařízení, 784 – Díly a příslušenství motorových vozidel, 713 – Pístové motory s vnitřním spalováním nebo skupinu 792 – Letadla a související zařízení.

Druhou třídou, která se nejvíce podílela na celkové hodnotě importu USA, je třída 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené. Na rozdíl od předchozí skupiny, zde je možné od roku 2018 zaznamenat nárůst podílu na celkové hodnotě importu. Nejvyšší podíl na celkové hodnotě komoditní třída 5 dosahuje právě v roce 2020 a to přes 31 %. Z této komoditní třídy USA dováží nejvíce skupiny 541 – Léčiva a farmaceutické výrobky (bez antibiotik a hormonů), 542 – Léčiva (včetně veterinárních) nebo 515 – Organicko-anorganické sloučeniny.

Dalšími dvěma třídami, které se na importu USA podílejí významněji, než ostatní jsou komoditní třída 8 – Průmyslové spotřební zboží a komoditní třída 6 – Tržní výrobky tříděné dle materiálu. Podíl třídy 8 se ve sledovaném období pohybuje okolo 12 %. Nejmenší podíl tato komoditní třída tvoří v roce 2012 (11,8 %) a nejvyšší podíl tvoří v letech 2013 a 2017, kdy dosahuje 12,6 %. Nejvíce dovážené skupiny spadající do komoditní třídy 8 jsou 899 – Zpracované výrobky typu umělé květiny, svíčky a jiné, 872 – Nástroje a zařízení pro lékařské účely, 874 – Měřicí přístroje nebo 821 – Nábytek, nábytek čalouněný a příslušenství. Podíl komoditní třídy 6 se pohybuje mezi 8 % (v roce 2020) a 10,1 % (v roce 2012 a 2014). Mezi nejvíce dovážené skupiny patří 681 – Stříbro, platina a ostatní kovy spadající do skupiny platiny, 699 – Výrobky ze základních kovů nebo 625 – Pneumatiky pryžové a duše.

Další dováženou komoditní třídou je třída 9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné. V roce 2020 se tato komoditní třída podílela na importu ze 7,3 % a stala se pátou komoditní třídou s nejvyšším podílem na importu. Zde se nejvíce dováží skupina 961 – Mince (ne zlaté, mimo zákonných platidel).

U komoditní třídy 3 – Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály lze zaznamenat výkyvy v celém sledovaném období. V roce 2012 se na celkové hodnotě importu podílela z 6,6 %, v roce 2020 její podíl klesl na 1,7 %. Nejvíce se dováží skupiny 333 – Ropné oleje (ropa) a 334 – Ropné oleje (ne surové).

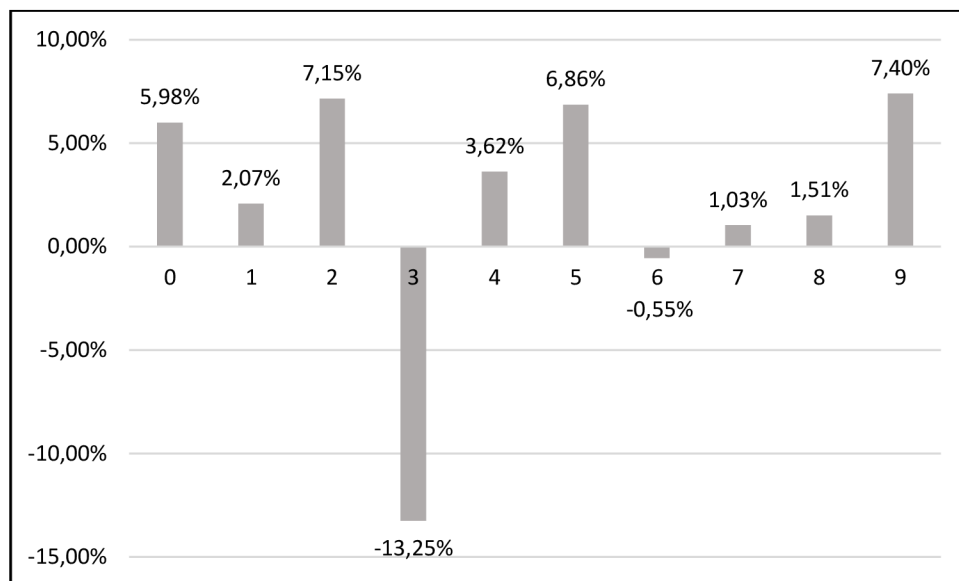
Nejméně se na importu podílí komoditní třída 0 - Potraviny a živá zvířata, komoditní třída 1 – Nápoje a tabák, komoditní třída 2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv a komoditní třída 4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky. Dovoz komoditní třídy 4 se stabilně pohybuje okolo 0,3 % a její dovoz je tedy zanedbatelný. Významnějšími skupinami, které USA importuje z posledních čtyř jmenovaných tříd, jsou následující skupiny: 098 – Jedlé výrobky (kečup, omáčky, ocet), 048 - Výrobky z obilnin, mouky, ze škrobu z ovoce, zeleniny, 024 – Sýr a tvaroh (komoditní třída 0), skupina 112 - Alkoholické nápoje (komoditní třída 1), jedná se především o whisky (VB¹²⁹) a víno (Francie a další). Dále se jedná o skupinu 421 – Tuky, oleje („vláčné“) (komoditní třída 4) nebo 289 - Rudy, koncentráty kovů drahých, odpad, šrot, smetky (komoditní třída 2).

Průměrnou míru růstu jednotlivých komoditních tříd ve sledovaném období znázorňuje Graf 11. Graf říká, o kolik % průměrně rostla hodnota importu každé komoditní

¹²⁹ Velká Británie neboli Spojené království není součástí Evropské unie od 31.1.2020. Po většinu sledovaného období však ano.

třídy za 1 rok. Vypočítané hodnoty, na základě kterých byl graf vypracován, jsou součástí Přílohy 4. Všechny komoditní třídy, kromě komoditní třídy 3 a komoditní třídy 6, zaznamenaly ve zvoleném sledovaném období průměrný roční růst. Nejvyšší růst lze zaznamenat u komoditní třídy 9, a to průměrně 7,40 % ročně. Naopak výrazný pokles je viditelný u komoditní třídy 3, jejíž hodnota importu klesala v průměru o 13,25 %.

Graf 11: Průměrná míra růstu importu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (%)

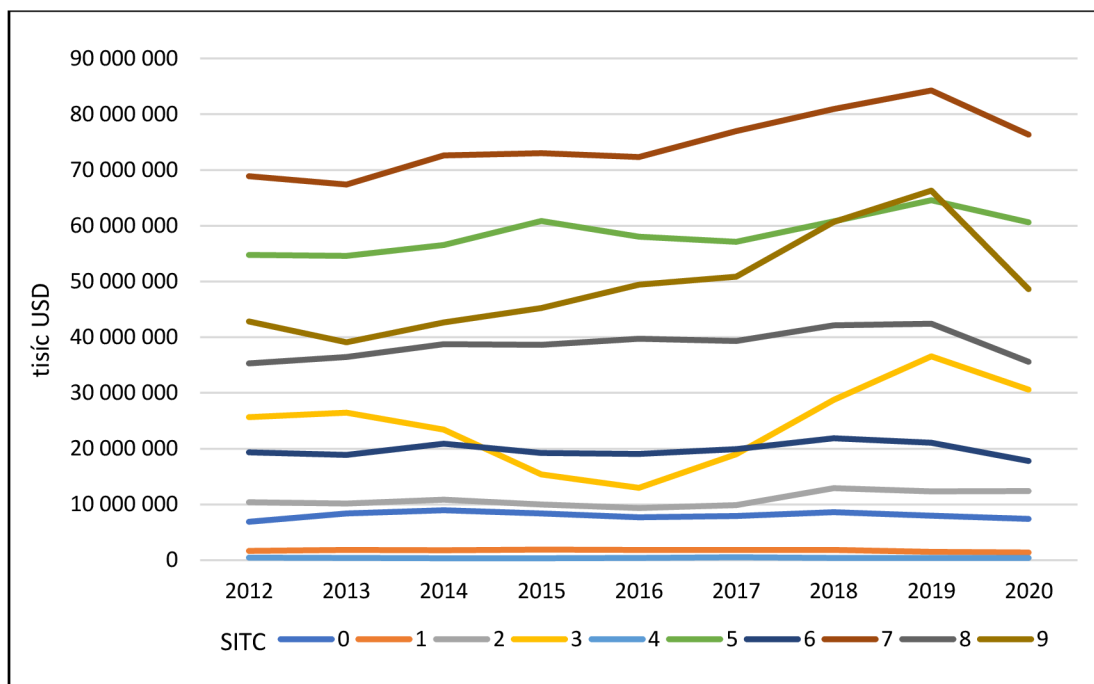

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: UNCTADStat.

6.3.4 Komoditní struktura exportu USA do EU

Graf 12 sleduje vývoj exportu jednotlivých komoditních tříd dle SITC ve stanoveném časovém období. Tabulka zpracovávaných hodnot, na základě kterých byly následně grafy vypracovány, je součástí Přílohy 3.

Graf 12: Vývoj exportu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (tisíc USD)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: UNCTADStat.

Stejně jako u importu USA, i v exportu dosahuje nejvyšších hodnot komoditní třída 7 - Stroje a dopravní prostředky. Maximální hodnoty sledovaného období dosahuje v roce 2019, kdy bylo vyvezeno zboží v hodnotě 84 miliard USD. Minimální hodnotu má export komodit této třídy v roce 2013, kdy dosahuje hodnoty 67 miliard USD. V celém sledovaném období hodnoty jsou hodnoty exportu nestabilní, v letech 2016–2019 lze zaznamenat rostoucí tendenci exportu této komoditní třídy.

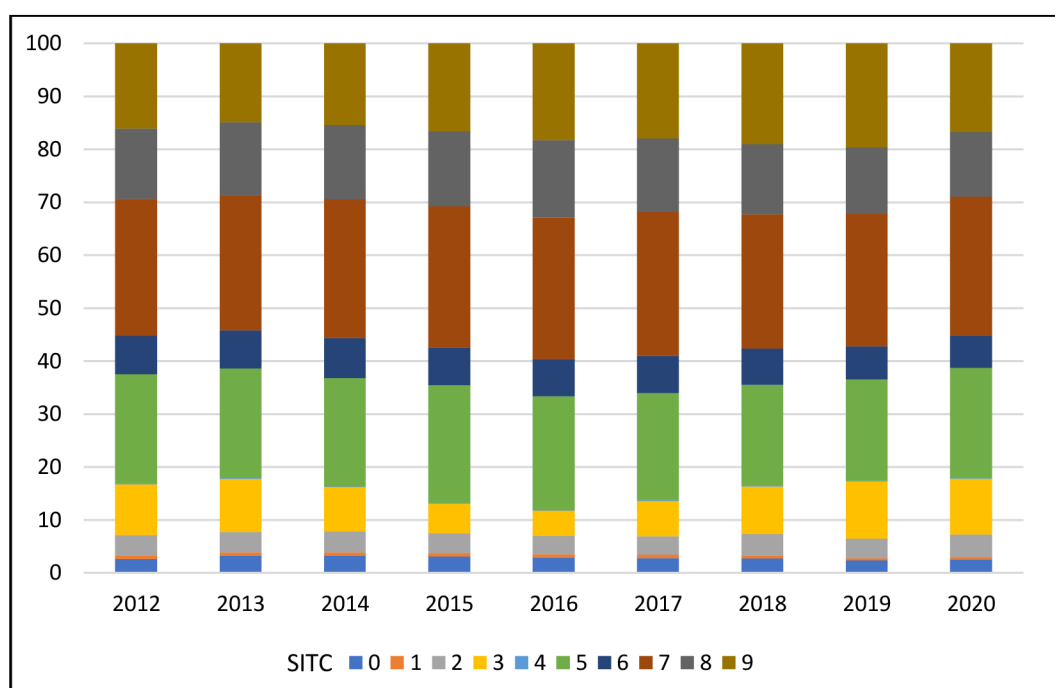
Komoditní třídou dosahující druhých nejvyšších hodnot v oblasti exportu je opět komoditní třída 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené. Tuto komoditní třídu v roce 2019 předběhla komoditní třída 9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné, jejíž export se v letech 2017–2019 významně navýšil. To bylo způsobeno nárůstem vývozu SITC skupiny 961 – Mince (jiné než zlaté, nejsou zákonným platidlem). V letech 2017–2018 se tato hodnota zvýšila 8x. V roce 2019 byla hodnota vývozu této skupiny více než 2x větší než v roce 2018. Vývoj exportu této komoditní třídy měl v letech 2013–2019 rostoucí tendenci.

Čtvrtou třídou dosahující nejvyšších hodnot v oblasti exportu je komoditní třída 8 - Průmyslové spotřební zboží. Maximální hodnoty exportu dosahuje v roce 2019 (42 miliard USD), minimální hodnotu má v roce 2012 (35 miliard USD).

Komoditní třída 3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály a komoditní třída 6 - Tržní výrobky tříděné dle materiálu se v jednotlivých letech vzájemně předhánějí a střídají se tak na pátém místě nejvíce exportované komoditní třídy USA. Hodnoty, kterých dosahuje export komoditní třídy 6, mají v porovnání s hodnotami, kterých dosahuje v průběhu sledovaného období komoditní třída 3, minimální výkyvy. Hodnoty exportu komoditní třídy 3 v první polovině sledovaného období mají spíše klesající tendenci, v druhé polovině sledovaného období je tomu naopak.

Komoditní třídy 0 - Potraviny a živá zvířata, 1 - Nápoje a tabák, 2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv a 4 - Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky se na hodnotě exportu USA podílejí nejméně. Nejvíce zanedbatelnou komoditní třídou v rámci exportu je komoditní třída 4. Jedinými dvěma třídami, které v letech 2019–2020 nezaznamenaly pokles hodnot, jsou komoditní třídy 2 a 4.

Graf 13: Podíl komoditních tříd dle SITC na exportu zboží z USA do EU ve sledovaném období (%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: UNCTADStat.

Graf 13 opět zobrazuje podíly jednotlivých komoditních skupin, tentokrát na celkovém exportu zboží USA do EU v jednotlivých letech sledovaného období. Stejně jako u importu USA z EU, i zde největší podíl v celém sledovaném období tvoří komoditní třída 7 - Stroje a dopravní prostředky. Tato třída se na exportu podílela nejvíce v roce 2017, a to z více než 27 %. Nejméně se na exportu podílela v roce 2019, a to z necelých 25 %. Průměrně se však

podíl této třídy na celkovém exportu USA pohybuje okolo 26 %. Nejvíce exportovanými skupinami zboží v rámci této třídy jsou skupiny 781 - Motorová auta a motorová vozidla, 764 - Zařízení telekomunikační + příslušenství pro záznam, reprodukci zvuku, obrazu, 752 - Zařízení k automatickému zpracování dat a 792 - Letadla a související zařízení (rakety, kosmické lodě).

Komoditní třídou s druhým největším podílem na exportu v jednotlivých letech je komoditní třída 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené. Nejvyšší podíl této třídy na exportu lze zaznamenat v roce 2015 (22 %), naopak nejnižší podíl měla v letech 2018 a 2019 (19 %). Zde je významný vývoz skupiny 515 - Sloučeniny organicko-anorganické a dále vyvoz výše pojmenovaných skupin 541 a 542.

Další komoditní třídy, které se významněji podílejí na celkovém exportu USA, jsou třída 9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné a třída 8 - Průmyslové spotřební zboží. Podíl třídy 9 na celkovém exportu USA ve sledovaném období kolísá, nejvyšší hodnoty dosahuje v roce 2019, kdy její podíl tvoří 19,7 % a nejnižší hodnotu má v roce 2013, kdy se podílela na exportu z necelých 15 %. Je však důležité zmínit, že po celé sledované období je bilance obchodu s touto skupinou kladná v prospěch USA. Nejvíce se vyváží opět skupina 916. Komoditní třída 8 se na exportu USA nejvíce podílela v roce 2016, kdy její podíl dosahoval 14,7 %. Poté se její podíl zmenšoval a v roce 2020 se tato třída podílela na exportu z 12 %, což je také nejnižší hodnota podílu této třídy v celém sledovaném období. Pokles podílu byl způsobený zvýšeným exportem ostatních tříd, ne poklesem exportu komodit této třídy. Největší hodnotu exportu tvoří výše zmíněné skupiny 872, 874 nebo také skupina 896 - Umělecká díla, sběratelské předměty a starožitnosti.

Komoditní třída 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu se nejvíce na exportu podílela v roce 2014 (7,6 %) a nejméně v letech 2019 a 2020 (6,2 %). V těchto letech však došlo k nárůstu exportu, a tedy i nárůstu podílu na něm, u komoditní třídy 3. Mezi skupiny, které na exportu komoditní třídy 6 podílí nejvíce, patří např. 681 - Stříbro, platina a ostatní kovy spadající do skupiny platiny nebo 667 - Perly, drahokamy, polodrahokamy (surové, opracované).

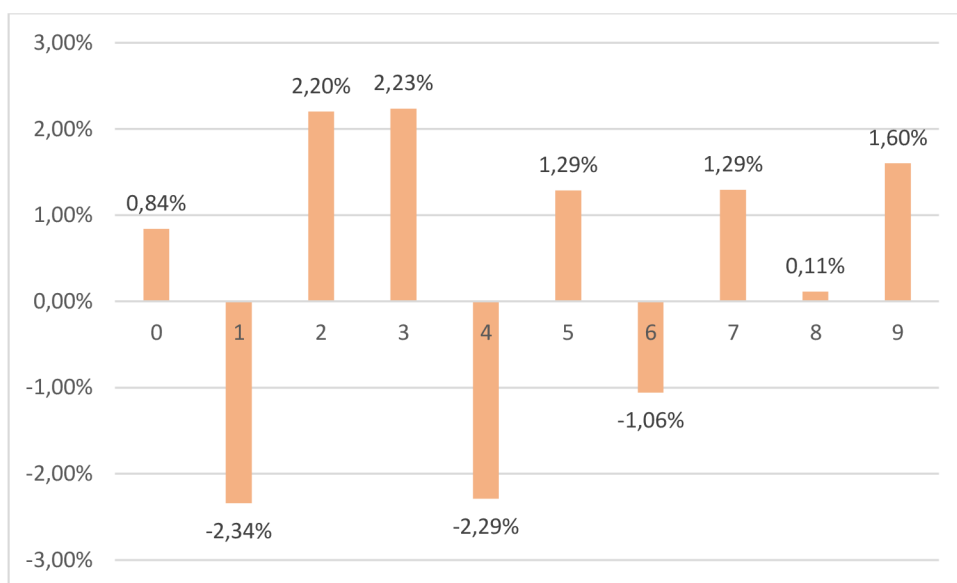
U komoditní třídy 3 - Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály lze zaznamenat největší výkyvy. V roce 2016 měla tato komoditní třída podíl na celkovém exportu USA pouze 4,8 %, v letech 2019 a 2020 se na celkovém exportu USA podílí více než dvojnásobně. Vyváženými komoditními skupinami důležitými z hlediska vzájemného obchodu EU s USA jsou v tomto případě např. skupiny 333 - Ropné oleje (ropa), 343 - Zemní plyn nebo

342 – Zkapalněný propan a butan. Stejně jako u třídy 9, i u obchodu s touto třídou má USA po celé sledované období kladnou bilanci, která se od roku 2016 zvyšuje v prospěch Spojených států.

Nejmenší podíl na exportu jednotlivých let po celé období mají třídy 0, 1 a 2. I přes nízký podíl těchto komoditních tříd na celkovém exportu USA do EU je důležité zmínit, že komoditní třída 2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv je třetí a poslední třídou, u které je bilance po celé sledované období kladná. Bilance Spojených států s jednotlivými komoditními třídami je součástí Přílohy 4. Zde se více vyváží např. skupiny 289 – Rudy, koncentráty kovů drahých, odpad, šrot, smetky nebo 222 - Podzemnice, sója, semena slunečnice, řepky, hořčice nebo 244 – Korek (přírodní, surový, odpad). U komoditní třídy 0 - Potraviny a živá zvířata se nejvíce vyváží skupiny 057 – Ovoce a ořechy (ne olejnaté) čerstvé, sušené, 034 - Ryby čerstvé (živé, zabitě), chlazené nebo zmrazené nebo výše zmíněná skupina 944 a další. U komoditní třídy 1 - Nápoje a tabák je opět významný vývoz skupiny 112, zde se jedná především o vývoz rumu.

Průměrnou míru růstu exportu jednotlivých komoditních tříd ve sledovaném období znázorňuje Graf 14. Vypočítané hodnoty, na základě kterých byl graf vypracován, jsou opět součástí Přílohy 5. U komoditních tříd 1, 4 a 6 je možné zaznamenat průměrný pokles hodnot. Největší pokles exportu za sledované období je u třídy 1, jejíž export klesal v průměru o 2,34 % ročně. Naopak nejvyšší růst zaznamenala komoditní třída 3, která rostla v průměru o 2,23 % ročně.

Graf 14: Průměrná míra růstu exportu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (%)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě: UNCTADStat.

6.3.5 Vzájemný obchod se zvolenými komoditami

Jak již z předchozích částí této práce vyplývá, jedním z důsledků vzájemných obchodních sporů (zde se zaměřením na spor Airbus-Boeing) a obchodní politiky USA je vzájemné uvalení dodatečných cel na import vybraných komodit.

Účelem této části je analýzu obchodu EU a USA s vybranými, dodatečným clem zatíženými, komoditami. Pro zpracování této části byla vybrána komoditní třída 1 - Nápoje a tabák (SITC1), do které patří komoditní skupina 112 – Alkoholické nápoje (SITC3) a jednotlivé komodity spadající pod ní. Komodity spadající do této skupiny byly vybrány, jelikož byly součástí odvetných cel v reakci na cla uvalená Donaldem Trumpem, ale byly také clem zatíženou skupinou komodit v důsledku obchodního sporu Airbus-Boeing. V rámci odvetných cel (ve výši 25 %) byla uplatněna Evropskou unií 22.6.2018, v tomto případě se jednalo především o dovoz whisky (bourbonu) z USA. Znovu byly tyto komodity clem zatíženy 18.10.2019. Zde se jednalo o uplatnění cel (ve výši 25 %) na víno z čerstvých hroznů (mimo šumivé víno), whisky a lihoviny a destilované alkoholické nápoje. Tato cla byla pro změnu uplatněna Spojenými státy v důsledku vývoje sporu Airbus-Boeing. Změny ve finančním objemu obchodu s vybranými komoditami by tudíž měly být jedny z nejvýraznějších. Je důležité zmínit, že co se týká cel uvalených Spojenými státy, nejvíce poznamenán byl dovoz z Německa, Francie, Spojeného království a Španělska. Z toho důvodu jsou změny sledovány právě u těchto, v době uvalení cel, členských států EU.

Jelikož cla byla uvalena na jednotlivé položky klasifikované dle HTSUS¹³⁰, byly tyto kódy, pro zachování jednotné metodiky v celé práci, spárovány za pomoci korespondenčních tabulek s kódy SITC. Pro co nejkonkrétnější zařazení, byla využita 5. úroveň klasifikace (SITC5). Zařazení jednotlivých položek znázorňuje Tabulka 9.

Tabulka 9: Komodity zatížené dodatečnými cly dle SITC

SITC (5. úroveň)		HTS
11217	Víno z čerstvých hroznů (mimo šumivé víno) ¹³¹	22042150
11241	Whisky	22083030
11249	Lihoviny a destilované alkoholické nápoje	22087000

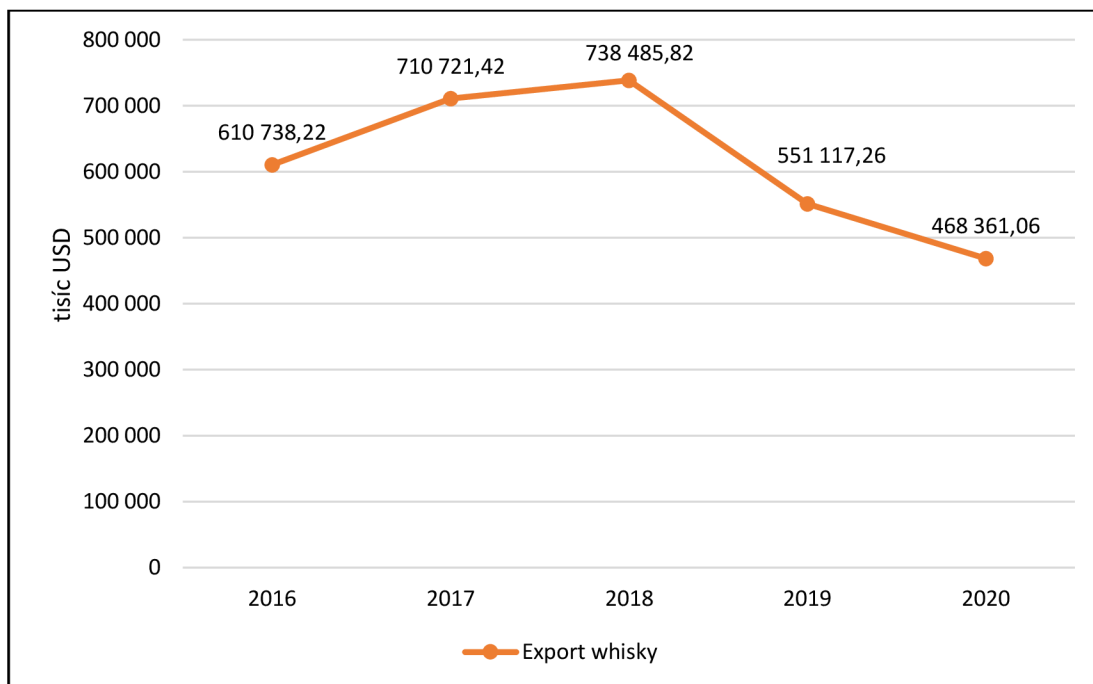
Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States International Trade Commission.

¹³⁰ HTSUS (Harmonized Tariff Schedule of the United States Code) je klasifikace využívaná pouze ve Spojených státech. Komoditám je přiřazen kód o 8-10 číslech – prvních 6 čísel je totožných s kódy HS, zbylá 4 čísla jsou přiřazena Spojenými státy pro stanovení tarifu (2) a zjednodušení statistického vykazování (2).

¹³¹ Dále uváděno pouze jako „víno“.

Následující graf (Graf 15) znázorňuje vývoj exportu whisky Spojenými státy do Evropské unie v letech 2016–2020. Toto období bylo vybráno z důvodu zachycení vývoje exportu před zavedením i po zavedení odvetných cel.

Graf 15: Export whisky z USA do EU v letech 2016-2020 (tisíc USD)

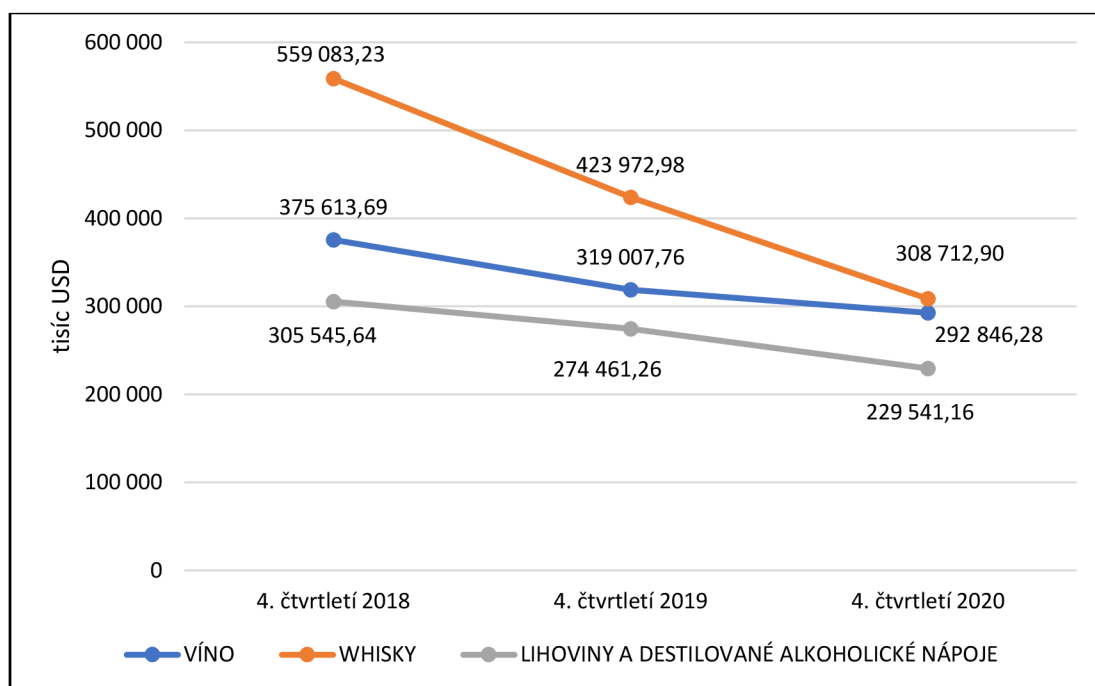

Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States International Trade Commission.

Z grafu vyplývá, že finanční hodnota exportu v letech 2016-2018 roste. V období 2016-2017 dochází k meziročnímu nárůstu o více než 16 %. V roce 2018 lze zaznamenat nárůst o necelá 4 % oproti hodnotě předchozího období. Maximální hodnoty export americké whisky do Evropské unie dosahuje v roce 2018, naopak minimální hodnoty dosahuje v roce 2020. Cla byla zavedena zhruba v polovině roku 2018. V roce 2019 dochází k poklesu hodnoty exportu whisky o 25 % oproti hodnotě jejího exportu v roce 2018. V roce 2020 dosahovala hodnota exportu whisky pouze necelých 85 % hodnoty předchozího roku. Když zohledníme hodnoty roku 2018 a 2020, v roce 2020 hodnota exportu whisky dosahovala 63,4 % hodnoty z roku 2018, což lze vyhodnotit jako pokles exportu americké whisky do Evropské unie o více než 36 %.

Následující graf (Graf 16) zobrazuje souhrnný vývoz tří komodit dle SITC5 (viz Tabulka 9) ze čtyř Evropských zemí, jejichž exportu se cla dotkla nejvíce – z Francie, Německa, Španělska a Spojeného království¹³². Jelikož cla byla zavedena až 18.10.2019, jsou prostřednictvím grafu porovnávána pouze 4. čtvrtletí (říjen – prosinec) následujících let: 2018 (před zavedením cel), 2019 (rok zavedení cel – 18.10.2019) a 2020 (cla v platnosti).

Graf 16: Vývoj souhrnného exportu clem zatížených komodit ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 ze zvolených zemí EU do USA (tisíc USD)

Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States International Trade Commission.

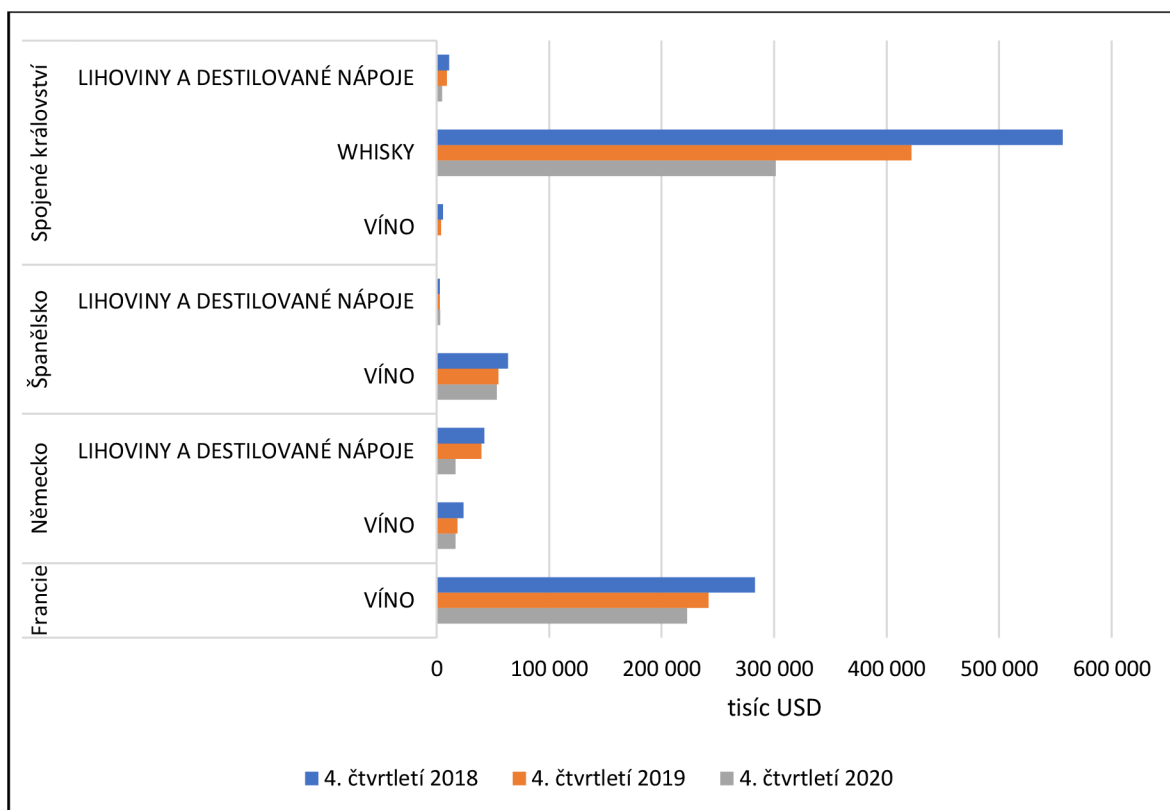
Graf 16 znázorňuje vývoj hodnoty vývozu zvolených komodit před a po zavedení cel. U všech sledovaných komodit došlo ve sledovaném období k poklesu hodnoty jejich exportu. Největší pokles hodnot mezi 4. čtvrtletím roku 2018 a 4. čtvrtletím roku 2020 je možné zaznamenat u exportu whisky. Hodnota exportu whisky ve 4. čtvrtletí 2020 dosáhla pouze 55 % hodnoty 4. čtvrtletí roku 2018. Druhý nejvíce zasažený byl export lihovin a destilovaných alkoholických nápojů (SITC 11249), kde mezi 4. čtvrtletím roku 2018 a 4. čtvrtletím roku 2020 došlo k poklesu hodnoty exportu o téměř 25 %. Hodnota exportu vín při srovnání hodnot 4. čtvrtletí roku 2018 a 4. čtvrtletí roku 2020 poklesla o 22 %. Nejvyšších hodnot souhrnného exportu dosahuje export whisky, následuje export vína a třetí,

¹³² I přes odchod Spojeného království z EU bylo z důvodu zachování platnosti cel i po jeho odchodu do následujícího souhrnu zařazeno.

tedy nejmenší hodnoty ze sledovaných komodit, patří lihovinám a destilovaným alkoholickým nápojům.

Pro konkretizaci výše uvedených údajů byl vytvořen Graf 17, který zobrazuje příslušné země společně s jednotlivými komoditami, na jejichž dovoz byla v rámci eskalace sporu Airbus-Boeing uvalena. Graf opět zobrazuje hodnoty 4. čtvrtletí jednotlivých let.

Graf 17: Vývoj exportu clem zatížených komodit ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 ze zvolených zemí EU do USA (tisíc USD)

Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States International Trade Commission.

Z grafu je patrné, že cla na víno byla uvalena na export z Francie, Německa, Španělska a Spojeného království, cla na whisky byla uvalena na export ze Spojeného království a cla na lihoviny a destilované nápoje byla uvalena na Německo, Španělsko a Spojené království.

Se zaměřením na export vína lze konstatovat, že došlo k poklesu jeho vývozu do Spojených států u všech clem zatížených zemí v každém ze sledovaných období. Při porovnání hodnot z let 2018 a 2020, dochází k nejdramatičtějšímu poklesu hodnoty exportu vína u Spojeného království jehož hodnota dosahuje pouze 3 % hodnoty exportu z roku 2018. Hodnota exportu Německa u vína dosahuje v roce 2020 pouze 70 % hodnoty exportu roku 2018. Následuje Francie, jejíž hodnota exportu je v roce 2020 o 21 % nižší než její hodnota

exportu vín v roce 2018. U Španělska lze zaznamenat pokles hodnoty exportu vín v roce 2020 o necelých 16 % oproti roku 2018.

Hodnota exportu whisky Spojeného království byla v roce 2020 o 46 % nižší než v roce 2018.

U exportu lihovin a destilovaných alkoholických nápojů lze sledovat podobný vývoj jako u exportu vín. Při porovnání hodnot 4. čtvrtletí let 2018 a 2020 lze zjistit, že hodnota exportu Německa v této oblasti poklesla o 60 % a hodnota exportu Spojeného království poklesla o necelých 56 %. Navzdory zavedeným clům hodnota exportu Španělska byla o 12 % vyšší než roce 2018. Španělsko se tak při obchodu s touto komoditou stává výjimkou.

Za zmínku dále stojí, že ve 4. čtvrtletí roku 2020 došlo k nárůstu exportu whisky z Francie (export 4x větší oproti stejnému období předchozího roku). Tato skutečnost nasvědčuje tomu, že uvalení cel na import vybraného zboží pouze z některých členských států EU vytváří prostor pro import totožných, avšak clem nezatížených, komodit z jiných členských zemí EU. Dále lze v tomto období zaznamenat nárůst exportu clem nezatížených alkoholických nápojů na americký trh, což znamená i jistou změnu struktury komodit importovaných do USA. Při zaměření na Francii, Španělsko, Německo a Spojené království lze zaznamenat mezi 4. čtvrtletím roku 2018, 2019 a 2020 (i přes nevyvratitelné poklesy způsobené pandemií Covid19) nárůst hodnoty exportu rumu (11244) z Francie, nárůst hodnoty exportu ciderů (11220) a vermouthu (11213) z Německa, nárůst hodnoty exportu cideru, rumu a ginu (11245) ze Španělska a nárůst hodnoty exportu ze Spojeného království. Tyto nárůsty zobrazuje Tabulka 10.

Tabulka 10: Vývoj exportu vybraných komodit klasifikovaných dle SITC ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 z EU do USA (tisíc USD)

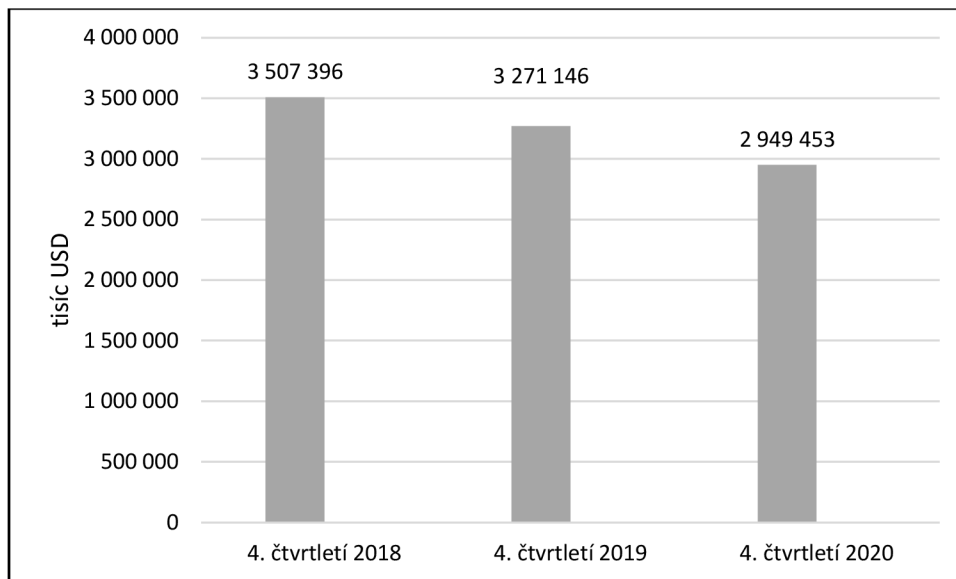
Stát	Klasifikace dle SITC - 5. úroveň	4. čtvrtletí 2018	4. čtvrtletí 2019	4. čtvrtletí 2020
Francie	11242 - Lihoviny získané destilací vína	843 936	884 476	904 136
	11244 - Rum a tafia	5 300	6 438	8 759
Německo	11213 - Vermut a vína z čerstvých hroznů s aromatickým ochucením	853	945	1 369
	11220 - Nápoje vyráběné kvašením (včetně cideru, medoviny...)	2 759	6 131	8 143
Španělsko	11213 - Vermut a vína z čerstvých hroznů s aromatickým ochucením	1 132	1 335	1 602
	11220 - Nápoje vyráběné kvašením (včetně cideru, medoviny...)	8 033	9 421	12 011
	11245 - Gin	456	1 114	1 414
Spojené království	11244 - Rum a tafia	1 338	1 737	1 939

Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States International Trade Commission.

Nejdramatičtější změny co se týká navýšení původní hodnoty exportu se zmíněnými komoditami dosáhlo Španělsko, jehož vývoz ginu se v roce 2020 oproti roku 2018 více než ztrojnásobil. U Španělska dále ve stejném období došlo k nárůstu exportu vermutu a vín z čerstvých hroznů s aromatickým ochucením (41 %) a nápojů vyráběných kvašením (50 %). Výrazný nárůst hodnoty exportu nápojů vyráběných kvašením, tedy např. ciderů, zaznamenalo Německo, jehož export těchto komodit vzrostl oproti hodnotě z roku 2018 téměř 3x. Dále Německo ve stejném období zaznamenalo nárůst vývozu vermutu a vín z čerstvých hroznů s aromatickým ochucením (60 %). U Francie došlo k nárůstu exportu rumu a to o 65 %, oproti hodnotě z roku 2018. U Spojeného království lze sledovat nárůst exportu rumu a tafia, a to o 45 %, při srovnání hodnoty z roku 2018 a 2020.

Na závěr této kapitoly je důležité vzít v potaz i hodnotu exportu všech alkoholických nápojů (112) z EU do USA (Graf 18). Sledované časové období zůstává zachováno.

Graf 18: Vývoj exportu alkoholických nápojů ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 z EU do USA (tisíc USD)

Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States International Trade Commission.

Z grafu je patrné, že hodnota exportu celé skupiny alkoholických nápojů (112) z Evropské unie i přes částečné nárůsty dovozu komodit z clem nezatížených členských států a i přes částečnou změnu struktury dovozu jednotlivých alkoholických nápojů, ve zvoleném sledovaném období, klesla. Je však nutné vzít v potaz také pandemii Covid19, která měla negativní dopady na zahraniční obchod po celém světě.

7 Shrnutí a zhodnocení

Úvodem praktické části této diplomové práce byl nejprve popsán současný stav obchodní politiky a zahraničního obchodu obou celků samostatně. U EU i u USA bylo popsáno postavení, které zauímají v rámci mezinárodního obchodu, dále směřování obchodní politiky a smluvní a autonomní nástroje obchodní politiky, které využívají. V rámci popisu zahraničního obchodu těchto celků byla analyzována jak komoditní, tak teritoriální struktura.

EU a USA jsou společně s Čínou třemi nejvýznamnějšími aktéry mezinárodního obchodu. EU je nejdůležitějším obchodním partnerem pro zhruba 80 zemí po celém světě a generuje okolo 16 % světového HDP. V roce 2021 se její obrat zahraničního obchodu vyšplhal téměř na 4,3 miliardy EUR. Bilance zahraničního obchodu EU je dlouhodobě kladná, i když v roce 2021 byla hodnota bilance jejího zahraničního obchodu 3x nižší než v roce předchozím. Nejvýznamnějšími obchodními partnery v oblasti vnějšího obchodu EU za rok 2021 jsou Čína (16,2 %), Spojené státy (14,7 %), Spojené království (po odchodu z EU, 10 %), Švýcarsko (6,5 %) a Rusko (5,8 %). Nejvíce zboží EU importuje z Číny, nejvíce zboží vyváží do Spojených států. Mezi lety 2020 a 2021 došlo k nárůstu podílu na celkovém extra-obchodu EU u Číny, k poklesu podílu na celkovém extra-obchodu došlo u USA.

USA se na světové hodnotě HDP podílejí zhruba z 16 %, obrat zahraničního obchodu USA v roce 2021 dosáhl částky téměř 4,6 miliard USD (pro srovnání zhruba 4 miliardy EUR). Bilance zahraničního obchodu Spojených států (se zbožím) dlouhodobě dosahuje záporných hodnot, což znamená, že import Spojených států převažuje nad exportem. Největšími obchodními partnery Spojených států za rok 2021 jsou EU (16,6 %), Kanada (14,5 %), Mexiko (14,4 %), Čína (14,3 %) a Japonsko (4,6 %). Nejvíce zboží Spojené státy importují právě z EU, nejvíce zboží exportují do Kanady a Mexika.

Na samostatné kapitoly věnující se oběma celkům zvlášť bylo navázáno kapitolou, která je věnována vzájemným obchodním vztahům EU a USA. V rámci této kapitoly je nastíněn počátek a vývoj vztahů a spolupráce těchto celků. Z této kapitoly vyplývá, že i když spolupráce mezi celky započala více než před 70 lety, došlo v důsledku odlišného vnímání některých aspektů k odklonu od partnerských vztahů ke vztahům konkurenčním. Příčinou tohoto vývoje je také řada obchodních sporů, jejichž příklady mohou být tzv. banánová válka nebo spor Airbus-Boeing. Spor Airbus-Boeing je v práci věnováno více pozornosti, jelikož jeho eskalace i řešení spadá do zvoleného období, které je předmětem analýzy.

Vývoj vzájemné obchodní politiky je sledován společně se změnami ve směřování obchodní politiky a dalšími významnými událostmi, ke kterým došlo v souvislosti s vystřídáním prezidentů Spojených států amerických. Ve sledovaném období jsou zahrnuty události funkčního období Baracka Obamy, Donalda Trumpa a Joe Bidena.

Z této části vyplývá, že i přes to, že si Barack Obama uvědomoval důležitost transatlantického spojení, což vyjádřil podporou zahájení vyjednávání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP), mělo toto vyjednávání na vzájemné vztahy celků spíše opačný vliv. S každým dalším kolem vyjednávání (celkem 16), bylo patrnější, že oba celky zastávají odlišné názory a hodnoty (např. regulace v oblasti zdraví, životního prostředí či bezpečnosti) a každé kolo vrcholilo neschopností dosažení kompromisu. Po zahájení funkčního období Donalda Trumpa bylo velmi rychle jasné, že k vyjednání dohody, od které původně obě strany očekávaly přínosy jak pro vzájemné ekonomiky, tak pro světový blahobyť, nedojde. Konkrétně byly očekávány přínosy v podobě navýšení HDP u obou celků (u EU o 0,5 % a u USA o 0,4 % do roku 2027), odstranění především netarifních bariér obchodu, celosvětové sjednocení norem z oblasti mezinárodního obchodu či nárůst světového blahobytu. Vyjednávání o TTIP bylo nejprve odloženo a následně roku 2019 smeteno ze stolu. Díky protekcionistickým zásahům Donalda Trumpa (tzv. Trump's tariffs), které způsobily další překážky vzájemného obchodu v podobě cel na obou stranách, utrpěl stav vzájemných vztahů znovu. Jednou z hlavních motivací Donalda Trumpa bylo pomocí těchto protekcionistických opatření změnit bilanci zahraničního obchodu Spojených států, která je nejen s Evropskou unií dlouhodobě záporná. Největší problém EU spatřovala v navýšení cel na import hliníku a oceli, k jejichž definitivnímu uplatnění došlo v červnu roku 2018. EU okamžitě podnikla právní kroky v rámci WTO a v souladu s jejími pravidly zavedla vyrovnávací cla na import 180 amerických komodit (např. bourbon, ocelové a hliníkové částky, motocykly atd.) v hodnotě 2,8 miliard USD.

Spolu s poškozujícím obchodně-politickým směřováním Trumpa došlo v tomto období také k eskalaci zmiňovaného sporu Airbus-Boeing. WTO postupně dala v tomto sporu za pravdu oběma stranám. V důsledku tohoto sporu došlo říjnu roku 2019 k uvalení cel ze strany USA na roční export EU do USA v hodnotě 7,5 miliardy USD (10 % na výrobu letadel Airbus a 25 % na zejména zemědělskou produkci a další komodity). Nejvíce zasaženými zeměmi bylo Německo a Spojené království, dále Francie a Španělsko. Na konci roku 2020 uvalila EU odvetná cla na roční export USA v hodnotě 4 miliard USD. Nejvíce ovlivněnými komoditami byly opět zemědělské produkty, nápoje, potraviny nebo výroba letadel.

Evropská unie nejprve volala po ukončení celého sporu, k vzájemné dohodě však v tuto chvíli nedošlo.

Nástup Joe Bidena do funkce prezidenta v lednu roku 2021 znamenal pro mnohé naději pro znovuoobnovení partnerského vztahu mezi celky. I za pouhý rok ve funkci lze ve směřování Bidenovi obchodní politiky spatřovat kroky, které nasvědčují příznivému vývoji vzájemných, nejen obchodních, vztahů. Za událost představující nejvýraznější pokrok lze označit summit EU-USA, který se konal v červnu roku 2021, poprvé od roku 2014. V rámci summitu došlo ke stanovení tří hlavních pilířů, jejichž řešení by mělo napomoci k budování nové společné budoucnosti. Těmito pilíři je formování spolupráce v oblasti civilního letectví, jednání o clech na dovoz hliníku a oceli (viz Trump's tariffs) a založení Rady EU-USA pro obchod a technologie (TTC), která by měla napomoci obnovit bilaterální vztahy a odstranit zbytečné technické překážky obchodu. Řešená agenda dále obsahovala závazek ke společnému setkávání, nastavení spolupráce v oblasti pandemie COVID19 nebo spolupráci za účelem reformy WTO. Výsledky summitu jsou již nyní viditelné, do této chvíle se EU a USA povedlo vyřešit spor ohledně cel na dovoz hliníku a oceli. Od 1.1.2022 nebude předem stanovené množství hliníku a oceli podléhat dodatečným clům dle sekce 232. Dohoda byla uzavřena s platností 2 let. V rámci této dohody EU osvobodila od odvetných cel dovoz americké whisky a dalších komodit. Dne 15.6.2021 byla s 5letou platností oboustranně pozastavena i cla uplatněná v důsledku sporu Airbus-Boeing. V závěru této části lze konstatovat, že i když si vzájemné vztahy prošly náročnějšími obdobími, lze očekávat, že očekávání spojená s nástupem Joe Bidena do funkce amerického prezidenta budou naplněna a dojde k obnově transatlantických vztahů, které jsou stěžejní pro fungování západní civilizace.

Další část práce byla věnována vývoji vzájemného zahraničního obchodu. Jak již bylo zmíněno výše, EU a USA jsou významnými aktéry vystupujícími v mezinárodních obchodních vztazích. Pro většinu států zaujímají pozici nejvýznamnějšího obchodního partnera a společně jsou zodpovědné za třetinu světové výměny v rámci mezinárodního obchodu. Evropská unie je nejvýznamnějším obchodním partnerem USA v oblasti importu zboží a třetím nejvýznamnějším obchodním partnerem v oblasti exportu zboží. Spojené státy jsou v importu EU druhým nejvýznamnějším partnerem a v exportu EU zaujímají dokonce místo první. Dojde-li k zohlednění celkového podílu, Evropská unie je nejvýznamnějším obchodním partnerem USA. Spojené státy jsou druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem EU – na prvním místě je vystřídala Čína. Od roku 2019 se však podíl EU na

celkovém zahraničním obchodu USA snižuje. V roce 2019 se EU podílela na celkovém zahraničním obchodu USA z 20,59 %, v roce 2021 dosahuje tento podíl 16,63 %. S touto hodnotou byl podíl EU na celkovém zahraničním obchodu v roce 2021 nižší, než její podíl v roce 2012. Jedná se o nejnižší naměřenou hodnotu za celé sledované období (2012-2021). Naopak Spojené státy se na celkovém zahraničním obchodu EU podílely v roce 2021 z 14,70 %. Tato hodnota sice od roku 2020 mírně poklesla, ale stále je vyšší, než hodnoty tohoto podílu naměřené v letech 2012-2018.

Export EU do USA značně převyšuje import, což způsobuje, že bilance USA je po celé sledované období záporná. Zároveň také dochází k navyšování rozdílu mezi exportem a importem v prospěch Evropské unie. Nepatrného snížení záporné hodnoty bilance dosáhla USA za celé sledované období pouze jednou, a to sice v roce 2016. Od té doby má bilance opět klesající tendenci. Ke zlepšení hodnot nedochází ani za funkčního období Donalda Trumpa, jenž si kladl za cíl hodnoty obchodní bilance Spojených států, za pomoci dojednání výhodnějších dohod a zavádění cel, zlepšit. Maximální hodnoty dosáhl obrat zahraničního obchodu EU a USA v roce 2019, kdy výměna zboží dosáhla hodnoty 851, 6 milionu USD. V roce 2018 došlo poprvé k uvalení dodatečných cel na dovoz komodit z Evropské unie a k uplatnění odvetných cel ze strany EU, ke snížení celkové hodnoty výměny zboží však nedošlo. Minimální hodnota patří roku 2020, kdy vzájemná výměna zboží dosáhla pouze 646,7 miliard USD a stala se tak nejnižší naměřenou hodnotou obchodní bilance v celém sledovaném období. Zde je však důležité zohlednit vliv pandemie COVID19, který způsobil pokles hodnot zahraničního obchodu celosvětově.

Z části věnované analýze komoditní struktury vzájemného obchodu lze vyvodit, že spolu nejvíce celky obchodují s komoditami spadajícími do komoditní třídy 7 – Stroje a dopravní prostředky. Nejvyšší podíl na celkové hodnotě importu USA tato třída tvoří v roce 2015, a to přes 40 %. Na hodnotě exportu USA se tato třída podílela nejvíce v roce 2017, a to sice z více než 27 %. Tuto třídu následuje komoditní třída 5 - Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené, komoditní třída 8 - Průmyslové spotřební zboží, komoditní třída 9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné nebo komoditní třída 6 - Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu. Co se týká obchodu s jednotlivými komoditními třídami, mají Spojené státy kladnou obchodní bilanci pouze v obchodu s komoditní třídou 2 - Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv, 3 – Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály a 9 - Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné. Dále lze zaznamenat kladnou obchodní bilanci s komoditní třídou 0 - Potraviny a živá zvířata, ale to pouze v letech 2013

a 2014. Nejvyšší průměrnou míru růstu hodnoty importu USA lze zaznamenat u komoditní třídy 9 (7,40 %). Nejnižší průměrnou míru růstu importu USA má komoditní třída 3 (-13,25 %). U exportu USA má nejvyšší průměrnou míru růstu komoditní třída 3 (2,23 %), naopak nejnižší průměrnou míru růstu má komoditní třída 1 (-2,34 %). V této části je sledováno období 2012-2020.

Poslední část této podkapitoly je zaměřena na změny hodnot ve směně vybraných komodit v souvislosti s obdobími, kdy byla na tyto komodity uplatněna zmiňovaná cla. Tato část je věnována komoditám spadajícím dle SITC do komoditní třídy 1 – Nápoje a tabák a komoditní skupiny 112 – Alkoholické nápoje. Dle 5. úrovně SITC se jedná o následující komodity: 11241 - whisky, 11217 - víno z čerstvých hroznů (mimo šumivé víno), a 11249 - lihoviny a destilované alkoholické nápoje. Komodity spadající do této skupiny byly vybrány, jelikož byly součástí odvetných cel v reakci na cla uvalená Donaldem Trumpem, ale figurovaly také jako jedna ze clem zatížených skupin komodit v důsledku obchodního sporu Airbus-Boeing. Důležité je také zmínit, že cla uplatňovaná Spojenými státy se týkala pouze dovozu vybraných komodit z vybraných členských států EU. Nejvíce cly zatíženými státy EU byly Německo, Francie, Španělsko a Spojené království. Z toho důvodu je vývozu konkrétních komodit z těchto států věnována větší pozornost.

Z analýzy dovozu americké whisky (bourbon) do EU v letech 2016-2020, vyplývá, že v důsledku uvalení cel, ke kterému Evropskou unií došlo 22.6.2018, se hodnota exportu whisky z USA do EU v mezi lety 2018-2019 a 2019-2020 snížila. Hodnota exportu této komodity do EU rostla v letech 2016-2018, tedy před uvalením cel. V roce 2018 hodnota exportu whisky do EU dosahovala maximální hodnoty celého sledovaného období. Mezi roky 2018 a 2019 lze zaznamenat první pokles hodnoty exportu této komodity do EU. Když zohledníme hodnoty roku 2018 a 2020, v roce 2020 hodnota exportu whisky dosahovala pouhých 63,4 % hodnoty roku 2018, což lze vyhodnotit jako pokles exportu americké whisky do Evropské unie o více než 36 %.

Dále tato část sleduje změny v hodnotě exportu vybraných alkoholických nápojů z EU do USA. Z analýz provedených v této části lze konstatovat, že ve sledovaných obdobích došlo k poklesu celkové hodnoty exportu alkoholických nápojů z EU do USA. Vzhledem k tomu, že cla byla uvalena na dovoz vybraných komodit pouze z některých států Evropské unie, byly sledovány také tyto změny. I zde lze konstatovat pokles hodnoty exportu těchto komodit do Spojených států. Ze sledovaných údajů vzešlo také zjištění, že export do USA ze clem zatížených zemí ve sledovaných komoditách byl velmi rychle nahrazen exportem

stejných komodit ze zemí, které cly postiženy nebyly. Dále byl pokles exportu postižených zemí v rámci komoditní skupiny nahrazen exportem jiného zboží v jejím rámci. Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že se i po zavedení zmiňovaných cel trh svou strukturou do jisté míry přizpůsobil, případně se povedlo obejít cla dovozem příslušných komodit z jiných zemí.

8 Závěr

Diplomová práce byla věnována analýze a vyhodnocení současných obchodních vztahů a zahraničního obchodu mezi EU a USA. Pro sledování vývoje vzájemných obchodních vztahů bylo zvoleno období 2012-2021. Sledování tohoto období umožnilo zohlednění podoby obchodních vztahů v souvislosti s odlišným směřováním obchodní politiky tří posledních prezidentů Spojených států – Baracka Obamy, Donalda Trumpa a Joe Bidena. Pro vývoj zahraničního obchodu bylo zvoleno opět období 2012-2021, pro analyzování komoditní struktury bylo zvoleno období 2012-2020, tedy období nejaktuálnějších dostupných dat v době zpracovávání. Pro zachycení vlivu v posledních letech zavedených cel na obchod s určenými komoditami byla zvolena relevantní časová období.

Teoretická část práce se zabývala definicí klíčových pojmů, které jsou relevantní pro zpracování praktické části práce. V úvodu praktické části je popsán současný stav obchodní politiky a zahraničního obchodu obou celků, na základě kterého je možné zorientovat se v obchodních vnějších vztazích, které tyto celky udržují s dalšími státy či uskupeními. Z těchto kapitol je také patrné postavení obou celků v zahraničním obchodě. Na tyto kapitoly navazuje stručný úvod do vzniku a následného vývoje vzájemných obchodních vztahů do dnešní podoby. Počátky ekonomické spolupráce celků lze zařadit do období po konci světové války, konkrétně do roku 1947, kdy se USA a některé evropské země staly signatáři Všeobecné dohody o clech a obchodu GATT. K dalšímu vývoji vzájemné spolupráce došlo až v průběhu 90. let. I přes kulturní a hodnotové podobnosti vznikly v průběhu let mezi EU a USA neshody, které zapříčinily ochlazení vzájemných vztahů a odklon od partnerských vztahů ke vztahům konkurenčním. Vývoj vzájemných obchodních vztahů zvoleného období kopíruje směřování obchodní politiky tří posledních amerických prezidentů – Baracka Obamy, Donalda Trumpa a Joe Bidena. V každém z funkčních období těchto prezidentů došlo k událostem, které vzájemné obchodní vztahy, a v návaznosti na ně také vzájemný zahraniční obchod, významně ovlivnily. Těmito milníky jsou především zahájení a průběh vyjednávání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství TTIP, opatření zavedená Donaldem Trumpem v rámci politického směřování „America First“, eskalace dlouhotrvajícího sporu Airbus-Boeing, a nakonec první Summit EU-USA od roku 2014.

Kapitola zaměřená na vývoj zahraničního obchodu mezi EU a USA nejprve objasňuje, v jakém stavu se vzájemný obchod celků momentálně nachází. V roce 2021 byla Evropská

unie, co se týká podílu na celkovém zahraničním obchodu USA, nejvýznamnějším obchodním partnerem Spojených států. Pro Evropskou unii byly Spojené státy v roce 2021 druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem podílejícím se na jejím zahraničním obchodu, první místo v posledních letech náleží Číně. Jelikož import zboží Spojených států výrazně převyšuje hodnotu exportu zboží do Evropské unie, je obchodní bilance Spojených států s Evropskou unií po celé sledované období záporná. Komoditní třídou, se kterou tyto celky obchodují nejvíce, je komoditní třída 7 – Stroje a dopravní prostředky. Hodnota obchodu s touto komoditní třídou výrazně převyšuje hodnotu obchodu s ostatními třídami. Konec této části je věnován změnám hodnot obchodu s vybranými komoditami v souvislosti s obdobími, kdy byly tyto komodity postiženy zmiňovanými cly. V rámci této části došlo nejen ke zjištění, že cla způsobily pokles hodnoty obchodu s příslušnými komoditami, ale také ke zjištění, že po zavedení cel došlo do jisté míry k přizpůsobení komoditní struktury vzájemného obchodu, případně se navýšil dovoz příslušných komodit ze zemí, na které se zavedená cla nevztahovala.

Ve shrnutí práce došlo k syntéze jednotlivých částí praktické části práce a k závěrečnému zhodnocení vývoje vzájemných obchodních vztahů a vzájemného zahraničního obchodu ve zvoleném časovém období.

EU a USA jsou robustními ekonomickými celky, které byly vytvořeny národy se společným kulturním zázemím, stejným ekonomickým systémem a podobným politickým směřováním. Vzájemný obchod je přes výše uvedené pro obě strany velmi důležitý a jejich ekonomiky propojené. Zkušenost obchodní války, která nepřinesla prospěch ani jednomu z těchto celků, vyvolala v politických reprezentacích USA a EU potřebu řešení problému. Je zřejmé, že v tuto chvíli je záměrem obou celků dosáhnout oboustranně výhodné spolupráce a transatlantické vazby znovu upevnit.

9 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

CIVÍN, Lubomír. *Teorie, politika a praxe mezinárodního obchodu*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2020. 177 s. ISBN 978-80-213-3062-7.

KALÍNSKÁ, E. a kolektiv, *Mezinárodní obchod v 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. ISBN: 978-80-247-3396-8.

KOZÁK, Kryštof a kol. *ZAHRANIČNÍ POLITIKA USA NA ZAČÁTKU 21. STOLETÍ*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), 2009. ISBN 978-80-87092-11-8. Dostupné také z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf

MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ E., SATO, A. a kolektiv. *Mezinárodní obchodní operace*. Grada Publishing a.s., 2014. ISBN: 978-80-247-4874-0.

NEZVAL, Pavel., MAJEROVÁ, Ingrid., *Mezinárodní ekonomie v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Computer Press a.s., 2011. ISBN 978-80-251-3421-4.

SAMUELSON, Paul. A., NORDHAUS, William. D., *Ekonomie 19. vydání*. 1. vyd. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

SVATOŠ, Miroslav a kolektiv, *Zahraniční obchod teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

TINDALL, George B. a David E. SHI. *USA Dějiny států*. Praha: Lidové noviny, 1994. ISBN 80-7106-088-7.

VARADZIN, František., *Mezinárodní ekonomie jako teorie světového hospodářství*. 1. vyd. Praha: PROFESIONAL PUBLISHING, 2013. ISBN: 978-80-7431-116-1.

Internetové zdroje:

BALL, Sam. After years of negotiations, is TTIP dying a slow death?. *France 24* [online]. 03/05/2016 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20160503-ttip-us-eu-greenpeace-after-years-negotiations-dying-slow-death>

BENECKÁ, Soňa. Protekcionalistická opatření USA a dopad na světové obchodní vztahy. *ČNB* [online]. Praha: Česká národní banka, 2018 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Protekcionalisticka-opatreni-USA-a-dopad-na-svetove-obchodni-vztahy>

Bilateral Investment Treaties. *OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE* [online]. Washington, D.C.: OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/bilateral-investment-treaties>

Data on non-tariff measures. *UNCTAD* [online]. Ženeva: UNCTAD [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/non-tariff-measures/NTMs-data>

DG Trade Statistical Guide – August 2021. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. August 2021 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

Economic partnerships. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise, 01 Jul 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/economic-partnerships/>

EU a USA učinily krok k ukončení celní války v oblasti oceli a hliníku z Trumpovy éry. *Businessinfo.cz* [online]. Washington: Zastupitelský úřad České republiky, 03.11.2021 [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/eu-a-usa-ucinily-krok-k-ukonceni-celni-valky-v-oblasti-oceli-a-hliniku-z-trumpovy-ery/>

EU negotiating texts in TTIP. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise, 14 July 2016 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1230>

EU position in world trade. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

EU v roce 2020 navýšila počet opatření na ochranu obchodu, nejvíce se jich týkalo Číny. *Businessinfo.cz* [online]. Praha: CMI News, 06.09.2021. [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/eu-v-roce-2020-navysila-pocet-opatreni-na-ochranu-obchodu-nejvice-se-jich-tykalo-ciny/>

European Union Non-Tariff Measure (NTM) Summary. *World Integrated Trade Solution* [online]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/tariff/non-tariff-measures/en/country/EUN>

EU-US negotiations on trade on steel and aluminium. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise, 31 October 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_5722

Evropská unie a její obchodní partneři. *Evropský parlament* [online]. Štrasburk: Evropský parlament, 09-2021. [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/160/evropska-unie-a-jeji-obchodni-partneri>

Federal Register / Vol. 84, No. 202. *Office of the United States Trade Representative* [online]. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, 2019, October 18, 2019 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/84_FR_55998.pdf

Free Trade Agreements. *OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE* [online]. Washington, D.C.: OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements>

Generalised Scheme of Preferences (GSP). *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise, 21 Sep 2021. [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>

HARTE, Roderick. US tariffs: EU response and fears of a trade war. *Evropský parlament: EPRS | European Parliamentary Research Service* [online]. 21 June 2018 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623554/EPRS_ATA%282018%29623554_EN.pdf

International Services (Expanded Detail). *Bureau of Economic Analysis* [online]. 10/20/21 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://www.bea.gov/data/intl-trade-investment/international-services-expanded>

International trade in goods. *Eurostat* [online]. Lucembursko: Eurostat, September 2021 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods

International trade in goods. *Eurostat* [online]. Lucembursko: Eurostat, 10 February 2022 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods

Joint Statement of the United States and the European Union on a Tariff Agreement. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. 21 August 2020 [cit. 2022-02-01]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_1512

KAROUSOVÁ, Iveta. Vývoj obchodního sporu EU a USA a možné dopady na ČR. *Euroskop.cz* [online]. 20. 8. 2018 [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2018/08/20/vyvoj-obchodniho-sporu-eu-a-usa-a-mozne-dopady-na-cr/>

Latest Eurostat data on international trade. *Eurostat* [online]. Lucembursko: Eurostat, February 2022 [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/december/tradoc_151969.pdf

LOBOSCO, Katie. Why Biden is keeping Trump's China tariffs in place. *CNN* [online]. January 26, 2022 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/01/26/politics/china-tariffs-biden-policy/index.html>

MONTHLY U.S. INTERNATIONAL TRADE IN GOODS AND SERVICES. United States Census Bureau [online]. MARCH 8, 2022 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.census.gov/foreign-trade/Press-Release/current_press_release/ft900.pdf

Negotiations and agreements. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise. 18 Nov 2021 [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/?fbclid=IwAR2RFYw3QuoZ1WvCOTpUviFa9xsT5Bd15zqCs9R03o8-bHEIK1ohM1N09uM#_on-hold

Obchod a mezinárodní vztahy. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha: MPO [cit. 2021-12-27]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/uredni-deska/statni-sluzba/2016/11/44---Obchod-a-mezinarodni-vztahy.pdf>

Other Initiatives. *OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE* [online]. Washington, D.C.: OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/other-initiatives>

PARK, June a Troy STANGARONE. Trump's America First Policy in Global and Historical Perspectives: Implications for US–East Asian Trade. *ResearchGate* [online]. January 2019 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/331006324>

Průlom v kauze Airbus/Boeing: Pozastavení cel. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha: MPO, 10.3.2021 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-obchod-dle-teritorii/severni-a-jizni-amerika-a-karibik/prulom-ve-kauze-airbus-boeing-pozastaveni-cel--260039/>

ROBERTS, Ken. It's Official: Trump Loses 'Tariff Man' Crown To Biden, 2021 Data Shows. *Forbes* [online]. New Jersey: Forbes, Jan 13, 2022 [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/kenroberts/2022/01/13/its-official-trump-loses-tariff-man-crown-to-biden-2021-data-shows/?sh=6e0af17c2ef9>

SABANOGLU, Tugba. U.S. Trade - Statistics & Facts. *Statista* [online]. Oct 13 2021 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/1308/trade-in-the-us/#dossierKeyfigures>

SIMS, Alexandra a Jon STONE. TTIP has failed – but no one is admitting it, says German Vice-Chancellor Sigmar Gabriel. *INDEPENDENT* [online]. 28 August 2016 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/ttip-trade-deal-agreement-failed-brexite-latest-news-eu-us-germany-vicechancellor-a7213876.html>

Spojené státy. *Euroskop.cz* [online]. CDK, listopad 2021 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/zahranici-a-bezpecnost/vnejsi-vztahy/nejdulezitejsi-staty/spojene-staty/>

Summit EU–USA. *Consilium* [online]. Brusel, 15. června 2021 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2021/06/15/#>

Timeline: Highlights of the 16-year Airbus, Boeing trade war. *REUTERS* [online]. OCTOBER 13, 2020 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-eu-chronology-timeline-idUSKBN26Y2MH>

Top Trading Partners 2020 – Trade Statistics. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise, 12-04-2021 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122530.pdf

Trade & Investment Framework Agreements. *OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE* [online]. Washington, D.C.: OFFICE of the UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://ustr.gov/trade-agreements/trade-investment-framework-agreements>

Trade barriers. *European Commission* [online]. Brusel: Evropská komise [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/barriers/results?isSps=false&countries=US#explanation>

Trade structure. *UNCTADStat* [online]. [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

Transatlantická dohoda o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP). *Businessinfo.cz* [online]. Praha: MPO, 20.01.2017 [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/transatlanticka-dohoda-o-obchodu-a-investicich-mezi-eu-a-usa-ttip/>

U.S. International Trade Data. *United States Census Bureau* [online]. [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0004.html>

United States Non-Tariff Measure (NTM) Summary. *World Integrated Trade Solution* [online]. [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://wits.worldbank.org/tariff/non-tariff-measures/en/country/USA>

USMCA: Dohoda o méně volném obchodu. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 20.8.2020. [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-obchod-dle-teritorii/severni-a-jizni-amerika-a-karibik/usmca-dohoda-o-mene-volnem-obchodu--256376/>

Základní data o EU. *Euroskop.cz* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/evropska-unie/historie-eu/zakladni-data-o-eu/>

Základní informace k WTO a DDA. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha: MPO, 11.4.2018 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/spolecna-obchodni-politika-eu/svetova-obchodni-organizace/zakladni-informace/zakladni-informace-k-wto-a-dda--7894/>

ZHANG, Ganyi. US-EU tariff lists: Food and agricultural sector trade on the front line. *Upply* [online]. December 01 2020 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://market-insights.upply.com/en/us-eu-tariff-lists-food-and-agricultural-sector-trade-on-the-front-line#_ftn1

10 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

10.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Členské země Světové obchodní organizace.....	29
Obrázek 2: Mapa obchodních vztahů EU s třetími zeměmi	36

10.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Standardní klasifikace mezinárodního obchodu, 4. revize	21
Tabulka 2: Klasifikace NTMs podle UNCTAD	27
Tabulka 3: Teritoriální struktura extra-obchodu EU v roce 2020.....	42
Tabulka 4: Podíl jednotlivých tříd zboží na celkovém vývozu a dovozu EU v roce 2020 (%).....	42
Tabulka 5: Cla zavedená Donaldem Trumpem v roce 2018.....	47
Tabulka 6: Teritoriální struktura zahraničního obchodu USA v roce 2021	50
Tabulka 7: Podíl jednotlivých tříd zboží na celkovém vývozu a dovozu USA v roce 2021 (%).....	51
Tabulka 8: Vzájemné podíly EU a USA na celkové hodnotě zahraničního obchodu druhého celku v jednotlivých letech (%)	60
Tabulka 9: Komodity zatížené dodatečnými cly dle SITC	72
Tabulka 10: Vývoj exportu vybraných komodit klasifikovaných dle SITC ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 z EU do USA (tisíc USD)	77

10.3 Seznam grafů

Graf 1: Podíl členských zemí EU na exportu v rámci Unie v roce 2020 (%).....	39
Graf 2: Podíl partnerů EU na vnějším obchodu EU v roce 2020 (%).....	40
Graf 3: Podíl partnerů EU na vnějším obchodu EU v roce 2021 (%).....	40
Graf 4: Podíl partnerů USA na celkovém mezinárodním obchodu USA za rok 2021 (%) .	49
Graf 5: Podíl partnerů USA na celkovém mezinárodním obchodu USA za rok 2021 zohledňující obchod s EU (%)	50
Graf 6: Export a import mezi EU a USA z pohledu USA v letech 2012-2021	60
Graf 7: Obrat zahraničního obchodu EU a USA z pohledu USA v letech 2012-2021	62
Graf 8: Bilance zahraničního obchodu EU s USA z pohledu USA v letech 2012-2021	62
Graf 9: Vývoj importu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (tisíc USD).....	63
Graf 10: Podíl komoditních tříd dle SITC na importu zboží do USA z EU (%)	65
Graf 11: Průměrná míra růstu importu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (%)	67
Graf 12: Vývoj exportu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (tisíc USD)	68
Graf 13: Podíl komoditních tříd dle SITC na exportu zboží z USA do EU ve sledovaném období (%).....	69
Graf 14: Průměrná míra růstu exportu jednotlivých komoditních tříd dle SITC (%).....	71
Graf 15: Export whisky z USA do EU v letech 2016-2020 (tisíc USD)	73
Graf 16: Vývoj souhrnného exportu clem zatížených komodit ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 ze zvolených zemí EU do USA (tisíc USD)	74
Graf 17: Vývoj exportu clem zatížených komodit ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 ze zvolených zemí EU do USA (tisíc USD).....	75

Graf 18: Vývoj exportu alkoholických nápojů ve 4. čtvrtletí let 2018, 2019 a 2020 z EU do USA (tisíc USD).....78

Přílohy

Příloha 1: Export a import mezi EU a USA z pohledu USA v letech 2012-2021

Rok	Export	Import	Obrat	Bilance
2012	265 373	381 755	647128	-116 382
2013	262 095	387 510	649605	-125 415
2014	276 274	420 609	696883	-144 335
2015	271 911	427 810	699721	-155 899
2016	269 650	416 331	685981	-146 681
2017	283 291	434 866	718157	-151 575
2018	318 490	486 895	805385	-168 405
2019	336 487	515 079	851566	-178 592
2020	231 223	415 473	646696	-184 250
2021	271 614	491 256	762870	-219 642

Zdroj: Vlastní zpracování dle: United States Census Bureau.

Příloha 2: Import z EU do USA dle jednotlivých komoditních tříd SITC (tisíc USD)

SITC/ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	7 153 483	7 579 237	8 336 943	8 874 384	9 145 480	9 997 680	10 672 981	11 407 970	11 388 418
1	11 746 637	12 242 864	12 367 478	12 790 052	13 422 305	14 152 783	15 016 559	15 646 932	13 843 289
2	3 451 024	3 268 161	3 539 227	3 277 042	3 327 758	4 122 940	4 801 272	5 125 466	5 995 465
3	25 580 733	23 042 469	21 414 686	13 512 258	11 009 825	12 220 385	16 601 138	16 790 206	8 204 161
4	1 021 325	1 042 089	1 247 792	1 163 028	1 395 594	1 505 861	1 499 541	1 364 512	1 356 905
5	87 102 371	84 858 252	93 448 424	103 049 254	104 085 896	104 251 234	123 396 135	137 231 385	148 057 532
6	39 485 648	38 988 236	43 192 332	41 080 231	38 039 408	40 514 358	44 717 966	42 173 116	37 791 613
7	149 497 595	154 591 828	170 504 172	175 142 529	166 094 835	174 879 876	188 157 770	194 291 927	162 301 770
8	45 893 225	49 697 351	51 996 660	53 279 068	52 921 004	55 954 799	61 367 055	62 930 381	51 738 830
9	19 492 867	20 284 093	20 968 757	24 671 543	25 788 416	27 069 281	32 047 661	38 789 434	34 510 789

Zdroj: Vlastní zpracování dle: UNCTADStat.

Příloha 3: Export z USA do EU dle jednotlivých komoditních tříd SITC

SITC/Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0	6 914 540	8 404 641	8 975 257	8 403 537	7 694 320	7 922 820	8 589 855	7 965 919	7 393 743
1	1 681 829	1 823 164	1 759 985	1 869 942	1 814 773	1 822 533	1 822 766	1 481 361	1 391 625
2	10 415 929	10 169 805	10 824 554	9 999 202	9 359 701	9 850 487	12 897 976	12 346 428	12 397 042
3	25 632 995	26 464 035	23 424 482	15 392 990	12 991 120	19 003 656	28 773 866	36 549 002	30 590 629
4	464 524	386 378	325 997	321 130	416 448	516 021	374 109	383 301	385 947
5	54 757 591	54 604 151	56 569 072	60 822 026	58 028 751	57 119 737	60 785 545	64 593 090	60 646 984
6	19 370 820	18 910 849	20 909 543	19 229 801	19 039 569	19 946 704	21 854 842	21 064 667	17 789 681
7	68 908 532	67 369 795	72 627 993	73 008 791	72 358 727	76 991 595	80 943 934	84 266 401	76 369 502
8	35 295 080	36 431 765	38 772 273	38 623 937	39 715 008	39 332 669	42 156 160	42 404 075	35 611 166
9	42 846 570	39 089 756	42 664 002	45 248 183	49 418 565	50 860 331	60 669 274	66 296 781	48 642 636

Zdroj: Vlastní zpracování dle: UNCTADStat.

Příloha 4: Bilance obchodu Spojených států s jednotlivými komoditními třídami dle SITC (tisíc USD)

SITC	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
0	Potraviny a živá zvířata	-238 943	825 404	638 314	-470 847	-1 451 160	-2 074 860	-2 083 126	-3 442 051	-3 994 675
1	Nápoje a tabák	-10 064 808	-10 419 700	-10 607 493	-10 920 110	-11 607 532	-12 330 250	-13 193 793	-14 165 571	-12 451 664
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	6 964 905	6 901 644	7 285 327	6 722 160	6 031 943	5 727 547	8 096 704	7 220 962	6 401 577
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	52 262	3 421 566	2 009 796	1 880 732	1 981 295	6 783 271	12 172 728	19 758 796	22 386 468
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	-556 801	-655 711	-921 795	-841 898	-979 146	-989 840	-1 125 432	-981 211	-970 958
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	-32 344 780	-30 254 101	-36 879 352	-42 227 228	-46 057 145	-47 131 497	-62 610 590	-72 638 295	-87 410 548
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	-20 114 828	-20 077 387	-22 282 789	-21 850 430	-18 999 839	-20 567 654	-22 863 124	-21 108 449	-20 001 932
7	Stroje a dopravní prostředky	-80 589 063	-87 222 033	-97 876 179	-102 133 738	-93 736 108	-97 888 281	-107 213 836	-110 025 526	-85 932 268
8	Průmyslové spotřební zboží	-10 598 145	-13 265 586	-13 224 387	-14 655 131	-13 205 996	-16 622 130	-19 210 895	-20 526 306	-16 127 664
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	23 353 703	18 805 663	21 695 245	20 576 640	23 630 149	23 791 050	28 621 613	27 507 347	14 131 847

Zdroj: Vlastní zpracování dle: UNCTADStat.

Příloha 5: Průměrné míry růstu importu a exportu USA jednotlivých komoditních tříd dle SITC (%)

SITC	Průměrná míra růstu importu	Průměrná míra růstu exportu
0	5,98 %	0,84 %
1	2,07 %	-2,34 %
2	7,15 %	2,20 %
3	-13,25 %	2,23 %
4	3,62 %	-2,29 %
5	6,86 %	1,29 %
6	-0,55 %	-1,06 %
7	1,03 %	1,29 %
8	1,51 %	0,11 %
9	7,40 %	1,60 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle: UNCTADStat